

PaKaste
Pohjoisen alueen Kaste

Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

PaKaste

Väliraportti 1.1.–30.4.2010

Sisällys

TIIVISTELMÄ.....	4
1 LAPPI	5
1.1 PERUSTERVEYDENHUOLLON KEHITTÄMINEN.....	5
1.1.1 Toiminnan jatkuminen aloitusvaiheen jälkeen.....	5
1.1.2 Osaamisen kehittäminen.....	5
1.1.3 Riskeihin varautuminen.....	6
1.1.4 Katsaus pilottikuntien tilanteisiin.....	6
1.2 TERVEYDEN EDISTÄMINEN	14
1.2.1 Yleistä	14
1.2.2 Lapin terveyden edistämisen osion toimintalinjoissa eteneminen	14
1.3 SOSIAALITYÖN KEHITTÄMINEN.....	16
1.3.1 Sisällöllinen kehittämistyö Lapissa.....	16
Sosiaalityön ja terveydenhuollon yhteisen kehittämiskokkeuden ja yhteisten toimintamallien kehittäminen ja luominen	20
1.3.2 Toiminta kehittämiskunnissa	21
2 KAINUU	40
3 KESKI-POHJANMAA: LASTENSUOJELUN JA PERHETYÖN KEHITTÄMINEN.....	47
3.1 JOHDANTO	47
3.2. NUPPU-HANKE.....	49
3.2.1 Hankkeen taustaa	49
3.2.2 Hankkeen tavoitteet	49
3.2.3 Hankkeen resurssit ja organisoituminen.....	51
3.2.4 Hankkeen viestintä.....	53
3.2.5 Hankkeen koulutus.....	54
3.2.6 Hankkeen verkostoituminen	55
3.3 PERHEKESKUKSEN KEHITTÄMINEN.....	55
3.3.1 Varhainen avoin yhteistoiminta	57
3.3.2 Monitoimijainen perhevalmennus.....	58
3.3.3 Neuvolan perheohjaaja	58
3.3.4 Perhesosiaalityöntekijä.....	59
3.3.5 Osallisuus.....	60
3.4 SOSIAALIALAN OPETUS- JA TUTKIMUSKLINIKAN KEHITTÄMINEN.....	61
3.4.1 Valtakunnalliset taustat	61
3.4.2 Paikalliset taustat	61
3.4.3 Käytännön opettaja sosiaalialan työn kehittäjänä.....	62
3.4.4 Sosiaalityöntekijöiden ja sosionomien työparityöskentely ja tehtäväkuvausten selkeyttäminen.....	63
3.4.5 Opetusyhteistyö yliopiston ja ammattikorkeakoulun välillä	64
3.4.6 Sosiaalialan koulutuksen ja työelämän yhteyksien tiivistäminen	64
3.4.7 Opinnäyteporssi	64
3.5 HANKKEEN KUSTANNUKSET	65
3.6 TYÖ JATKUU	66
4 POHJOIS-POHJANMAA	67
4.1 HANKKEEN TAVOITTEET JA ORGANISOITUMINEN	68
4.1.1 Tavoitteet ja odotetut vaikutukset.....	68
4.1.2 Hallinnointi ja toimijat	69
4.1.3 Hankkeen organisoituminen kehittämisalueilla.....	70
4.2 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUMINEN 1.1.–30.4.2010	71

4.2.1	Tuetun prosessikehittämisen malli ja ajankohtaisfoorumit.....	71
4.2.2	Koillismaan kehittämisalue	72
4.2.3	Kallio-Selänteen kehittämisalue	75
4.3	ALUEELLISEN KEHITTÄJÄVERKOSTON TOIMINTA JA YHTEISTYÖ TUTKIMUS- JA KOULUTUSORGANISAATIOIDEN KANSSA.....	79
4.4	MUU VERKOSTOYHTEISTYÖ	79
4.5	SELVITYS HENKILÖSTÖN SEKÄ KOULUTUS- JA ASiantuntijapalveluiden käytöstä	80
4.6	TIEDOTTAMINEN, VERKKOYMPÄRISTÖT JA JULKAISUTOIMINTA	81

TIIVISTELMÄ

1 LAPPI

1.1 PERUSTERVEYDENHUOLLON KEHITTÄMINEN

1.1.1 Toiminnan jatkuminen aloitusvaiheen jälkeen

Perusterveydenhuollon kehittäminen PaKaste/Lappi -osahankkeessa etenee toimintasuunnitelman mukaisesti. Suun terveydenhuolto on liittynyt aktiivisesti mukaan hankkeeseen tammikuussa 2010. Syksyllä 2009 pidettyjen starttikokousten jälkeen toiminta pilottikunnissa on jatkunut kehittämistyön suunnittelulla ja lähtötilanteen kartoituksilla sekä toimintasuunnitelmien työstämisellä. Jokaiseen pilottikuntaan on valittu kehittäjätiimi. Suunnittelijat ovat jalkautuneet pilottikuntiin tiimien tueksi. Työyksiköitä on valmisteltu muutokseen tiedottamalla kehittämistyöstä työyhteisöissä ja osallistamalla henkilöstöä esim. kyselyihin vastaamisen avulla ja teemoitetuilla työyhteisöpalavereilla.

Hankkeen etenemisestä on tiedotettu hankkeen nettisivuilla (<http://www.sosiaalikallega.fi/kaste>). Sivustolla myös välitetään hyviä käytänteitä, joista esimerkkinä L-PSHP:ssa Tapio Åmanin tekemät algoritmit ja arviokaavakkeet hoidon tarpeen arviointiin päivystysvastaanotolla. Hankkeella on myös käytettävissään laaja sähköpostilista, jonka avulla on välitetty hanketta koskevan tiedon lisäksi erilaisia tiedotteita, kuten Lapin yliopiston koulutus- ja kehittämispalvelujen yksikön koulutustiedotteita ja STM:n tiedotteita perusterveydenhuoltoon liittyen.

Ohjausryhmän kokouksissa on ollut katsaus kehittämistyön etenemiseen pilottikunnissa. Kuntalaisille on tähän mennessä tiedotettu lähinnä asiakaskyselyihin liittyen, koska uusia toimintamalleja ei vielä ole otettu käyttöön. Kuntalaisille tiedottamisen sisältöjä ja ajankohtaa on suunniteltu osana kunkin kehittämiskohteen toimintasuunnitelmaa. Uusia toimintamalleja kehitettäessä uuden toimintamallin arviointi sisällytetään toimintasuunnitelmaan. Arvioinnissa yhteistyötä tehdään alueen oppilaitosten kanssa. Arviointisuunnitelmaa tehtäessä huomioidaan itsearviointin lisäksi myös ulkopuolinen arviointi ja asiakaspalautteen kerääminen soveltuvin osin.

1.1.2 Osaamisen kehittäminen

Osaamisen kehittämistarpeisiin on vastattu mm. tarjoamalla terveyskeskuksissa kokemattomampien lääkäreiden (perusterveydenhuollon lisäkoulutusvaiheessa olevat sekä yleislääketieteeseen erikoistuvat lääkärit) ohjaajina toimiville lääkäreille tukea ja ohjausta heidän omaan ohjaustyöhönsä. Tätä ohjaustyötä toteutetaan professorin suorittamalla lääkäritapaamisilla eri kunnissa. Lisäksi professori on tarjonnut apua erikoistumassa oleville lääkäreille heidän koulutusohjelmansa suunnittelussa. Myös Lappilaisten terveyskeskuslääkäreiden tutkimustyön suunnitteluun on tarjottu apua ja tätä suunnitteluapua on myös hyödynnetty. Yleislääketieteen professori on mukana Pohjois-Pohjanmaan Sairaanhoidopiirin Yleislääketieteen yksikön aluekouluttajalääkäritoiminnassa ja osallistuu myös lääketieteellisessä tiedekunnassa yleislääketieteen perusopetukseen.

Helmikuussa 2010 järjestettiin kaikille Lapin perusterveydenhuollon ja suun terveydenhuollon toimijoille suunnattu Hoidon tarpeen arviointi ja teknologia –seminaari. Yksipäiväinen seminaari koettiin tarpeelliseksi ja se keräsi yli 70 osallistujaa ympäri Lappia. Etäyhteyksien välityksellä seminaariin osallistuttiin Kittilästä, Muoniosta ja Sallasta.

Toukokuussa järjestetään Kemissä kaksipäiväinen lastenneuvola- ja kouluterveysaiheinen seminaari yhteistyössä Pohjois-Pohjanmaan Sairaanhoidopiirin Yleislääketieteen yksikön kanssa. Tähän tapahtumaan tulee osallistumaan yli 100 henkilöä. Etäyhteyden välityksellä koulutukseen voi osallistua Kolarissa, Ivalossa, Rovaniemellä ja Kemijärvellä.

Osaamisen kehittämisessä tehdään Pakasteen osahankkeiden välistä yhteistyötä. Kainuussa loppuvuodesta järjestettävän perusterveydenhuollon päivystys - seminaarin suunnittelutyö on juuri käynnistymässä.

Osaamisen kehittämistarpeet hahmottuvat lisää kehittämistä ohjaavien toimintasuunnitelmien valmistumisen myötä. Näihin vastataan kunta- ja työyhteisökohtaisilla palavereilla, kuntien keskinäisen vuorovaikutuksen lisäämisellä sekä koulutusorganisaatioiden (OYS-YLE-yksikkö, ammattikorkeakoulut, yliopistot) kanssa toteutettavalla yhteistyöllä.

1.1.3 Riskeihin varautuminen

Perusterveydenhuollon kehittämisen toimintasuunnitelman liitteessä olleessa riskikartoituksessa yhdeksi kehittämistyön riskitekijäksi nähtiin, että kehittämishanke ei etene oman työn ohessa tehtynä eikä kunnilla ole mahdollista irrottaa työntekijää kehittämistehtävään. Tähän ongelmaan varauduttiin mahdollistamalla kehittäjätyöntekijän palkkaaminen alkuvuodesta 2010 hankerahoituksella. Perusterveydenhuollon kehittäjätyöntekijät on saatu valittua jokaiseen pilottikuntaan. Myös muissa kunnissa on käynnistetty tai käynnistetään pienimuotoisia kehittämistehtäviä hankerahoituksen avulla.

Kehittämiskohteen tavoitteiden mahdollinen epäselvyys yhtenä riskitekijänä on minimoitu keskustelemalla kehittämistyön eri vaihtoehdoista ja tuomalla esiin erilaisia näkökulmia kehittämiskohteeseen ja -tavoitteeseen liittyen. "Ulkopuolisen" näkökulma on avannut uusia suuntia kuntien kehittämistavoitteella. Myös alkukartoitusten tulosten perusteella kehittämistavoitetta on ohjattu uuteen suuntaan. Samalla on kuitenkin rajattu kehittämistehtävää ja siten estetty sen hallitsematon laajeneminen. Mahdollisina riskeinä nähtiin alkuvaiheessa moniammatillisuuden puute ja muutosvastarinta. Tähän haasteeseen on vastattu kokoamalla kehittäjätiimeihin eri ammattialojen työntekijöitä.

Hoidon jatkuvuuden turvaaminen muutostilanteessa on huomioitu ottamalla asiakasnäkökulma mukaan toimintojen suunnitteluun. Sähköisiä tiedonvälityskanavia ja palveluja käyttämällä hoitoa koskeva tieto välittyy varmemmin ja on myöhemminkin tarkistettavissa. Hoito-ohjeiden kirjaamiseen on kiinnitetty huomiota ja hoitopolkuja on suunniteltu. Samalla on tuotu esiin tämän työn merkitys potilaan kokonaisuhoitoon turvaamisen kannalta myös muutostilanteissa sekä työntekijän oikeusturvan kannalta ongelmatilanteissa.

Muutokset aiheuttavat usein myös hallitsemattomuuden tunnetta ja kaaosta. Tähän vastataan mm. tiiviillä yhteydenpidolla pilottikuntiin. Lisäksi harkitaan mahdollisuuksia järjestää erillistä työyhteisön toimintaa tukevaa asiantuntijapalvelua.

1.1.4 Katsaus pilottikuntien tilanteisiin

1.1.4.1 Simo

Simossa PaKaste -hankkeeseen kuuluva kehittämistyö kohdistuu hoitaja–lääkäri-työparitoiminnan käynnistämiseen terveyden edistäminen huomioiden Simon terveyskeskuksessa. Alkutilanteen kartoituksen jälkeen työntekijät ovat pienissä kehittäjäryhmissä kokoontuneet pohtimaan työparitoiminnan mukanaan tuomia muutoksia päivittäiseen toimintaan. Toimintaa Simossa on koordinoanut kehittäjätiimi yhdessä suunnittelijan kanssa.

Terveyskeskuksen vastaanotolla on selkeytetty työparitoiminnan käynnistämiseen liittyviä yksityiskohtia, esimerkiksi kuinka potilaat ohjautuvat työpareille, miten ajanvaraus järjestetään, mitä tehtäviä voidaan siirtää lääkäreiltä sairaanhoitajille, miten päivystyspuhelimeen vastaaminen ja hoitoonohjaus hoidetaan sekä miten voidaan ennakoida pitemmälle ajanjaksolle lääkäritarvetta eri toimipisteissä, kuten äitiys- ja lastenneuvolassa, kouluterveydenhuollossa ja hoitolaitoksissa. Sairaanhoitajavastaanoton käytänteitä ja ohjeistuksia on mietitty sekä konsultaatiokäytänteiden luomista osaksi osaamisen kehittämistä ja toiminnan sujuvuutta.

Kehittämistyön kohteena on ollut myös pitkäaikaissairauksien seurannan hoitopolkujen kehittäminen. Kehittäjäryhmien palaverissa on huomattu, että monissa tapauksissa riittää nykyisen käytännön kirjaaminen, mutta osa vaatii kokonaan uuden toimintatavan. Simossa hoitotasapainossa olevien pitkäaikaissairauksien kontrollit hoidetaan pääsääntöisesti terveydenhoitajien toimesta ja sairaanhoitajat toimivat akuuttipuolella sekä vuodeosastolla. Lääkärin vastaanotolla pitkäaikaissairaat käyvät tarpeen mukaan. Toiminnan muuttuessa on luotava tarkemmat käytänteet, missä tilanteissa ja millä tavalla terveydenhoitajat ottavat yhteyden tai ohjaavat potilaat lääkärin vastaanotolle. Simossa on aloitettu hoitopolkujen kirjaaminen, jatketaan pohtimista, mitä toimenpiteitä seurantakäynneillä tehdään ja mitä esitutkimuksia terveydenhoitaja ohjelmoi ennen lääkärin vastaanottoa.

Kehittämistyön tueksi on järjestetty kaksi kertaa kuukaudessa työyhteisöpalavereja, joissa on keskusteltu kehittämiseen liittyvistä asioista. Kehittämistyötä on vaikeuttanut, mutta samalla myös antanut lisämahdollisuuksia, syksyllä 2010 tapahtuva muutto väliaikaistiloihin terveyskeskuksen remontin tieltä. Väliaikaistilojen suunnittelussa on pystytty huomioimaan työparitoiminnan fyysisiä edellytyksiä, kuten lääkärin on sairaanhoitajan huoneiden vierekkäisyys, yhteistyön onnistumiseksi. Myös terveyskeskuksen remontissa on pystytty huomioimaan tuleva muutos ja sen aiheuttamat vaatimukset toimitiloille. Kehittämistyötä on haitannut myös tulossa oleva perusterveydenhuollon palvelujen järjestämisen muutos. Jatkossa palvelut tultaneen järjestämään osana Oulun kaaren toimintaa. Tulevaisuudessa se voi merkitä myös asiakaskunnan laajenemista koskemaan myös Kuivaniemen asukkaita. Tämä on otettu huomioon uusia tiloja suunniteltaessa. Simossa hyödynnetään Kemissä tehtyjä sairaanhoitajan toimenkuvaohjeistuksia osana omaa kehittämistyötä.

Simon kehittäjätyöntekijä on valittu, mutta hän pääsi aloittamaan kehittämistyön vasta huhtikuun 2010 puolivälissä. Hänen ensimmäisiä tehtäviä tulee olemaan toimintasuunnitelman kirjaaminen.

1.1.4.2 Kemi

Kemissä PaKaste -hankkeen puitteissa tehtävät kehittämistoimet keskittyvät terveyskeskuksen ja -asemien vastaanottojen kehittämiseen erityisesti potilaslogistiikan

osalta ja äitiysneuvolan ja sosiaalityön yhteistyön kehittämiseen. Vastaanoton kehittämistyötä Kemissä on koordinoanut kehittäjätyöntekijä yhdessä vastuuhenkilön kanssa. Suunnittelija on osallistunut kehittämistyöryhmän kokouksiin tarvittaessa ja pitänyt kahdenvälisiä palavereja kehittäjätyöntekijän kanssa. Äitiysneuvolan ja sosiaalityön yhteistoimintaa Kemissä ovat koordinoineet PaKasteen kehittäjäsosiaalityöntekijät ja äitiysneuvolan vastuuhenkilö yhdessä perusterveydenhuollon suunnittelijoiden kanssa.

Vastaanoton toiminnan kehittämisessä päätavoitteeksi on muodostunut ”Vastaanoton ajanvarausasiakkaiden palvelujen saatavuus ja toimivuus sekä hoidon jatkuvuus on turvattu”. Jotta tähän päästäisiin on kehittämistyölle asetettu seuraavat kehittämistehtävät:

- Lääkäri-omahoitajan työnjakomallin käynnistäminen
- Alueella toimii tiimityönmalli, jolloin asiakkaat hoidetaan vastuualueittain
- Henkilöstön osaamisen varmistaminen ja ammattitaidon laajentaminen
- Sidosryhmien välinen yhteistyö on joustavaa ja asiakkaat hoidetaan suunnitelmallisesti

Kemissä on muodostettu kehittämisorganisaatio, jonka muodostavat ohjausryhmä, kehittämistyöryhmä ja henkilöstöpalaverit. Jokaiselle on määritelty tehtävät.

Kehittäjätyöntekijä on kartoittanut hoitajien ja lääkäreiden tehtävien painopisteet ja niihin käytetyn ajan, asiakasmäärät ja vastaanottokäytien jakautumisen ammattikunnittain ja toimipisteittäin. Erikoisvastaanottojen työnsisällöt ja tehtävänkuvan edellyttämä osaaminen on selkiytetty ja osaamisen kehittämistä tukeva koulutussuunnitelma on tehty. Samalla on suunniteltu vastaanoton toimintaa palvelevaa toimintamallia. Työyhteisössä on käsitelty työyhteisön toimintaa ohjaavia arvoja, kehittämistyön mahdollisesti aiheuttamia ongelmia ja riskejä sekä uuden toimintamallin käyttöönottoa ja arviointia.

1.1.4.3 Ranua

Ranualla keskityttiin alkuvaiheessa vuodeosastolla toteutettavaan päivystyspuhelinliikenteen ja hoidon tarpeen arviointiin liittyvien asioiden selvittämiseen. Kehittämistarpeena esiin tuli kirjaamisen tehostaminen ja tiedonhakuun vaikuttavien asioiden selkiyttäminen, lähinnä Terveysportin käytön tehostaminen. Kehittämistoimintaa Ranualla on koordinoanut kehittäjätyöryhmä yhdessä suunnittelijan kanssa.

Vuodeosastolla siirryttiin vuoden vaihteessa sähköiseen potilastietojärjestelmään ja sen myötä kirjaaminen on tehostunut. Käytännössä on myös koettu, että sähköisiin potilasasiakirjoihin siirtymisen myötä kirjaaminen on helpottunut ja vähentänyt siihen, erityisesti yövuorossa, kuluva aikaa. Jatkossa mietitään koulutusta rakenteiseen kirjaamiseen liittyen. Terveysportin käytön tehostamista jatketaan edelleen.

Alkuvaiheen kartoitusten tuloksena päivystysajan puhelut alettiin kirjata omalla fraasilla, jolloin niistä voidaan kerätä tilastotietoja hallinnon tarpeisiin. Samalla myös alettiin ohjeistaa laboratoriovastausten kyselyjä muille kuin maanantaiaamuille, jolloin puhelinruuhka maanantaiaamusta saatiin helpottumaan. Yhteistyön ja -ymmärryksen lisäämiseksi päätettiin aloittaa vastaanoton työyhteisöpalaverit kerran kuussa. Lääkärit kokoontuvat joka viikko yhteispalaveriin ja tarvittaessa näitäkin viikkopalavereja laajennetaan koskemaan myös muuta henkilökuntaa.

Päivystysajalla annettua ohjeistusta ja palvelun laatua selvitettiin kartoittamalla yhteispäivystyksessä käyneiden ranualaisten kokemuksia. Alkuvuodesta 2010 kehittäjätyöntekijä teki puhelinhaastatteluna kyselyn kaikille päivystysaikana Rovaniemen yhteispäivystyksessä käyneille ranualaisille potilaille. Kyselyn tuloksena oli, että hoitajat osaavat ohjata tarpeen mukaan potilaat yhteispäivystykseen ja ranualaiset ottavat ensin yhteyttä omaan terveyskeskukseen päivystysajalla. Potilaat olivat valtaosin tyytyväisiä saamaansa palveluun. Alkuselvitysten perusteella todettiin, että päivystyspuhelinliikenne ei tällä hetkellä tarvitse erityisiä kehittämistoimenpiteitä pieniä hoidon tarpeen arviointiin, hoitopolkuihin ja kirjaamiseen liittyviä koulutuksellisia osastotunteja lukuun ottamatta. Ne voidaan helposti järjestää ilman hanketta.

Kartoitusten jälkeen pidetyssä työkokouksessa päätettiin muuttaa Ranua kehittämiskohdetta. Jatkossa kehittämistyö kohdistuu vastaanoton toiminnan selkiyttämiseen, sillä alkuselvitysten myötä kävi ilmi tarve lääkäreiden ajanvarauslistan muokkauksiin ja hoitajien toimenkuvien selkeyttämiseen. Samalla päätettiin tarkastella koko vastaanoton toimintaa kokonaisuutena liittäen mukaan myös neuvolan terveydenhoitajien ja työterveyshoitajan työnkuvat. Kehittämistyön etenemisestä tehdään päätökset toukokuun työyhteisökokouksessa.

1.1.4.4 Tornio

- **Virka-ajan päivystystoiminnan kehittäminen toimintatapoja uudistamalla sisältäen päivystävän sairaanhoitajan työn kuvan ja sairaanhoitajan vastaanotto toiminnan kehittämisen sekä lääkäri- hoitaja - työparityöskentelyn aloittamisen ja Triagen käyttöönoton päivystysvastaanotolla**

Lähtötilanteen kartoituksella on tunnistettu kehittämistä vaativat toiminnot. Siinä todettiin tarvittavan päivystyksellisen toiminnan kokonaisvaltaista selkiyttämistä. Päivystyksen moniammatillinen kehittäjätiimi on kehittäjätyöntekijän tukena ja kokoontuu tarpeen mukaan. Kaikki työntekijät, joita muutos koskee, ovat nyt aktiivisesti mukana kehittämistyössä.

Sairaanhoitajan kiireetön vastaanotto toimii. Itse asiassa niitä toimii raportointihetkellä peräti kaksi, sillä päivystävän sairaanhoitajan työhön liittyvien tehtäväsiirtojen edellyttämä palkkauksen tarkistaminen on toistaiseksi kesken. Tehtävään koulutetut hoitajat odottavat ratkaisua, joka mahdollistaa päivystävän sairaanhoitajan tehtävänimikkeen mukaisen toiminnan aloittamisen.

Toimintakaavioita on laadittu runsaasti "raakaversioina". Niihin on hahmoteltu muutosten jälkeisiä, hankkeessa uudistettavia toimintaprosesseja. Päivystysajan uusien järjestelyjen mahdollistamiseksi tehdyt tilasuunnitelmat ovat jalostuneet ja ne pystytään toteuttamaan alkuperäistä parempina pienellä korjausremontilla. NISPA -puhelinpalvelun käyttökoulutus on toteutunut ja toiminta alkaa toukokuun alussa.

Konkreettisia muutoksiakin toimintaan on jo tehty. Päivystävän lääkärin ja ns. "kakkoslääkärin" kanssa työskentelee nyt sairaanhoitajatyöpari ja päivystyksen kolmas sairaanhoitaja hoitaa päivystyspuhelinliikennettä ja antaa tarvittaessa apua työpäreille. Päivystyksen lääkäri-hoitaja-työparin keskinäiseen viestintään potilaan päivystysluonteisessa vastaanottotilanteessa on kehitetty kopioiva lomake, jonka ansioista liimalappujen käyttö ja "huutelu huoneesta toiseen" ovat lähes lakanneet hoitoa koskevan

tiedon välittämisen muotoina. Hektisen ja levottoman päivystystilan tunnelma on rauhoittunut huomattavasti

- **Perhetyömuotojen keskinäisen koordinoinnin kehittäminen, erityisesti neuvolan ja kotihoidon perhetyön sisältöjä ja toimintatapoja kehittämällä ja sovittamalla ne yhteen muun perhetyön kanssa**

Sosiaalitoimen kautta organisoitavan lastensuojelun perhetyön, erikoissairaanhoidon tuottaman vauvaperhetyön, neuvolan perhetyön ja kotihoidon perhetyön lähtötilanne ja tuon kokonaisuuden kehittämistä vaativat osa-alueet on selvitetty perhetyön toimijoille kohdennetulla kyselyllä. Kyselyn perusteella on tehty toimintasuunnitelma, jonka toteuttamisen kautta pyritään suunnitelmalliseen ja koordinoituun perhetyöhön Torniossa. Perhetyön yhteinen kehittäjätiimi on aloittanut toimintansa ja kehittäjäterveydenhoitaja Birgitta Kaartinen aloittaa työnsä toukokuussa. Jakso on suunniteltu kolmen kuukauden mittaiseksi ja osa siitä toteutuu syksyllä 2010.

1.1.4.5 Ylitornio

- Hoitopolkujen selkiyttäminen henkilökunnalle ja kuntalaisille
- Väestövastuulääkärin ja aluehoitajan työparityöskentelyn edelleen kehittäminen
- Ajanvarauksen yhtenäistäminen eri toimipisteissä
- Kotihoidon palveluprosessien selkiyttäminen ja rajapintayhteistyön kehittäminen perusterveydenhuollossa uudistettavien hoitopolkujen ja muuttuvien toimintatapojen suuntaan. ”Kotihoidon prosessit” on uusi kehittämistehtävä, joka painottaa erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötä.

Hoitopolkujen ja niihin liittyvän työnjaon kehittäminen on Ylitorniolla aloitettu verenpainepotilaan hoitopolusta. Tarkoitus on siirtää RR-asiakkaat neuvolaan keskitetystä seurannasta pääosin aluehoitajien vastaanotoille. Terveiden edistämiseen liittyvä elintapojen ohjaus ja mahdolliset terveyttä edistävät ryhmätoiminnat on alustavasti hahmoteltu osaksi hoitopolkuja ja osin terveysneuvonnan asiantuntijuudella toteutettaviksi. Omahoidon lisääminen edellyttää annettavan tuen ja ohjauksen kehittämistä muun muassa ryhmätoimintojen ja kansalaisille suunnattujen asiantuntijaluentojen suuntaan. Terveiden edistämisen hanketyöltä mahdollisesti saatava tuki olisi hyödyksi niin verenpaineen kuin muidenkin kansansairauksien kokonaisvaltaisten, asiakaslähtöisten hoitopolkujen rakentamisessa. Tätä yhteistyön mahdollisuutta on kysely PaKasten terveyden edistämisen suunnittelijoilta.

Seurannassa/hoitojärjestelmän piirissä olevien verenpainepotilaiden määrän arvioimiseksi on raportointiajankohtana meneillään 2–3 viikon laskenta RR-mittauksessa käyvistä asiakkaista, sillä erillistä tilastoa potilasryhmän koosta ei ole saatavissa. Laskennan yhteydessä arvioidaan myös kunkin asiakkaan/potilaan potentiaalinen verenpainetaudin omahoito- ja verenpaineen seurantaosaaminen kotona tai omahoitopisteessä. Muiden kansansairauksien hoitopolkujen uudistamistyö seuraa perässä myöhemmin sovittavassa järjestyksessä.

Lääkäri–hoitaja–työparityöskentelyä kehitetään kansansairauksien hoitoketjujen uudistamisen osana. Kansansairauksien hoitoketjujen ulkopuoliset, ammattiryhmien välisen työnjaon muutokset, esim. äkillisten, lyhyiden sairaslomien myöntäminen, päätettiin sopia organisaation sisällä erikseen.

Ajanvarauksen yhtenäistämistä on valmisteltu siten, että myös neuvola kuuluu sähköiseen ajanvaraukseen ja ”siniset kirjat” poistuvat pääosin käytöstä. Tämä tulee parantamaan asiakaspalvelua, kun ajan terveydenhoitajan vastaanotolle voi saada esimerkiksi aluehoitajan vastaanottokäynnillä tai vastaanottoavustajalta puhelimitse. Missä laajuudessa sähköinen ajanvaraus neuvolassa tulee olemaan käytössä, on vielä suunnittelemaa.

Kotihoidon palveluprosessit liitetään ohjeistaen saumattomasti muun muassa kansansairauksien hoitopolkuihin niissä kohdissa, missä niiden välillä on havaittavissa rajapinta, esimerkiksi silloin, kun kotihoidon asiakas tarvitsee lääkärin hoitoa tai vastaanoton muita palveluja.

Valtionvarainministeriön KuntalIT-yksiköstä on tilattu veloituksetta käyttöön saatava QPR-prosessinmallinnusohjelma. Se edellyttää Ylitornion kunnan omien prosessien kuvaamista ja myös niiden (tai osan) tallentamista valtakunnalliseen prosessipankkiin, jossa voi tutustua muiden toimijoiden palveluprosesseihin. QPR:n käytön osaaminen on vielä puutteellista.

1.1.4.6 Kolari

- **Sähköisen ajanvarauksen ja tekstiviestisovelluksen käytön suunnittelu ja toteutus Kolarissa**

Ohjelmistotalo Nextime Solutions Oy:n sähköinen ajanvarausjärjestelmä (SAV) on tullut valituksi Lapin kuntien käyttöön UULA-hankkeessa. Seurantakokouksessa helmikuussa ja kolmessa videoneuvotteluna pidetyssä työkokouksessa projektityöntekijä Janne Okkonen UULA-hankkeesta on esitellyt Kolarin terveyskeskuksen hanketyöryhmälle sähköisen ajanvarausjärjestelmän ja erillisen tekstiviestisovelluksen ominaisuuksia. Ajanvarausjärjestelmässä on sovellus ammattilaisen ja kansalaisen käyttöön. Käyttöönottoon liittyvistä käytännön seikoista on keskusteltu laajasti työ-, potilas- ja tietoprosessien näkökulmista.

Kolarissa kokeillaan aluksi laboratorioaikojen, sairaanhoitajan ajanvarausvastaanoton, papa- joukkotutkimusten ja silmänpohjakuvausten kohdalla nettiajanvarauksen kansalaisille tarkoitettua ohjelmaa. Lääkärin vastaanoton ajanvarauksessa kokeillaan ammattilaiskäyttöön tarkoitettua ajanvarausta.

Toiminta eri yhteistyötahojen kanssa

- **Yhteistyö PaKaste hankkeen sisällä**

Yhteistyötä Lapin Kasteeseen kuuluvien sosiaalityön ja terveydenedistämisen osioiden kanssa on jatkettu. Perusterveydenhuollon toimintatapoja ja terminologiaa on tuotu yhteiseen tietoisuuteen ja samalla on tutustuttu sosiaalialan termistöön ja käytänteisiin sekä terveyden edistämistyön toimintalinjoihin ja toimintatapoihin. Yhteisen ymmärryksen lisääntyä on myös vähitellen huomattu yhteistyön tarvetta erityisesti tietyissä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisissä asiakasryhmissä. PaKaste työkokouksessa Kuusamossa on vaihdettu kuulumisia erityisesti Kainuun osahankkeen kanssa ja sovittu alustavasti

yhteistyöstä. Lisäksi PaKasteelle on tehty yhteinen koulutuskalenteri, jonka avulla on tarkoitus välittää paremmin tietoa eri alueilla saatavilla olevasta koulutuksesta.

□ **Yhteistyö eri hankkeiden kanssa**

Tervein mielin Pohjois-Suomessa ja Länsi-Pohjassa hankkeiden kanssa yhteistyö on vielä ollut vähäistä. Yhteistoimintasuunnitelma on tehty Tervein mielin Pohjois-Suomessa -hankkeen kanssa ja toukokuulle on sovittu seuraava yhteispalaveri.

UULA -hanke on ollut tiiviisti mukana perusterveydenhuollon kehittämisessä Kolarin kunnan osalta. UULA -hanke esitteli videoneuvottelun toteuttamista Hoidon tarpeen arviointi ja teknologia -seminaarissa. Lisäksi kaikille on jaettu tietoa UULA -hankkeessa kehitellyistä sähköisistä palveluista, kuten tekstiviestipalvelu, videoneuvottelu, tilastoivat lomakkeet, sähköinen ajanvarausjärjestelmä ja verkkoneuvonta.

Yhteistyö muiden kuin pilottikuntien kanssa

Pilottikuntien ulkopuolisille Lapin kunnille on tarjottu hankerahaa heidän tärkeiksi katsomiinsa, PaKasteen tavoitteita tukevaan kehittämistoimintaan. Hakemuksia tuli lähes kaikista kunnista ja sitä tarjotaan aktiivisesti vielä muillekin kunnille. Kaikille Lapin kunnille on myös välitetty tietoa hankkeesta sähköpostitse sekä kuntiin suuntautuneilla terveyden edistämisen kuntakäynneillä ja AVI:n seutuseminaareissa.

□ **Oppilaitosyhteistyö**

Oppilaitokset ovat osallistuneet koulutustarpeen kartoittamiseen. Suunnittelijoilla on ollut yhteinen palaveri molempien oppilaitosten edustajien kanssa alkuvuodesta. Toista yhteispalaveria ei saatu järjestymään aikataulullisista syistä johtuen. Siihen pyrittiin saamaan mukaan osallistujia myös pilottikunnista. Jokaisessa pilottikunnassa tullaan tekemään koulutussuunnitelman, jonka puitteissa ollaan yhteydessä ammattikorkeakouluihin.

Kemi-Tornio ammattikorkeakoulun edustajat ovat osallistuneet Kemin kehittäjätyöryhmien kokouksiin sekä vastaanoton kehittämisen että neuvolayhteistyön kehittämiseen tarpeen mukaan. Oppilaitoksen rooli kehittämistyön tukijoina painottuu arviointiin.

RAMK:n toiminta painottuu osaamisen kehittämiseen. Huhtikuun lopussa on suunnittelupalaveri, jossa käsitellään esille tulleita koulutustarpeita ja mietitään oppilaitoksen mahdollisuuksia vastata niihin joko osana omaa koulutustarjontaansa tai asiantuntijatoimintana hankkeelle.

□ **Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteishankkeet**

Aikuissosiaalityön ja äitiysneuvolan yhteistyön kehittäminen nuorten, alle 20-vuotiaiden raskaana olevien kanssa, tullaan kokeilemaan Kemissä ja Torniossa. Tavoitteena on löytää erityistä tukea tarvitsevat nuoret äidit ja samalla madaltaa yhteydenottokynnystä sosiaalitoimeen. ”Varhain vanhemmaksi” -toimintamallilla pyritään ennaltaehkäisevään korjaavien toimenpiteiden tarvetta ja luomaan luottamuksellista suhdetta viranomaisten ja nuoren perheen välille.

Sosiaali ja terveydenhuollon yhteistä kehittämisverkostoa suunnitellaan hankkeen puitteissa laajemmalla foorumilla 25.5.2010 työseminaarissa Oulussa. Pohjatyötä tähän on tehnyt suunnittelija Riitta Rautalin laatimalla kirjalliseen muotoon suunnitelmaa yhteistoiminnan mahdollisuuksista.

1.2 TERVEYDEN EDISTÄMINEN

1.2.1 Yleistä

Tässä väliraportissa kuvataan Pohjoisen alueen kasteen, PaKasteen Lapin terveyden edistämisen osion pääasiallista toimintaa ajanjaksolta 1.1.–30.4.2010. Väliraportti on terveyden edistämisen osion kolmas.

Ajanjakson 1.1.–30.4.2010 pääasiallisia saavutuksia Lapin terveyden edistämisen osiossa ovat olleet:

- Terveyden edistämisen kuntakokoukset 16 Lapin kunnassa
- Terveyden edistämisen yhdyshenkilöiden kehittämispäivät
- Ikihyvä -elintapaohjaajien koulutuksen ensimmäinen osa
- Kuntien terveyden edistämisen kehittämisen työskentelyjaksojen käynnistyminen
- Hyvinvoinnin seutuseminaariyhteistyö
- Väestökampanjan suunnittelu
- Ryhmätoiminnan kehittämisen suunnittelu

1.2.2 Lapin terveyden edistämisen osion toimintalinjoissa eteneminen

Seuraavassa kuvataan, miten terveyden edistämisen toimintalinjoissa on raportointiajanjaksolla edetty.

1.2.2.1 Terveyden edistämisen rakenteet ja päätöksenteko

- Lapin kuntien terveyden edistämisen kehittämispäiville kokoontui terveyden edistämisen yhdyshenkilöitä ja kehittäjä-sosiaalityöntekijöitä
- 16 Lapin kunnassa on pidetty terveyden edistämisen työkokous (liite1). Kokouksiin on saatu monipuolisesti edustajia kunnan eri hallinnonaloilta sekä luottamushenkilöistä keskustelemaan kunnan terveyden edistämisen tilanteesta. Kokouksiin on osallistunut yli 300 osallistujaa, keskimäärin yli 20 osallistujaa/kokous. Keskustelu on ollut aktiivista. Kokouksista on saatu kokonaiskuva Lapin kuntien terveyden edistämisen tilanteesta. Kuntien toimijat ovat saaneet tietoa PaKasteen terveyden edistämisen toiminnasta. Kokouksissa on keskusteltu konkreettisesta yhteistyöstä.
- Kaikille Lapin kunnille on varattu 7142€ terveyden edistämisen kehittämiseen. Raha on tarkoitettu käytettäväksi kehittämistyön tekijän palkkakustannuksiin sivukuluineen. 16 kunnasta on saatu suunnitelmat terveyden edistämisen työskentelyjaksoista (liite 2). Lopuista kunnista suunnitelmat ovat tulossa toukokuun aikana. Kaksi työskentelyjaksoista on jo toteutettu. 6 työskentelyjakson aiheena on hyvinvointikertomuksen /-strategian tekeminen. 10 työskentelyjakson aiheena on terveyden edistämiseen liittyvien toimintamallien kehittäminen.
- Kolme hyvinvoinnin seutuseminaaria (Pohjois-Lappi, Rovaseutu ja Itä-Lappi) on järjestetty yhteistyössä AVI:n, Lapin liiton, Lapin sairaanhoitopiirin, Lapin taidetoimikunnan, Posken, järjestöjen ja Tervein Mielin Lapissa -hankkeen kanssa. Seutuseminaareihin on osallistunut alueen kuntien päättäjiä ja luottamushenkilöitä sekä toimijoita.

1.2.2.2 Terveyden edistäminen väestötasolla

- tehty www.tervelappi.fi -sivuja on päivitetty

- Seven 1 -mainostoimiston kanssa on suunniteltu väestökampanjaa, jonka kohderyhmänä on terveyden edistämisestä syrjäytyneet aikuiset lappilaiset. Väestökampanja käynnistyy syksyllä 2010.

1.2.2.3 Elämäntapaohjauksen kehittäminen - painopisteenä sydän- ja verisuonisairaudet sekä aikuisiän diabetes

- Ikihyvä ryhmänohjaaja koulutuksen ensimmäinen osio pidettiin huhtikuussa. Osallistujia oli 10 kunnasta.
- On tehty suunnittelutyötä syksyllä Lapin kunnissa käynnistyvistä hyvinvointiryhmistä.

1.2.2.4 Erityiskysymyksinä terveyserot, kansalaisnäkökulma, saamelaisuus sekä suun terveyden edistäminen

- Väestöstrategiassa ja hyvinvointiryhmissä huomioidaan terveyseronäkökulma ja kohdennetaan toimintaa riskiryhmiin.
- Sámisoster ry:n edustajien kanssa on pidetty yhteistyöpalaveri, jossa päätettiin järjestää saamelaisten terveyden edistämiseen liittyvä seminaaripäivä syksyllä 2010.

1.2.2.5 Kylmän aiheuttamien terveyshaittojen ehkäisy Lapissa

- Terveyden edistämistyön ohjelman otetaan mukaan kylmän aiheuttamien terveyshaittojen ehkäisyn suunnittelu. Yhteistyössä Oulun Yliopiston Terveystieteiden laitoksen kylmätutkimusryhmän ja Pohjois-Pohjanmaan Sairaanhoidopiirin terveyden edistämisen yksikön kanssa laaditaan strategia siitä, miten kylmän aiheuttamia terveyshaittoja voidaan ehkäistä Lapissa.

1.2.2.6 Suun terveyden edistäminen

Työskentelyjakso: Suuhygienistin työnkuvan mallintaminen Posion kunnassa

Työskentelyjakso on toteutunut 1.2.–31.3.2010, työntekijänä suuhygienisti Riikka Koskenkorva. PaKaste-hankeesta suunnittelijat Tiina Joensuu ja Tuula Kokkonen. Työskentelyjaksolla tuotettiin Posion terveyskeskuksen suun terveydenhuoltoon suun terveyden edistämisen ja hoidon toimintamalli painottaen suuhygienistin työnkuvaa, työnjakoa ja moniammatillista yhteistyötä. Uuden toimintamallin käyttöönotto on meneillään.

1.3 SOSIAALITYÖN KEHITTÄMINEN

1.3.1 Sisällöllinen kehittämistyö Lapissa

Sosiaalityön tiimissä meneillään olevat kehittämistoiminnot ja pilotit sekä niiden tila

Sosiaalityön toimintasuunnitelma on rakennettu joustavaksi, sen tarkoitus on jäntevöittää toimintaa mutta toisaalta toimia muutosta mukailevana kehittämistyön välineenä. Sosiaalityön tiimi keskustelee ja konsultoi toinen toistaan kerran kuukaudessa tapahtuvissa kahden tunnin työkokouksissa ja välillä työstetään eri toimintamallipilotteja työryhminä. Hankkeessa on aloitettu aito yhdessä tekeminen Lapin pitkistä etäisyyksistä huolimatta. Kehittäjä-työntekijöiden tukipalavereita toteutetaan kuntien kehittämistiimien johdon kanssa, mukana kunnan johtava sosiaalityöntekijä ja/tai perusturvajohtaja toteutettu 2 kertaa kuntakäynteinä tai videopalavereina. Kehittäjä-työntekijöiden kanssa on pidetty kehityskeskustelut maaliskuussa 2010.

Posken sosiaalityön tiimi työskentelee kaikkien PaKaste:essa mukana olevien sosiaalityön tiimien kanssa. Alkuvuoden 2010 aikana on jatkettu lastensuojelun suunnitelmien työstämistä kunnanvaltuustojen hyväksyttäväksi. Poskesta erityisesti Pekka Ojaniemi ja Kerttu Vesterinen ovat jatkaneet lastensuojelun suunnitelmien tukiprosessia. Tukiprosessiin liittyviä työkokouksia on pidetty kaksi ajalla 1.1.–30.4.2010. Kunnat ovat edelleen lastensuojelun suunnitelman laatimisessa hyvin eri vaiheissa, ja yhteistyö suunnitelmien työstämisen osalta jatkuu vielä vuoden 2010 loppuun. Keskenäisten suunnitelmien työstämisen tukemista on toteutettu ja toteutetaan jatkossakin työkokousten ohella myös kuntakohtaisesti kommentoiden.

Kaikkien mukana olevien sosiaalityön tiimien kanssa on aloitettu heidän omiin kehittämistehtäviin liittyvä vaikuttavuuden arviointi vähintään oman ohjelmateorian laatimisella. Kittilässä on aloitettu nuorten ryhmätoiminta, mihin liittyen on aloitettu myös päiväkirjamenetelmällä toteutettava tiedon tuottaminen vaikuttavuuden arviointia varten. Kemijärvellä on suunniteltu kyselylomake, minkä avulla selvitetään perhekeskeisen varhaisen tuen toimintamallin tämänhetkistä tilaa. Kysely toteutetaan toukokuun aikana ja tuloksia käytetään toimintamallin kehittämisen ja juurruttamisen tarpeisiin.

1.3.1.1 Asiakkaiden osallisuuden tukeminen

Asiakkaan osallisuus, syrjäytymisen ehkäisy, osaamisen lisääminen, asiakaskehittäjä-toiminta

Kaikessa toiminnassa lähdetään asiakkaan näkökulmasta. Ryhmäpiloteissa asiakkaat konkreettisesti osallistuvat oman ryhmänsä (palvelunsa) toiminnan suunnitteluun ja tavoitteiden toteutumisen arviointiin.

- Asiakaskahvila-toiminnan suunnittelua. Asiakaskahvila-toiminnalla on tarkoitus kerätä tietoa asiakkaiden kokemuksista sekä rekrytoida uusia asiakas-kehittäjiä.
- Audienssi Rovaniemen kaupunkiin pyydetty.
- Yhden kehittäjä-asiakkaan tapaaminen ja hänen kommenttinsa useaan suunnitelmaan koskien asiakas-kehittäjä -toimintaa (mm. asiakkaiden vertaiskonsultaatio).
- Puhelinringit: joulukuusta 2009 maaliskuuhun 2010 puhelinrinki aikuiselle asiakkaalle ja hänen verkostolleen (8 kertaa)

1.3.1.2 Osaamisen vahvistaminen

Menetelmällisen työn kehittäminen ja käyttöönotto

- Ryhmätyömenetelmät
 - Ryhmätyömenetelmien kehittämiseksi jokainen ryhmätyötä toteuttava tiimi on laatinut oman ryhmätyöhön liittyvän ohjelmateoriansa, joita on kommentoitu. Kittilässä on jo aloitettu nuorten ryhmän toimintaan liittyvä tiedon tuotanto päiväkirjamenetelmällä. Ryhmätyömenetelmien vaikuttavuuden arvioimiseksi ollaan laatimassa yhteisiä mittareita. Tiedon tuottamista ryhmämenetelmistä ollaan aloittelemassa ennakkotekstiviesti-palvelun avulla.
 - Ryhmiä on Torniossa, Inarissa, Kittilässä ja Rovaniemellä, Enontekiöllä aloitetaan toukokuussa ja hyvinvointiryhmät kaikissa Lapin kunnissa syksyllä 2010.
 - Sosiaalityön laitoksen kanssa suunniteltu yhteistä pitkäkestoisempaa koulutus- ja kehittämisrakennetta PaKasteen, Posken ja AMK:n kanssa.
 - Yhteisten mittareiden miettiminen kaikille ryhmätyömenetelmien piirissä oleville asiakkaille.

Seudullisen työn kehittäminen

- Työskentely koko Lapin läänin alueella lastensuojelun suunnitelmien laatimiseen liittyvän tukiprosessin puitteissa.
- Osallistuminen Lapin Ensi- ja turvakodin miestyöhankekehittämistyöryhmän toimintaan.
- Koko PaKaste-hankkeen työntekijöiden yhteiseen työskentelyyn osallistuminen.
- Tiedon tuotantoon ja vaikuttavuuden arviointiin liittyvä yhteistyö Nuorten Ystävien kanssa.
- Sosiaalityön johtamisen kehittämisrakenteen kunnat
- PaKasteen osahankkeiden yhteisen koulutuskalenterin suunnittelu ja Lapin edustajana toimiminen.

Suunnitelmatyöskentely

- Lastensuojelusuunnitelma
 - Kuntien työntekijöiden ohjaaminen lastensuojelun suunnitelmien laatimisessa. Työntekijöille järjestettiin tukiprosessin puitteissa kaksi työkokousta (17.2.2010 ja 16.4.2010), joissa on työstetty mm. lastensuojelun toimintaympäristöön ja toimintaan liittyviä mittareita. Samalla on työstetty lastensuojelusuunnitelmien täytäntöönpanon seurantaan liittyviä välineitä ja menetelmiä.
 - 5 kunnassa on valtuustojen hyväksymät suunnitelmat (Inari, Kemi, Pelkosenniemi, Pello ja Simo), Keminmaan suunnitelma on valmistunut, muttei vielä valtuuston vahvistama. Melkein kaikissa kunnissa suunnitelmayhteistyö on meneillään, mutta muutama kunta ei ole vielä päässyt alkua pitemmälle (Enontekiö, Muonio, Kolari, Kemijärvi, Posio, Salla, Savukoski, Sodankylä).

Sosiaalityön strategisen johtamisen kehittäminen

Sosiaalityön johtamisen kehittämisrakenne on alkanut loppuvuodesta 2009. Osallistujia on 18 lapin kunnasta, yhteensä 34 henkilöä. Kehittämisrakennetta on toteutettu joustavasti

siten, että aiemmillä kerroilla esiin nousevat teemat pystytään käsittelemään syvällisemmin seuraavassa tapaamisessa ja toimintaan kuuluu olennaisena osan välitehtävät.

- Sosiaalityön johtamisen kehittämiskokouksen toiset (21.–22.1.2010) ja kolmannet (22.–23.4.2010) seminaaripäivät on pidetty. Seuraavien päivien suunnittelu on jo hyvässä vaiheessa ja arviointitietoa osallistujilta on kerätty. Opiskelijoiden tiiviimpään osallistumista kehittämiskokoukseen on pyritty tukemaan.

1.3.1.3 Erityispalveluiden tuottaminen ja teknologian hyödyntäminen

Kuntien kanssa neuvotellaan seudullisen toiminnan tämänhetkistä kehittämistarpeista. Virtuaalisen sosiaali- ja terveyskeskukseen työstetään työparityöskentelyä ja pyyntöpalvelua.

Konsultaatio

- Sosiaalikaljan verkkokonsultaatiot: yhteensä 15 konsultaatioprosessia tammikuun alusta huhtikuun loppuun 2010.
 - Aikuissosiaalityö ja toimeentuloturva 3
 - Lasten oikeudet ja lastensuojelu 4
 - Päihde- ja mielenterveystyö 1
 - Vammaispalvelu 5
 - Vanhustyö 2
- Sosiaalikaljaan saapuneiden kysymys–vastaus-parien toimittamista julkisuuteen Sosiaalikaljan kautta. Kevään aikana toimitetaan 11 prosessia sosionomiopiskelijoiden kanssa yhteistyössä.
- Sosiaalikaljan valtakunnallisten konsultointipalvelujen (lastensuojelun avohuolto ja aikuissosiaalityö) koordinointi ja yhteensä 22 konsultaatioprosessia:
 - Aikuissosiaalityö 14
 - Lastensuojelun avohuolto 8

Työparityöskentely

Työparityöskentelyä kehitetään ja laajennetaan. Työntekijöitä on käytettävissä työpariksi mm. läheisneuvonpidoissa ja arviointiin liittyvissä pyynnöissä.

- Tammikuussa päätettiin lastensuojelun työparityö ja työskentelyprosessi Muoniossa.
- Maaliskuussa osallistuminen lasten huoltoriidan selvittelyyn konsulttina sosiaalityöntekijä-lastenvalvojalle Lapin pienessä kunnassa.

Läheisneuvonpidot

- Läheisneuvonpidot 2: helmikuussa Kittilässä lapsen neuvonpito ja huhtikuussa Kolarissa aikuisen seurantakokous. Koollekutsun vanhuksen seurantakokousta Kolarissa.
- Maaliskuussa 2010 koulutettiin Kainuun maakunnan työntekijöille läheisneuvonpitomenetelmää, koollekutsujapankki perustettiin Kainuuseen.

Teknologian hyödyntäminen

- Teknologian osalta ennakotekstiviestipalvelun kehittäminen ja hyödyntäminen osana ryhmätyömenetelmien toteuttamista sekä arviointia. Yhteisen kaikkia ryhmätoimintoja koskevan kysymyspatteriston laatiminen ja toteuttaminen ennakotekstiviestipalvelun avulla.

- Tekstiviestipalvelun hyödyntäminen ryhmätyömenetelmien arvioinnissa.
- PaKaste -hankkeen koulutuskalenterin suunnittelu www-sivuille Maria Martinin kanssa.

1.3.1.4 Opetuksen, tutkimuksen ja käytännön kehittäminen

Opetuslinikkatoiminnan linkittäminen tiedon tuotantoon ja vaikuttavuuden arviointiin.

- Opetus- ja tutkimuslinikka toiminnan punaiseksi langaksi on päätetty ottaa vaikuttavuuden arviointi. Siihen on sitoutunut Poske, PaKaste ja sosiaalityön laitos.
- Luennot Losku -seminaarissa 23.2.2010.
- Sosiaalityön laitoksen, Posken ja kuntatoimijoiden Käytännön opetusta koskeva kokous pidettiin 24.2.2010.
- Opiskelijoita on tarkoitus rekrytoida tiedon tuottamisen ja vaikuttavuuden arvioinnin eri vaiheisiin.
- Sosiaalityön opiskelijoita rekrytointi PaKaste -hankkeeseen tekemään pro gradu -tutkimuksia (esim. Mettäterapia)

Vaikuttavuuden arviointi

Laajaa sosiaalitoimistojen tiedonkeruun jatkamista ja ryhmätoimintojen sekä kehittämistehtävien arviointisuunnitelmia työstetään. Yhteistyökumppaneiden kanssa käydään neuvotteluja.

- Lapin sosiaalityön kehittämissyksikkö-hankkeen aikana toteutetun tiedonkeruun aineiston analysoinnin ja raportoinnin loppuun saattaminen ja tulosten hyödyntäminen vaikuttavuuden arvioinnin jatkokehittämisessä.
- Kevään aikana on työstetty yhteisen tiedon tuottamisen ja vaikuttavuuden arvioinnin mallia.
- Sosiaalityön tiimien kehittämistehtäviä on työstetty tiedon tuotannon ja vaikuttavuuden arvioinnin tarpeet huomioivalla tavalla. Jokainen tiimi on laatinut omaan kehittämistehtävään liittyvän ohjelmateorian tiedon tuottamisen ja vaikuttavuuden arvioinnin pohjaksi. Tiimien ohjelmateorioita on kommentoitu ja jatkotyöstetty.
- Vaikuttavuuden arvioinnin toteuttamisen ja tulosten esittely valtakunnallisilla sosiaalityön tutkimuksen päivillä helmikuussa.
- Vaikuttavuuden arviointiin liittyvän yhteistyön kehittäminen THL:n ja Jyväskylän yliopiston kanssa.
- Vaikuttavuuden arviointia edistetty mm. puhelinringissä.
- Vaikuttavuuden arvioinnin tutkimusraportti valmistuu huhtikuussa 2010.
- Sosiaalityön vaikuttavuuden arvioinnin loppuraportin valmiiksi saattaminen.
- Asiakkuus artikkelin loppuun työstäminen Ulla-Maija Rantalaihon juhlakirjaan yhdessä Merja Laitisen kanssa.
- Vaikuttavuuden arvioinnin ja tiedontuotannon jatkamisen suunnittelu ja esitysten tekeminen koko hankkeen osalta. Tähän liittyy yhteinen työseminaari Oulussa.
- Uuden ohjelmateorian ja tiedontuotannon jatkon suunnittelu.
- Koko PaKaste -hankkeen Vaikuttavuuden arviointi -työseminaarin suunnittelu ja pitäminen 25.5.2010 Oulussa.

Käytäntöjä tukevan tutkimuksen lisääminen ja käytännön opetusyhteistyö

Kehittämistä tukevaa tutkimustoimintaa edistetään tukemalla kehittäjä-työntekijöitä arvioimaan omaa toimintaansa ja kehittäjä-sosiaalityöntekijät toimivat käytännön

opettajina. Yhteistyö Lapin sosiaalityön laitoksen on käynnistynyt osana sosiaalityön johtamisen kehittämisrakennetta ja yhteisöllisten työmuotojen kehittämisessä.

1.3.1.5 Sosiaalityön ja terveydenhuollon yhteisen kehittämisrakenteen ja yhteisten toimintamallien kehittäminen ja luominen

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteinen rakenne

Lapin Pakaste hankkeella on moniammatillinen ohjausryhmä. Sosiaalityön, perusterveydenhuollon ja sosiaalityön työntekijöillä on ollut yhteinen kehittämisrakenne, jossa on toteutettu yhteisiä työkokouksia noin kahden kuukauden välein. Työkokousten väliaikoina on työstetty erilaisilla tiimikokoonpanoilla sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisiä pilotteja. Yhteisessä työskentelyssä on havaittu sosiaali- ja terveydenhuollon yhteiset rajapinnat ja opittu toisen alan asiantuntemuksen merkitys myös oman toimialan kehittämiselle. Pysyvän kehittämisrakenteen työstäminen on aloitettu

Yhteisten toimintamallien kehittämisessä on yhteisiä pilotteja neljä.

1. Yhteinen päivystyskokeilu: Sosiaalialan ammattilainen perusterveydenhuollon päivystyksessä ja akuutti palveluohjaus ja/tai terveystalon ammattilainen sosiaalitoimistoon. pilotti on suunnitteluvaiheessa.
2. 18–25-vuotiaiden ryhmä, kehittäjä asiakkaat, miten nuorten kanssa pitäisi tehdä sosiaalityötä ja terveyden edistämistä toiminta aloitettu Inarissa
3. Varhain vanhemmaksi -malli neuvolatoimintaan Kemissä sosiaalityöntekijä /-ohjaaja ja terveydenhoitaja tapaavat alle 20-vuotiaan äidin (isä tai muu tukihenkilö voi olla mukana) neuvolassa yhdessä. Tapaaminen ajoittuu raskausviikoille 14–17, tarvittaessa aiemmin. Uusi toimintamuoto on käynnistynyt toukokuussa.
4. Hyvinvointiryhmät – Painohallinta ja savuttomuus: jokaiseen Lapin kuntaan tulee hyvinvointiryhmä. Ryhmiä järjestetään yhteistyössä sos. ja terveystoimen sekä järjestöjen kanssa. Suunnittelu on aloitettu.

Tarkastelujakson aikana toteutunut toiminta:

- Puhelinringit:
 - Ryhmämenetelmien kehittäjät joulukuu 2009 – helmikuu 2010 (8 kertaa)
 - Tiedon tuotannon ja vaikuttavuuden arvioinnin kehittäjät helmikuu 2010–toukokuu 2010 (8 kertaa).
- Ryhmätyömenetelmien yhteinen kehittäminen.
- Terveyden edistämisen -väestökampanjan suunnitteluun osallistuminen.
- Ryhmäpilotti Lapin yliopiston sosiaalityön laitoksen kanssa (vetäjänä Kerttu Vesterinen) ja ensimmäinen yhteinen seminaari Keminmaassa 13.1.2010, jossa oli mukana myös terveydenhuollon edustaja.

1.3.2 Toiminta kehittämiskunnissa

1.3.2.1 Enontekiö: Saamenkieleen ja kulttuuriin pohjautuva sosiaalityö

Anne-Maria Näkkäläjärvi

1.3.2.2 Inari: Suunnitelmallinen, arvioiva ja aktivoiva aikuissosiaalityö

Sari Aarnio

Tiimissä meneillään olevat kehittämistoiminnot ja pilotit sekä niiden tila:

Inarin kunnassa mielenterveys- ja päihdetyön suunnitelma lähti päätöksentekovaiheeseen maaliskuussa 2010. Kunnanhallitus hyväksyi suunnitelman 3.5.2010 ja seuraavana on valtuuston käsittely. Tavoitteena on saada suunnitelma tehokkaaseen käyttöön, viimeistään valtuuston käsittelyn jälkeen. Joitakin vuodelle 2010 asetettuja tavoitteita on alettu toteuttamaan, päätöksentekoprosessista huolimatta.

Inarissa päätettiin aloittaa verkkoneuvonta yhdessä sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Inari on ensimmäinen Lapin kunta, jossa terveydenhuolto ryhtyy antamaan verkkoneuvontaa.(?) Neuvonnan piti alkaa huhtikuussa 2010, mutta terveydenhuollon palvelujonojen ja vastaajien selvittelytyö on vielä hieman kesken. Sosiaalihuollon verkkoneuvonnasta saa vastauksia toimeentulotukeen, aikuissosiaalityöhön, lastensuojeluun, lastenvalvoja, päihdehuoltoon, talous- ja velkaneuvontaan ja päivähoitoon liittyen. Terveydenhuollosta suun terveydenhoito, terveysneuvonta ja mielenterveys- ja perheneuvola aloittavat verkkoneuvonnan.

Inarissa aloitettiin 9.3.2010 nuorille aikuisille (18-25v.) suunnattu ryhmätoiminta. Ryhmän tarkoituksena on ollut saada nuoria mukaan kehittämään heille suunnattua sosiaalityötä. Ryhmä kokoontuu kerran viikossa tiistaisin, neljä tuntia kerrallaan. Ryhmään osallistuvat nuoret ovat mukana kuntouttavassa työtoiminnassa, joten heille maksetaan osallistumisesta toimintarahaa / ylläpitokorvausta sekä mahdolliset matkakustannukset.

Sosiaalityöntekijät ehdottivat omille asiakkailleen ryhmätoimintaan osallistumista. Osallistuminen on ollut vähäistä. Parhaillaan toiminnassa on ollut neljä nuorta. Nuoria on yritetty saada mukaan myös matkan varrella, esim. henkilökohtaisilla kirjeillä ja puhelimitse. On jopa sovittu, että haetaan nuori kotoa. Kynnys osallistua näyttää silti olevan suuri. Toisaalta kutsutut nuoret eivät pääasiassa osallistu tällä hetkellä mihinkään muuhunkaan avoimeen tai järjestettyyn toimintaan.

Ohjaajia on kannustettu jatkamaan yrittämistä ryhmän kanssa, sillä mukana olevat nuoret ovat ammattilaisten mukaan jo nyt hyötyneet ryhmään osallistumisesta. Toisaalta meitä ohjaajia on kolme (kehittäjä-sosiaalityöntekijä, nuorten kanssa erityisesti työskentelevä sosiaalityöntekijä sekä kuntouttavan työtoiminnan ohjaaja), joten tulee miettiä millä resurssein jatkamme toiminnan pyörittämistä. Nuorilta on tullut myös ryhmän aikana erityisesti kehittämisehdotuksia nuorille suunnatun verkossa tapahtuvan sosiaalityön osalta.

Sosiaalitoimen yhtenä tavoitteena on kehittää alueen sijais- ja tukiperhetoimintaa. Inarin kunta osallistuu MLL:n Tukihenkilöverkko Lapin lapsiperheille –hankkeeseen, jonka myötä kunnassa on aloittanut uusia tukihenkilöitä. Toimintaa pyritään lisäämään edelleen. Tällä hetkellä selvitetään tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan korvauksien ajantasaistamista. Lisäksi sopimukset ja lomakkeet vaativat päivittämistä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteinen kehittäminen:

Inarin kunnassa aloitti vuoden alussa uusina toimina päihdetyöntekijä ja psykiatrian sairaanhoitaja, jotka työskentelevät työparina. Työntekijät kuuluvat eri hallintojen alaisuuteen (päihdetyöntekijä sosiaalitoimessa ja psyk.sairaanhoitaja mielenterveys- ja perheneuvolassa). Työntekijöiden tehtävänä on Inarin kunnassa aikaisemmin hankkeiden kautta toimineiden päihdehuollon ja avotoiminnan mielenterveystyön jatkaminen.

Terveyden edistämisen yhdyshenkilö on vaihtunut (palanut takaisin) vuoden alussa. Terveydenedistäjällä ja kehittäjä-sosiaalityöntekijällä voisi olla jatkossa enemmän mahdollisuutta toimia yhdessä, varsinkin silloin kun PaKaste hankkeen myötä kunta on hakenut rahoitusta terveyden edistämistyön käynnistämiseen. (?)

Sosiaalityön kehittäminen:

- **Asiakkaan osallisuus, syrjäytymisen ehkäisy, osaamisen lisääminen, asiakaskehittäjä-toiminta**

Asiakkaan osallisuutta on lisätty erityisesti nuorten ryhmätoiminnan avulla. Vaikka ryhmässä osallistujia on ollut vähän, anti on ollut silti suuri. Voi sanoa että toiminnassa mukana olleet nuoret ovat toimineet kehittäjä-asiakkaina.

Osaamista on pyritty lisäämään seminaareihin ja koulutuksiin osallistumalla sekä hankkimalla ajankohtaista tietoa. Seminaarit ja koulutukset joihin kehittäjätyöntekijä on osallistunut on lueteltu erikseen.

- Menetelmällinen kehittäminen
 - Ryhmätyömenetelmät

Puhelinrinkiin osallistuminen, joka päättyi helmikuussa 2010. Puhelinringissä oli mahdollista kokeilla erilaisia ryhmätyömenetelmiä sekä jakaa omia suunnitelmia ryhmätyöhön liittyen.

Nuorten aikuisten (18-25v.) ryhmätoiminnan aloittaminen maaliskuussa 2010. Tarkempi kuvaus kohdassa 6.

- Lastensuojelusuunnitelma

Inarin lasten- ja nuorten hyvinvointiohjelmaa käsiteltiin valtuuston kokouksessa 22.4.2010. Suunnitelmaa ei hyväksytty varsinaiseksi lastensuojelusuunnitelmaksi, vaan ainoastaan sen pohjaksi. Ohjelmaan tulee tehdä lisäyksiä, jotta se voidaan hyväksyä myös varsinaiseksi lastensuojelusuunnitelmaksi. Suunnitelmatyötä toteutti erillinen suunnittelija, jonka työsuhde päättyi jo vuoden 2009 puolella. Kunnassa ei ole sovittu kuka tekee mahdolliset korjaukset ja lisäykset suunnitelmaan. Toukokuun 25. päivä

kokoontuva lastensuojelun kehittämistyöryhmä päättää kuinka suunnitelmatyön kanssa edetään.

- Konsultaatio, työparityöskentely

Sosiaalitoimiston asiakastyökokouksiin osallistuminen kerran viikossa. Lastensuojelun työparina toimiminen muutaman haastavan asiakastapauksen kanssa. Nuorten aikuisten ryhmässä työparina työskentely.

Seutukunnallisesti mietinnässä työparityöskentelyn aloittaminen, esim. lastensuojelun työparina tai ryhmätoiminnan työparina.

- Vaikuttavuuden arviointi ja oman työn tutkiminen

Nuorten ryhmätoiminnan tarkoituksena on pohtia erityisesti vaikuttavuutta. Nuorilta kerätään palautetta toiminnasta. Samoin ryhmän vetäjät kirjaavat päiväkirjaa ryhmätapaamisista, jotka on tarkoitus kasata yhteen ryhmän lopussa. PaKaste-hankkeen kautta on toteutettu muutama videoneuvottelu Inarin ryhmätoiminnasta, jossa on käyty läpi ryhmän vaikuttavuutta ja kommentoitu aloitetun työn tuloksia. Erityisesti nuorten kanssa työskentelevä sosiaalityöntekijä on saanut ryhmän kautta tutkittua oman työn vaikuttavuutta.

- Sosiaalityön strateginen ja prosessijohtamisen kehittäminen

Inarin johtava sosiaalityöntekijä (vs.) on aloittanut sosiaalityön johtamisen koulutuksen PaKaste –hankkeen kautta.

- Erityispalveluiden tuottaminen ja teknologian hyödyntäminen

Verkkoneuvonnan koulutustapaaminen pidettiin 4.3.2010. Sosiaalitoimen lisäksi terveydenhuolto lähtee mukaan toteuttamaan verkkoneuvontaa Inarissa. Terveydenhuollolle järjestettiin vielä toiset koulutustilaisuudet maaliskuussa ja toukokuussa. Tällä hetkellä on meneillään tekninen toteuttamisvaihe ja varsinainen neuvonta on tarkoitus aloittaa vielä kevään 2010 aikana.

Videolaitteiden käyttöä hyödynnetty työvälineenä osallistua seminaareihin ja työkokouksiin. Sosiaalitoimi järjestää myös työnohjauksen videovälitteisesti, minkä käytöstä on tullut positiivista palautetta.

- Opetus- ja tutkimusklinikan kehittäminen

Seudullinen toiminta ja verkostoituminen

Lokakuussa 2009 sovittiin seutukunnalliset vertaiskonsultaatiopäivät pidettäväksi Helmikuussa 2010. Päivien teemoiksi sovittiin yhteisölliset työmenetelmät sosiaalityössä. Päivät jouduttiin jälleen perumaan vähäisen osanottajamäärän vuoksi. Teema päiville valittiin kuntapuhelinkierroksen perusteella, joten teema oli selkeästi tarvelähtöinen.

Jo toisen päivien perumisen jälkeen, sovimme että kuntien kanssa käydään kuntakohtaiset neuvottelut seudullisen yhteistyön kehittämistä. Tulee pohtia uudenlaisia menetelmiä kehittää yhteistyötä. Tapaamiset toteutuvat kesän 2010 aikana. Seudullista toimintaa päästään siten toteuttamaan syksyllä 2010.

Seminaarit ja koulutukset:

12.–13.1.2010	Terveysten edistämisen päivät, Keminmaa
28.1.2010	PaKaste Lappi -työkokous, Rovaniemi
15.–16.2.2010	Poske-päivät, Rovaniemi
19.2.2010	Luonto, hyvinvointi, työseminaari, Sodankylä
2.–3.3.2010	Hyvinvoinnin seutuseminaari, Ivalo
18.–19.3.2010	PaKaste -hankkeen seminaari III, Ruka

1.3.2.3 Kemijärvi: Kokonaisvaltainen ja perhekeskeinen sosiaalityön kehittäminen

Erkki Vartiainen

Kemijärven kaupungin lastensuojelusuunnitelman prosessi on ollut keskeisin alkuvuoden kehittämistoimi. Suunnitelman laatimista varten kuntaan perustettiin poikkihallinnollinen työryhmä, joka aloitti työnsä helmikuun alussa. Prosessissa on otettu huomioon valtakunnalliset ohjeet ja kehittäjätyöntekijä, yhdessä tiimistä nimetyn sosiaalityöntekijän kanssa, ovat osallistuneet Posken ja Lapin Kaste- ohjelman järjestämiin tuki- ja koordinaatiotyökokouksiin. Suunnitelman tavoitteellinen valmistumisaikataulu on kesäkuun loppuun.

Toisena kokonaisuutena, tiimin ja muiden toimijoiden kanssa on hiottu hankkeen kehittämistehtävää. Lopullinen rakenne ja tiimin sekä sosiaali- ja terveysjohtajan hyväksyntä suunnitelmalle saatiin 30.3. Kehittämistehtäväsuunnitelman pääkohdat toiminnan tilanne:

- **Perhekeskeinen varhaisen tuen toimintamallin juurruttaminen ja edelleen kehittäminen.** Mallin mukaisen toiminnan tilanearviointi suoritetaan sosiaali- ja terveysosaston (terveydenhuollossa neuvola ja päivystyspuolen henkilöstö) ja sivistyspuolen henkilöstölle suunnattavalla kyselyllä toukokuun aikana. Kyselyn tavoitteena on selvittää toimijoiden tämän hetkinen tietoisuus, ymmärrys mallista ja sen konkreettinen käyttö sekä kehittämissuhteet. Kyselystä vastaavat kehittäjätyöntekijän lisäksi Posken kehittäjäsosiaalityöntekijät Tarja Kemppainen ja Pekka Ojaniemi. Kyselyn tulos analysoidaan ja sen pohjalta kehittämistyötä suunnitellaan case- tyyppiseen toimintaan. Pyritään löytämään asiakkaita ja heidän kanssaan työskenteleviä toimijoita, jotka tuottavat kirjallista tietoa mallin mukaisesta työskentelystä. Tällä toiminnalla pyritään saamaan tietoa mallin vaikuttavuuden arviointiin. Tiimin toiveena on myös, että malli mallinnettaisiin Posken tuella.
- **Toiminnallisten välineiden kehittäminen sosiaalityössä.** Tavoitteena ovat yhteisöllisen ja ryhmätyömenetelmien kehittäminen, käyttöönotto sekä vaikuttavuuden arviointi. Keskeistä kehittämisessä on yhteistyö terveys- ja sivistyspuolen kanssa sekä asiakkaiden osallisuus. Toiminta keskittyy nuoriin ja nuoriin aikuisiin. Suunnittelussa on ns. siirrettävän ryhmätoiminnan kehittäminen välineeksi lastensuojelun avohuoltoon. Konkreettisesti se tarkoittaa ensi syksynä aloittavan JOPO- (joustava opetus) ryhmän sisälle rakennettavaa ryhmäohjelmaa, jota voitaisiin kokeilun ja arvioinnin jälkeen tulevaisuudessa käyttää kokonaisuutena

tai osina koulun ja sosiaalityön yhteisenä välineenä. Kehittämistä tehdään yhteistyössä Hillatien yhtenäiskoulun, nuorisotoimen ja sosiaalitoimen kesken. Sosiaalityön sisälle ollaan tarpeeseen suunnittelemassa nuorten aikuisten toiminnallista ryhmää lähinnä toimeentuloasiakkaista. Ajatus olisi saada heistä asiakaskehittäjiä aikuissosiaalityön kehittämiseen toiminnallisempaan suuntaan. Tarkempi suunnittelu etenee syksyllä, seuraten tarkasti jo Pakasteessa muissa kunnissa meneillään olevien ryhmätoimintapilottien kokemuksia ja tuloksia.

Seudullinen sosiaalityön kehittäminen etenee Kemijärven, Sallan, Pelkosenniemen ja Savukosken sosiaalityön tiimien kehittämistapaamisella 11.6. Tilaisuudessa mukana kehittämispäällikkö Asta Niskala ja siinä pohditaan vertaiskonsultaatiopäivien tulevaisuutta ja muita muotoja alueellisen työn kehittämiseen. Inarissa kehittäjäsosiaalityöntekijä Sari Aarnio kartoittaa pohjoisosan tilannetta. Tulosten pohjalta luodaan toimiva seudullinen sosiaalityön kehittämisrakenne.

- Kemijärvi on mukana Onnistuvat opit 2009 -2011 hankkeessa, jonka tavoitteena on kehittää nuorten ohjaus- ja palveluverkosta Lapin ja Oulun seudun alueella. Hankkeella vahvistetaan moni ammatillista viranomaisyhteistyötä niiden nuorten tukemiseksi, joille yhden sektorin palvelut eivät riitä. Toimin tämän hankkeen työntekijän kanssa työparina hankkeiden yhdensuuntaistamisessa ja yleisessä koordinoinnissa.
- Tammikuussa kutsuimme koolle kaikki lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelevät hankkeet (12 hanketta) tiedon jakamisen foorumille. Helmikuussa olimme kaupungin ennaltaehkäisevän toiminnan johtoryhmän vieraana. Käynti poiki idean tiedottaa kansalaisille lasten, nuorten ja perheiden hyväksi tehtävästä toiminnasta. Teimme sopimuksen paikallislehden kanssa juttusarjan julkaisemisesta ajalla 8.4.–3.6.2010. Asia etenee hyvin.
- Onnistuvat opit hankkeella on ollut ns. ohjauspäiviä kerran kuussa, joihin olen osallistunut yhtenä sosiaalityön tiimin että Posken edustajana. Onnistuvien oppien valtakunnallinen organisaatio järjestää Rovaniemellä 11.5 Evästä aikuiseen nälkään – monialaisen yhteistyön haasteet nuorten palveluissa -seminaarin, johon aion osallistua.

Olen osallistunut:

- 9.2. Terveysten edistämisen kuntakokous, Kemijärvi
- 18. -19.3 Pakasteen aluepäivät, Kuusamo
- 29.3 Moni ammatillisen yhteistyön lainsäädäntöä, videoyhteys Ylivieska. Kouluttaja varatuomari Jarkko Helminen
- 6.4. Romaniasiat – koulutustilaisuus, Kemijärvi. Kouluttajina suunnittelija Leena Mämmi Pohjois-Suomen alueellisesta romaniasiain neuvottelukunnasta ja Mervi Flink.
- 21.4. Itä-Lapin hyvinvointi seutuseminaari, Kemijärvi

Toimin Posken verkkokonsulttina päihde- ja mielenterveysosiossa. Paikallisesti olen mukana kaupungin kehittämistyöryhmässä, jossa suunnitellaan tulevaisuuden rakenteita ja sisältöjä paikalliseen päihdehuoltoon.

1.3.2.4 Kemi: Nuorten pitkäaikaisasiakkuuksien ehkäiseminen

Petra Hyvärinen & Jari Savikuja

Kemissä 1.9.2009 alkanut hanketyö kohdistuu nuorten pitkäaikaisasiakkuuksien ehkäisemiseen sekä nuorten palvelujen kehittämiseen niin sosiaalivirastossa kuin yhteistyökumppaneiden kanssa tehtävässä verkostotyössä. Sosiaalivirastossa nuorille, alle 20-vuotiaille asiakkaille, laadittavat palvelusuunnitelmat ovat muuttuneet yleiseksi käytännöksi ja palvelusuunnitelmia tehdään myös muille asiakkaille mahdollisimman laajasti resurssien puitteissa. Nuorten alle 20-vuotiaiden osalta palvelusuunnitelmien hyödyt ovat tulleet esiin muun muassa työvoimavirastosta saadun palautteen muodossa. Asioista keskustellaan realistisesti ja kaikilla on sama tieto ja tavoitteet. Palvelusuunnitelmia tullaan tekemään jatkossa myös yhdessä asiakkaan palveluverkoston kanssa.

Yhteistyökumppaneiden ammattiopiston, työvoimatoimiston ja äitiysneuvolan kanssa työ on keväällä edennyt ripeästi erityisesti äitiysneuvolan kanssa. Nuorille alle 20-vuotiaille äideille varataan yhteinen aika aikuissosiaalityöntekijän ja äitiysneuvolan terveydenhoitajan kanssa. Olemme tavanneet ja suunnitelleet yhdessä terveydenhoitajien kanssa toimintamallia. Kun raskaana oleva äiti varaa aikaa, varaamme yhden yhteisen ajan raskausviikolle 14–17 jolloin yhteisen lomakkeen kautta kartoitamme äidin ja isän voimavaroja ja tuen tarpeita. Jos tukea tarvitaan, tehdään se suunnitelmallisesti esim. yhteisellä palvelusuunnitelmalla tai varaamalla yhteisiä kotikäyntiaikoja tai asiakas tapaa aikuissosiaalityöntekijää kotonaan tai sosiaalivirastossa. Malli on joustava. Kokeilu on käynnistynyt ja terveydenhoitajat varaavat aikoja ainakin nyt aluksi projektityöntekijöiden puhelimen kautta. Yhteistyön keskeinen tavoite on ennaltaehkäisevä sekä palvelun oleminen osana normaalia palvelua kaikille nuorille perheille. Normaali palvelun ideaa työstetään myös Torniossa ja olemme yhdessä tavanneet Tornion kehittäjätyöntekijöitä. Tavoite olisi että se voisi toimia laajemmalla alueella mallina äitiysneuvolan ja sosiaalityön yhteisestä toiminta-alueesta. Tämä palvelu ei muuta lastensuojelun ja äitiysneuvolan terveydenhoitajan yhteisiä tapaamisia.

Ammattiopisto Lappian kanssa tehtävässä työssä pyritään myös nopeampaan puuttumisen malliin. Aikuissosiaalityöntekijä voidaan "hälyttää" oppilaitokseen tarpeen niin vaatiessa. On sovittu että ainakin nyt aluksi aikuissosiaalityöntekijä on tavattavissa noin kerran kuukaudessa oppilaitoksessa, tapaamisia voidaan järjestää myös muulloin ja että sosiaalityöntekijä käy tapaamassa isompia oppilasryhmiä neuvonnan ja valistajan roolissa. Tavoitteena on, että ongelmat jotka koulussa jo tiedetään tulisi nopeasti tietoon myös sosiaalivirastossa. Nopeus on tärkeätä nuorten kanssa, jotta ehdittäisiin selvittää ongelmien syitä ja mahdollisia ratkaisuja siten, että turhilta eroamisilta vältyttäisiin mahdollisimman usean kohdalla. Koulussa toimii myös perinteiset oppilashuoltoryhmät, mutta uusi ideamme toimii sen rinnalla jo pelkästään aikaresurssien vuoksi. Tieto eri oppilashuoltoryhmien huolestuttavista asioista välittyy sosiaalikuraattorin kautta sosiaalityöhön. Tapaamme koulukuraattorin lisäksi oppilaanohjaajia ja terveydenhoitajaa pari kertaa lukukaudessa asian kehittämiseksi. Toimintatapa kaipaa edelleen kehittämistyötä ja yhteistä aikaa työn juurruttamiseksi, sillä merkittävä nuorten syrjäytymiseen vaikuttava tekijä on koulun keskeyttäminen.

Työvoimaviraston kanssa työ on jatkunut sillä tavalla, että kokoonnumme säännöllisesti noin kerran kuukaudessa vaihtamassa tietoja asiakasmäärästä, tulevista koulutuksista ja muista työvoimapalveluja ja sosiaalityötä koskevista asioista. Tällä toimintamallilla pyritään

käsittämään laajoja ”massoihin” kohdistuvia asioita. Suunnitelmatyön kohteena on kemiläinen nuori ja havaitsemamme ongelmat nuorten koulutuksissa, työllistymisissä jne.

Tekemämme toteuttamissuunnitelma 1.9.2009 alkaen pitkäaikasiakkuuksien ehkäisemiseksi on edennyt suunnitelmallisesti. Osa ideoista on saatu nopeammin käyttöön, ja osaa joudutaan kehittämään edelleen. Asiakkaan osallistamiseksi asiakaspalaute, asiakaskehittäjäryhmät, asiakkaiden haastattelut ja sähköisen asioinnin kehittäminen ovat tällä hetkellä vähän jäljessä omasta aikataulutuksestamme. Sinänsä sähköinen verkkoneuvonta ja laajempi palvelu sähköisesti on jo nuorilla käytössä. Toimintaa pitää vain edelleen kehittää ja luoda palveluun napakkaa sisältöä sosiaalityön mahdollisuuksista. Julkaisimme maaliskuussa ilmoituksen sähköisestä palvelusta jotta mahdollisimman moni nuori käyttäisi tai olisi tietoinen sähköisestä palvelukanavasta.

Asiakaskehittäjäryhmien luominen ja ryhmätyömenetelmien käyttöönotto ovat myös seuraavia haasteita. Vaikuttavuuden arvioinnissa kehittämistyö on kesken. Toimeentulotukiohjelman tilastoaineistoa kuitenkin jo käytetään hyödyksi. Tehtyjen kehittämistoimien vaikutuksia arvioidaan myös yhdessä tiimin kanssa 21.5.2010. Asiakkaiden profilointityötä jatketaan, jotta löydämme mahdollisimman hyviä keinoja vaikuttaa ennaltaehkäisevästi nuorten ongelmiin. Johtamisen kehittämiseksi aikuissosiaalityöstä osallistuu kaksi työntekijää POSKE:n järjestämään johtamiskoulutukseen.

Opetus- ja tutkimusklinikan kehittämistä ei ole ideoitu. Sosiaalivirasto tekee ammattikorkeakoulun ja muiden koulutustoimijoiden kanssa yhteistyötä oppilasharjoittelun muodossa.

Seminaarit ja koulutukset:

PaKasteen sosiaalityöntiimin työkokouksiin olemme osallistuneet 15.1. paikan päällä Rovaniemellä, ja videoneuvottelulaitteilla 29.1., 26.2., 9.4. ja 7.5. PaKasteen henkilöstöryhmän sosiaali- ja terveystalouden kehittäjien työkokouksiin ja seminaareihin olemme osallistuneet 28.1., 15.–16.2., 18.–19.3., ja osallistumme 20.5. ja 25.–26.5. Tiistain aamupalavereihin olemme osallistuneet säännöllisesti videoneuvotteluteitse. Äitiysneuvolahankkeen palavereita on ollut 29.1., 3.2. 8.2. 1.3., 13.4. ja 31.5. Työvoimatoimistossa palavereja on ollut 25.2. ja 28.4. Ammatti-opisto Lapiassa 26.3. UULA -projektin työntekijän/työntekijöiden kanssa on kokouksia ollut 5.1., 14.1., 18.1., 19.1. ja 25.2. Sosiaalityönjohtamiskoulutuksessa 21.1.–22.1 ja 22.–23.4. Aikuissosiaalityön päiville osallistuminen 9.2. Helsingissä. Kehityskeskustelussa olemme olleet 2.3. Oppilashuoltoon liittyvässä koulutuksessa 2.3.2010.

1.3.2.5 Tornio: Lastensuojelu ja aikuissosiaalityö, erityisesti nuoriin kohdistuva työ

Tornion aikuissosiaalityön kehittämistehtävän eteneminen

Sirpa Luomaranta

Torniossa sosiaalityöntekijä työskentelee 50 % käytännön aikuissosiaalityössä ja 50 % kehittäjä-sosiaalityöntekijänä Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen PaKaste hankkeessa. Kehittämistehtävien toteutumiseksi sosiaalityöntekijä tarvitsee tuekseen aikuissosiaalityön kehittäjätiimin, koko työyhteisön sekä PaKaste hankkeen työyhteisön tuen. Kehittämistyöpäiviä on ollut tammikuun-toukokuun aikana n. 50 eli n.10 työpäivää

kuukautta kohden. Kehittämistyön aikana työtehtävät ovat jakautuneet seuraavalla tavalla: PaKasteen/ Lapin Kasteen/POSKEN työkokoukset yht.13/50 työpäivää eli 26 % kehittämistyöajasta; Nuorten ryhmätoiminta 8/50 (16 %); yhteistyöpalaverit verkoston kanssa 7/50 (14 %); lisätyövapaat 5/50 (10 %), tiivistetty oppilashuoltoyhteistyö 3/50 (6 %); koulutukset 3/50 (6 %); kirjanpito/raportointi 4/50 (8 %); kehittämistehtävän toteuttaminen tiimin kanssa 4/10 (8 %); mallinnus 2/50 (4 %) ja puhelinrinki/vaikuttavuuden arviointi 1/50 (2 %) kehittämistyöajasta. Kevät on ollut voimakasta verkostoitumisen aikaa, koska 40 % kehittämistyöajasta on käytetty työkokouksiin. Kevään aikana on käynnistynyt sosiaalityön oma kehittäjätiimi, joka on kokoontunut säännöllisesti kehittämistehtävien äärelle videoneuvotteluyhteyksien kautta.

Yhtenä kehittämishankkeen perustehtävänä on sosiaalitoimiston sisäisen tehtävärakenteen selkeyttäminen. Aikuissosiaalityön tiimiin kuuluu 13 työntekijää, joiden tehtävät ja osaaminen poikkeavat toisistaan. Asiakastyön sujumiseksi tarvitaan saumatonta yhteistyötä niin tiimin sisällä kuin muidenkin tiimien kanssa. Syksyn 2009 aikana kaikkien työntekijöiden perustehtävät käytiin yhdessä läpi sekä kirjattiin työtapoihin ja tehtäviin liittyviä kehittämiskohteita. Jokainen työntekijä sai mahdollisuuden pohtia työtapojaan suhteessa perustehtävään, asiakastyöhön ja palvelujärjestelmään. Samalla pohdittiin työn positiivisia puolia, kuormittavia tekijöitä sekä konkreettisia kehittämiskohteita. Joitakin kehittämisehdotuksia otettiin heti käyttöön. Niiden toimivuutta arvioidaan kehittämistiimin kokoontumisten yhteydessä. Tehtävärakenteen yhteenveto käytiin läpi yhteisesti vuoden 2010 alussa ja lopullinen yhteenveto valmistuu kesään mennessä. Tiimien välisen yhteistyön kehittäminen aloitetaan yhteisen kehittämis- ja opintomatkan yhteydessä toukokuun lopulla 2010. Matkan aikana tutustutaan kohdennetun nuorisotyön menetelmiin Nuorisosian keskuksessa. Yhteisen opinto- ja kehittämismatkan tarkoituksena on ylläpitää työntekijöiden innostusta ja motivaatiota kehittämistä kohtaan. Matkan kehittämistehtävä liittyy tiimien välisen yhteistyön sekä joustavien palvelujen kehittämiseen (asiakkuuksien siirtoprosessit ja parityön roolit).

Asiakasprosessien mallinnus aloitettiin toimeentulotuen palveluprosessin mallintamisella syksyllä 2009 ja työtä jatkettiin vuoden 2009 loppuun. Mallintamistyöhön osallistui koko kehittäjätiimi. Mallintamisprosessin aikana selkeytettiin toimeentulotuen työkäytäntöjä ja helpotettiin prosessin etenemistä asiakkaan eduksi. Mallin toimivuutta arvioidaan keväällä 2010. Toimeentulotuen palveluprosessin kuvausta on käyty läpi Nuorten ryhmässä yhdessä keskustellen. Seuraavaksi mallintaminen jatkuu nuorten sosiaalityön prosessin kuvauksella.

Osallistumista ammatillisen koulutuskuntayhtymän Lappian opiskelijahuoltoon on vakiinnutettu osaksi perustyötä. Sosiaalityöntekijä on osallistunut kerran viikossa oppilaitoksen moniammatilliseen opiskelijahuoltotyöryhmää. Opiskelijahuoltoon kautta on pyritty ehkäisemään nuorten koulun keskeyttämiä. Opiskelijahuoltoon osallistuu oppilaitoksen kuraattori, oppilaanohjaajat, asuntolan valvojat, nuorten päihdetyöntekijä, opiskelijaterveydenhoitajat, erityisopettaja sekä kutsuttaessa nuori ja hänen tukiverkostonsa.

Sähköisten palvelujen kehittäminen etenee UULA- hankkeen kautta. Torniossa on päätetty kokeilla sähköistä asiointia, ennakotekstiviestipalvelua ja tekstiviestipalautejärjestelmää heti, kun se on teknisesti mahdollista. Kehittäjä-sosiaalityöntekijä osallistuu verkkoneuvonta- ja verkkokonsultaatiopalvelujen toteuttamiseen.

Oman osaamisen ja ymmärryksen lisääminen on tapahtunut osaltaan koulutusten kautta. Kehittäjä-sosiaalityöntekijä suorittaa töiden ohessa ammatillista lisensiaattitutkintoa kuntouttavan sosiaalityön erikoisalalta. Tutkimustehtävä liittyy kiinteästi kehittämistyöhön (Nuorten aikuisten kanssa tehtävä sosiaalityö) ja se etenee tutkimussuunnitelman valmistelulla. Keväällä kehittäjä-sosiaalityöntekijä osallistuu kansainväliseen metodologiseen kesäkouluun Rovaniemellä.

Yhteisten kehittämistehtävien eteneminen

□ **yhteisölliset työmenetelmät/ryhmät**

Torniossa käynnistettiin 1.10.2009 yhteistyössä Tornion Työvoimalasäätiön kanssa Nuorten aikuisten – ryhmä. Ryhmätoiminnan kohderyhmäksi valittiin Tornion työvoimalasäätiön kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvat nuoret (17 - 29-v). Tornion työvoimalasäätiöllä on kerrallaan noin 10 -18 nuorta kuntouttavan työtoiminnan asiakkaana. Nuoret ovat tulleet työtoimintaan kaupungin sosiaalitoimen kautta. Valtaosa nuorista on toimeentulotuen asiakkaita ja heidän ammatilliset opinnot ovat keskeytyneet. Yleisimpiä tavoitteita kuntouttavan työtoiminnan ajalle ovat: päivärytmiin pääseminen, työtoimintaan osallistuminen, koulutusmahdollisuuksien selvittely, opintojen osasuoritusten/näyttöjen toteutuminen pajatyössä, palveluohjaus, ryhmätoimintaan osallistuminen, päihteettömyyden tukeminen yhteistyössä A-klinikan kanssa, mielenterveyden tukeminen yhteistyössä psykiatrian poliklinikan kanssa, terveystarkastuksessa käyminen ja kuntotestaukseen osallistuminen.

Ryhmätoiminnan tavoitteena on sosiaalityön jalkautuminen asiakkaiden pariin. Toiminnan kautta on mahdollista saavuttaa asiakastyöhön uusia ulottuvuuksia. Tavoitteena on lisäksi, että Työvoimalasäätiön ja sosiaalitoimen välinen yhteistyö syvenee ja sitä kautta asiakastyöskentelystä tulee joustavampaa. Kokemusten saaminen verkostomaisesta työparityöskentelystä aukaisee uudenlaisia yhteistoiminnan mahdollisuuksia kunnan sosiaalityön ja keskeisten toimijoiden välillä. Ryhmätoiminnan tavoitteena on tuottaa nuorille asiakaskaslähtöistä yhteisöllistä toimintaa osana kuntouttavan työtoiminnan palvelua. Sisällöllisenä tavoitteena on asiakkaan elämänhallinnan taitojen, tietojen ja terveyden edistäminen. Ryhmätoiminnan prosessi on muodostunut suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista.

Ryhmä kokoontui kevään aikana kerran viikossa yhteensä 13 kertaa. Toiminnan sisältö suunniteltiin yhteistyössä asiakkaiden kanssa. Ryhmän toiminta koostui liikunnasta, keskusteluista, asiantuntijavierailuista sekä muista toiminnallisista tehtävistä. Ryhmää päätettiin jatkaa myös syksyllä 2010. Ryhmän vetäjäverkostoa laajennettiin kevään aikana nuorten ohjausryhmän tuella. Nuorten ohjausryhmä koostuu nuorten viranomaisverkoston toimijoista (työvoimatoimisto, ammatinvalinnan psykologi, sosiaalitoimi, Työvoimalasäätiö, Lappia, A-klinikan nuorten päihdetyöntekijä).

□ **Vaikuttavuuden arviointi**

Vaikuttavuuden arvioinnin osalta on aikomuksena hyödyntää vaikuttavuuden arviointi-hankeesta saatuja tuloksia jatkotyöskentelyn tueksi. Oman työn tutkiminen mm. tehtävänkuvien tarkastelun kautta liittyy aikuissosiaalityön työkäytäntöjen arviointiin. Nuorten sosiaalityön kehittämisen sekä mallintamistyön yhteydessä tutkimme asiakasrakennetta sekä käytettyjä työmenetelmiä.

Vaikuttavuuden arviointityö on vasta aluillaan ja sitä on työstetty kevään aikana. Syksyllä työskentelyä vaikuttavuuden arvioinnin parissa tullaan jatkamaan Posken asiantuntijoiden tuella. Kevään aikana on toteutettu 8 tapaamisen puhelinrinki vaikuttavuuden arvioinnin työstämiseksi.

□ **Asiakas-kehittäjätoiminta**

Torniossa asiakas-kehittäjätoiminta on kytkeytynyt Nuorten ryhmän toimintaan. Nuorten aikuisten kanssa on keskusteltu palvelujen toimivuudesta asiakkaan näkökulmasta katsottuna.

□ **Opetus- ja tutkimuslinikkayhteistyö**

Opetus- ja tutkimuslinikkayhteistyö on suunnitteluvaiheessa. Kehittäjä-sosiaalityöntekijä suorittaa pääasiassa vapaa-ajalla ammatillista lisensiaattitutkintoa, jonka tutkimustehtävä liittyy kiinteästi nuorten sosiaalityön kehittämiseen. PaKaste – verkoston ja yliopiston kanssa on aloitettu aikuissosiaalityön päivien suunnittelu.

□ **Yhteistyö terveydenhuollon kanssa**

Tornion osalta kehittämistarpeita löytyi perhetyön käytäntöjen selkeyttämisen osalta. Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyön kehittämisen näkökulmasta järjestettiin kevään aikana pakolaistyön ja avoterveydenhuollon yhteistyöpalaveri, jonka tuloksena voitiin sopia joustavammista käytännöistä.

Varhain vanhemmaksi -äitiysneuvolan ja aikuissosiaalityön yhteistyö on vielä suunnitteluvaiheessa Torniossa. Ensimmäinen yhteinen suunnittelukokous on pidetty huhtikuussa ja suunnittelu jatkuu vielä kevään ajan. Yhteisen palvelun ideana on tarjota yhteisvastaanottoa nuorille alle 20-vuotiaille raskaana oleville naisille ja heidän puolisoilleen eli tuleville nuorille äidille ja isille. Palvelun tarkoituksena on kartoittaa yhdessä perheen voimavaroja ja palvelutarpeita. Palvelua tarjotaan osana äitiysneuvolan normaalipalvelua ja se on luonteeltaan ennaltaehkäisevää. Kokeiluvaiheessa palvelu on selkeästi rajattu ja sen vaikuttavuutta pyritään arvioimaan hankkeen aikana asiakas- ja työntekijäkokemusten kautta.

□ **Johtamisen kehittäminen**

Johtamiskoulutus käynnistyi vuoden 2009 lopulla ja Tornioista siihen osallistui yksi esimies.

Seudullinen verkostoituminen

Kevään aikana kukin kunta keskittyi kuntien kehittämistehtävien toteuttamiseen. Verkostoituminen toteutui Lapin Kaste yhteistyöpalaverien ja sosiaalityön tiimipalaverien kautta (AC- yhteys). Seudullisen yhteistoiminnan suunnittelu kytkeytyy osaksi työparipyyntö -menetelmien kehittämistä. Työskentely on aloitettu vasta kevään aikana.

Lastensuojelun tiimissä meneillään olevat kehittämistoiminnot ja pilotit sekä niiden tila:

Seija Saalismaa, kehittäjä-sosiaalityöntekijä (50%)

Yhteistyön kehittäminen ja yhteistoiminnan luominen kaupungin muiden lasten- ja nuorten kanssa toimivien tahojen kanssa.

Sosiaalityön jalkautuminen: Yhteistyötä Tornion kaupungin nuorisotoimen kanssa on ideoitu ja käynnistetty marraskuusta 09 alkaen. Yhteistyöpyyntö tuli alun alkaen nuorisotoimelta heidän tultuaan ilmoitusvelvolliseksi lastensuojelulain muutoksen myötä. Molemmat osapuolet tunnistivat yhteistyön vähyden ja tarpeen. Yhteistyötä on jatkettu vuoden 2010 aikana.

Sosiaalityöntekijä-nuorisotyöntekijä työpari on maaliskuuhuhtikuun 2010 aikana kiertänyt Tornion kahden yläkoulun kaikki kahdeksannet luokat, yhteensä 11 luokkaa, kertomassa mitä on kaupungissa tehtävä nuorisotyö ja mitä on kaupungissa tehtävä lastensuojelutyö sekä missä kohdoin ne kohtaavat tai voivat kohdata. Taustalla tälle jalkautumiselle oli nuorisotoimen huoli siitä, millainen virheellinen käsitys nuorilla on lastensuojelusta. Toisaalta Torniossa sijoitettiin vuosina 08-09 ennätysmäärä nimenomaan yläkouluikäisiä nuoria. ”Luennointi” tapahtui opo-tuntien puitteissa. Oppilailla oli tunnin päätteeksi mahdollisuus keskustella ja esittää kysymyksiä nuorisotyöntekijälle ja sosiaalityöntekijälle. Sosiaalityöntekijä jakoi lisäksi oppilaille ”tietokortin” aiheesta, varustettuna hyödyllisillä aiheista kertovilla nettiosoitteilla.

Tunnit olivat niin koulun, nuorisotoimen, sosiaalityöntekijöiden kuin oppilaidenkin mielestä menestys. Alunperin oli tarkoitus kiertää ainoastaan seitsemännet luokat (toteutettu 11-12/09), mutta koulun pyynnöstä kierros tehtiin myös kahdeksansille luokille.

Sosiaalityöntekijä on vierailut Tornion kaupungin nuorisotiloilla marraskuusta 09 alkaen noin kerran viikossa. Sosiaalityöntekijä on osallistunut kaikkeen normaaliin nuorisotilatoimintaan yhdessä ohjaajien ja nuorten kanssa. Kynnys nuoren ja viranomaisen välillä on yritetty saada mahdollisimman matalaksi ja näin kontakti nuoriin on vähitellen saatu.

Yhteistyö nuorisotoimen kanssa on ollut todella antoisaa ja sitä aiotaan jatkaa ja jalostaa koko kehittämistoiminnan ajan.

Uutena ideana nuorisotoimen kanssa tehtävään yhteistyöhön on tullut jo pitkälle vietykin idea tytöille suunnatusta toiminnasta. Perinteinen nuorisotilatyö ei tavoita tyttöjä, vaan nuorisotiloilla kävijöistä jopa 90% on poikia. Tyttöjen mukaan saaminen nuorisotyön piiriin on kuitenkin nähty onnistuvan erityisten tyttöille teemoitettujen iltojen kautta, joita nuorisotoimi kokeillut.

Ideota tyttöjen toiminnalle on haettu muun muassa Oulusta, jossa kehittäjä-sosiaalityöntekijä ja nuorisotyöntekijät kävivät tutustumassa Oulun Tyttöjen Taloon. Torniolaisena käytäntönä on ideoitu tytöille suunnattuja ryhmiä ja teemailtoja, joita sosiaalityöntekijä+nuorisotyöntekijä työparilla on tarkoitus alkaa toteuttamaan elokuussa 2010.

Nuorisotoimen kanssa tehtävää yhteistyötä on talven ja kevään 2010 aikana ollut lisäksi 112-päivään osallistuminen, Eurooppa-päivään osallistuminen sekä päihdeputki tapahtuma kaikille Torniolaisille kuudesluokkalaisille. Kahteen ensin mainittuun kehittäjä-sosiaalityöntekijä osallistui ehkäisevän päihdetyöryhmä Infon edustajana,

tuottaen materiaalia lastensuojelutyöstä Torniossa, sekä seudullisesta sosiaalipäivystyksestä sekä olemalla läsnä molemmissa tapahtumissa. Päihdeputki-tapahtuma toteutettiin yhdessä Peräpohjolan opiston nuorisotyönopiskelijoiden kanssa ja siinä tarjottiin päihdetietoutta ennaltaehkäisevästä näkökulmasta kaikille Torniolaisille peruskoulun kuudesluokkalaisille.

Tiimin toimenkuvien läpikäyminen ja erikoistumismahdollisuuden selvittäminen:

Lapsi- ja perhetyön tiimi on läpikäynyt toimenkuviaan ja tehtäviään marras-joulukuun - 09 aikana. Tiimin jokainen jäsen kirjasi tehtävänsä ja niihin menevän ajan suhteessa koko työaikaan, työmääränsä, vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Jokainen otti myös kantaa siihen, haluaisiko jättää joitakin työtehtäviä pois ja haluaisiko keskittyä tiettyihin tehtäviin. Joulukuussa kehittäjä-sosiaalityöntekijä teki ensimmäisen yhteenvedon tehtävänkuvauksista ja niissä esille tulleista kysymyksistä. Työstämistä ja työnkuvien konkreettista kehittämistä jatkettiin tammikuusta 2010 eteenpäin. Yhteenvedo valmistui maaliskuussa 2010 ja odottaa nyt aikuissosiaalityön yhteenvedon valmistumista, jotta yhteiset mahdolliset muutosesitykset voitaisiin kirjata ja viedä yhdessä eteenpäin.

Toimenkuvien tarkastelun yhteydessä nousi esille kaksi vallitsevaa asiaa, joita on pyritty nyt viemään eteenpäin. Ensimmäinen oli sosiaalityöntekijöiden erikoistumismahdollisuus esimerkiksi perheoikeudellisiin sopimuksiin, jälkihuoltoon, perhetyöhön. Toinen oli resurssitilanteen mahdottomuus, valtavista asiakasmääristä johtuva työmetodien kapeus ja työn vaikuttavuuden alhaisuus. Tähän tilanteeseen on esitetty lisäresurssia sekä perhetyön toiminnan tuottamista nykyisen ulkoa ostetun sijaan omana toimintana.

Tiimien yhteistä kehittämismatkaa on valmisteltu kevään 2010 aikana ja ohjelma sekä tehtävät reissuun ovat valmiina.

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteinen kehittäminen:

Perhetyön kehittäminen: Lastensuojelun perhetyön tietoisuuden ja asiantuntemuksen tuominen mukaan terveydenhuollossa kehitettävään perhetyöhön.

Sosiaalityön kehittäminen:

- **Asiakkaan osallisuus, syrjäytymisen ehkäisy, osaamisen lisääminen, asiakaskehittäjä-toiminta**
Asiakaskehittäjä toiminta nuorten pariin jalkautuvan sosiaalityön kautta. Mahdollisesti tyttöryhmien myötä.
- **Menetelmällinen kehittäminen**
 - Ryhmätyömenetelmät : tyttöryhmät aloittavat elokuussa 2010
 - Lastensuojelusuunnitelma tehty: lausuntokierroksella lautakunnissa. Palautettu työryhmään uudelleen työstettäväksi. Asiaan palataan elokuussa 2010.
 - Konsultaatio, työparityöskentely: konsulttina toimiminen alkanut
- **Vaikuttavuuden arviointi ja oman työn tutkiminen:**
Ammatillisen lisensiaattikoulutuksen lisensiaattityö (tutkimus) aloitettu.
 - a) Sosiaalityön strateginen ja prosessijohtamisen kehittäminen
 - b) Eriyispalveluiden tuottaminen ja teknologian hyödyntäminen

Sähköinen tiedonsiirtolomake mahdollisesti käyttöön länsi-pohjan seudullisessa sosiaalipäivystyksessä. Tornio voisi pilotoida?

- **Opetus- ja tutkimusklinikan kehittäminen**

Seudullinen toiminta ja verkostoituminen

Seudullisen sosiaalipäivystyksen prosessin mallinnus ja kehittämistehtävä aloitettu. Poliisin kanssa tehtävän yhteistyön tiivistäminen ja tulevien työmuotojen pohtiminen aloitettu. Sosiaalityöntekijän tarve poliisilaitoksella ilmeinen. Yhteistyöverkostoja kartoitettu ja valtakunnallista ja seudullista tietoa hankittu.

Sosiaalipäivystyskoulutuksen suunnittelu ja valmistelutyö, koulutus syyskuussa 2010

Seminaarit ja koulutukset:

- Sosiaalityön tutkimuksen päivät (Jyväskylän yliopisto)
- Sosiaalipäivystysseminaari (Hämeenlinnan kaupunki, Poliisi, Ankkuri-hanke)
- Turvaa, hoivaa ja kasvatusta-seminaari (Pohjantähti-opisto, Keminmaan Nuorisokoti)
- Sosiaalityön asiantuntijapäivät (Talentia, ym.)
- Posken, Kasteen ja PaKasteen järjestämät yhteiset tilaisuudet, joita on runsaasti

1.3.2.6 Rovaniemi: Perhehoito ja tukiperhetoiminta

Leila Leisto ja Tuula Lampela

Tiimissä meneillään olevat kehittämistoiminnat ja pilotit sekä niiden tila:

Rovaniemellä kehittämistehtävänä on sijaishuollon prosessin sekä erityisesti perhehoidon tukirakenteiden kehittäminen lapsen näkökulma ja tarpeet huomioiden.

- **Sijaishuoltoprosessin (perhehoito) mallintaminen lastensuojelun tiimissä**
- **Perhehoidon tukirakenteiden kehittäminen yhdessä perhehoitajien kanssa**
- **Tukiperhetoiminnan kehittäminen**
- **Tiedon tuottaminen perhehoidosta ja tukiperhetoiminnasta**

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteinen kehittäminen

- **Hyvinvointiryhmien suunnitteleminen (sosiaalityön ja terveyden edistämisen kehittäjätyöntekijät) 9.4.2010/ TL**
- **Puhelinrinki (Kerttu Vesterinen ja kuntien kehittäjätyöntekijät) ajalla 1.1-25.2.2010 6krt/TL**

Sosiaalityön kehittäminen:

Toteutamme kehittämistehtävää sijais- ja tukiperheiden kanssa dialogisten verkostopalaverien avulla, jossa koulutetut verkostokonsultit huolehtivat työskentelyn rakenteesta. Ensimmäisessä tapaamisessa on nostettu esiin kehittämiskohteet, joita työtetään seuraavissa tapaamisissa. Prosessin lopulla arvioidaan yhdessä tukitoimien toteutumista ja tehdään mahdollinen jatkosuunnitelma.

Sijaisperheiden verkostotapaaminen on pidetty 20.1.2010 perhehoidon kehittämiskohteiden esiin nostamiseksi. Verkostotapaamiseen osallistui neljä perhehoitajaa (kutsu lähetetty 38 sijaisperheelle). Tapaamiseen toivat myös Lapin perhehoitajat kirjelmänsä kehittämistoimintaan liittyen. Kehittämiskohteiksi nousivat tapaamisten ja kirjelmän pohjalta:

- **perhehoitajien tukeminen erityisesti sijoituksen alkuvaiheessa ja arjen ongelmatilanteissa**
- **perhehoitajien ja biologisten vanhempien yhteistyön tukeminen**
- **perhehoitajien koulutusten, työnohjauksen ja vertaisryhmätoiminnan järjestäminen**
- **avoin yhteistyö perhehoitajien ja lastensuojelun työntekijöiden välillä**

Seuraava verkostotapaaminen esille tuotujen kehittämiskohteiden eteenpäin viemiseksi on sovittu pidettäväksi 10.5.2010. Tapaamiseen osallistuvat sosiaalityöntekijät, perhetyöntekijät sekä perhehoitajat ja tapaamisen erityisenä tarkoituksena on lastensuojelun työntekijöiden ja perhehoitajien yhteistyön kehittäminen.

Tukiperheille on järjestetty verkostotapaaminen 15.4.2010 kehittämiskohteiden esiin nostamiseksi. Verkostotapaamiseen osallistui yhdeksän tukivanhempaa. Kutsu lähetettiin n. 20 tukiperheelle. Sosiaalityön käytännönopiskelijat kartoittivat kaupungin tämän hetkistä tukiperheiden tilannetta soittamalla tukiperheille. Samassa yhteydessä he kysyivät tukiperheiltä, jotka eivät osallistuneet tukiperheiden verkostotapaamiseen heidän kehittämisehdotuksiaan. Tukiperheille, jotka eivät osallistuneet verkostotapaamiseen tai joihin ei saatu puhelimitse yhteyttä, lähetetään postitse lomake, jossa kartoitetaan tukiperheiden tämänhetkistä tilannetta ja kysytään kehittämisehdotuksia.

Tukiperhetoiminnan kehittämiskohteiksi nousivat:

- **vertaistuki (tapaamiset, retket)**
- **perhetyöntekijän tuki erityisesti tukisuhteen aloitusvaiheessa ja mahdollisissa arjen ongelmatilanteissa**
- **sosiaalityöntekijän tuki mm. tavoitettavuuden parantamisen myötä.**

Tukiperheiden toivoma vertaistuki on sovittu käynnistettäväksi tapaamisella 20.5.2010.

Sijaishuollon prosessin mallinnus perhehoidossa on aloitettu 1.2.2010 ns. ydinryhmässä. Mallia ovat olleet työstämässä lastensuojelun sosiaalityöntekijät Kirsi Uusipulkamo, Anneli Juujärvi, Sari Tiermas, kehittäjäsosiaalityöntekijä (LL), Posken kehittämispäällikkö Asta Niskala ja suunnittelija Maria Martin, joka vastaa mallin teknisestä toteutuksesta. Mallin työstäminen jatkuu edelleen.

Seudullinen toiminta ja verkostoituminen

Rovaniemen kaupungin lastensuojelutyöntekijöiden kehittämispäivät 25-26.2.2010 Kittilä/ läheisneuvonpito ja sen hyödyntäminen/ LL ja TL

Osaamiskeskusten lastensuojeluverkoston tapaaminen 25.3.2010 Helsinki/LL ja TL

Kasteen lastensuojeluasiantuntijoiden tapaaminen 26.3.2010 Helsinki/LL ja TL

Perhetyöntekijöiden työkokous ja verkostotapaaminen (Sodankylä, Pelkosenniemi, Ranua, Kemijärvi, Salla, Posio) 29-30.4.2010/TL

SAS-ryhmän työskentelyyn osallistuminen 1krt/kk (tilaajan ja tuottajan väliset tapaamiset lastensuojelun sijoituksiin liittyen) Ryhmän tehtävänä on seurata ja arvioida kuukausittain erityisesti lastensuojelun sijaishuollon toteutumaa ja ennustetta (määrä, hinta, laatu) sekä sopia periaatteista ja linjauksista sijaishuollon palvelurakenteesta ja sen kehittämisestä. Ryhmän puheenjohtajana ja kokoonkutsujana on perhepalvelujohtaja Ritva Olsen ja sihteerinä Raija Saraniemi.

Muina ryhmän jäsenenä ovat palvelupäällikkö Eliisa Lintula, johtava sosiaalityöntekijä Kaisa-Maria Rantajarvi, johtaja Matti Kyngäs ja sosiaalityöntekijä Leila Leisto. Tarvittaessa ryhmä voi kutsua myös muita asiantuntijoita./LL

Seminaarit ja koulutukset:

Sijaisperheiden PRIDE-valmennuksen täydennysryhmän kouluttaminen (Syksyllä 2009 aloittaneen ryhmän täydentämiseksi) 9.1.2010/LL

Pohjois-Suomen Sosiaalialan osaamiskeskuspäivät Rovaniemi 15-16.2.2010 /LL ja TL

Valtakunnalliset sosiaalityön tutkimuksen päivät 18-19.2.2010 Jyväskylä /Työryhmäesitys:

Päihtyneinä pidätettyjen tyttöjen kokemuksia poliisin ja sosiaalityöntekijän puuttumistoimista / LL

PaKaste tapaaminen Kuusamo 18-19.3.2010 /LL ja TL

1.3.2.7 Kittilä: Suunnitelmallinen sosiaalityö ja työmenetelmien kehittäminen

Emmaleena Salla

Tiimissä meneillään olevat kehittämistoiminnat ja pilotit sekä niiden tila

Kehittäjätyöntekijä aloitti työskentelyn helmikuussa 2010. Ensimmäiset kuukaudet hän on tutustunut Kittilän alueen eri toimijoihin, jotka työskentelevät varsinkin lasten ja nuorten kanssa. Kehittäjätyöntekijä on osallistunut myös eri moniammatillisten työryhmien palavereihin yhdessä sosiaalityön tiimin kanssa. Yhteisiä tapaamisia on järjestetty koulun, nuorisotoimen ja seurakunnan työntekijöiden kanssa.

Kittilässä aloitettiin nuorten ryhmä ”Simake” (11–13 vuotiaille) maaliskuussa 2010 ja sen on tarkoitus kestää kesäkuuhun 2010 asti. Ryhmän tarjoaa nuorille vaihtoehtoista toimintaa vapaa-ajalle. Nuoret itse osallistuvat toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen, toteutukseen ja arviointiin. Toiminnassa on tavoitteena huomioida myös vanhemmat.

Ryhmä kokoontuu kerran viikossa kaksi tuntia kerrallaan. Kokoontumispaikkana on Kittilän keskustassa sijaitseva ”Kotilo”. Kyseessä on sekaryhmä, joista 3 on tyttöjä ja 4 poikaa. Nuoret valittiin yhdessä vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa, ja ennen ryhmän aloittamista vanhemmilta pyydettiin lupa kutsua hänen lapsensa mukaan toimintaan. Nuorille lähetettiin kutsukirjeet sekä päiväkirjat, joita tullaan hyödyntämään arvioinnissa. Vetäjinä ryhmässä toimivat kehittäjätyöntekijä ja vastaava sosiaalityöntekijä. Toiminta on nuorille vapaaehtoista.

Nuorten sitoutuminen toimintaan on ollut aktiivista. Ensimmäiset kerrat ovat olleet pääsääntöisesti tutustumista sekä olemme suunnitelleet toimintaa, yhteiset säännöt sekä nuoret keksivät ryhmälle nimen.

Ryhmätoiminnan ei haluta leimaavan ”negatiivisesti” siihen osallistuvia. Siksi kehittäjätyöntekijä on pyrkinyt osallistumaan erilaisiin tapahtumiin ym. tilaisuuksiin, jotta kasvot tulisivat tutuksi ihmisille. Hän ollut mukana erilaisissa tiedotus- ja kokoustilaisuuksissa, joissa Kittilän kunta on osallisena (esimerkiksi kyläliikuntasuunnitelmien laatiminen). Ryhmätoiminnasta julkaistiin myös pieni juttu maaliskuussa paikallisessa Kittilälehdessä ja yhteistyötä lehden kanssa on tavoitteena jatkaa tulevaisuudessa.

Kittilän seurakunta, nuorisotoimi ja 4H järjestävät yhdessä torstai iltapäivisin ”Olotila” toimintaa 4-6 luokkalaisille. Kehittäjätyöntekijä on ollut yhtenä ohjaajana toiminnassa sekä osallistunut toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen.

Kittilässä on koottu moniammatillinen työryhmä laatimaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa, jossa on edustajia eri hallintokunnista. Tavoitteena suunnitelma on saada valmiiksi ja hyväksytyksi vuoden 2010 aikana. Tällä hetkellä jokaiselle työryhmän jäsenelle on jaettu omat vastualueet, joista hankkivat tarvittavat taustatiedot. Suunnitelman kokoamiseen ja kirjoittamiseen on palkattu henkilö, jonka tarkoituksena on aloittaa työt toukokuun 2010 lopussa ja jatkaa syksyllä. Kehittäjätyöntekijä on ollut mukana

työryhmän tapaamisissa ja osallistunut suunnitelman työstämiseen. Hän on myös osallistunut Rovaniemellä järjestettyihin lastensuojelusuunnitelmien työryhmän kokouksiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteinen kehittäminen

Terveydenedistäjien kanssa on pohdittu mahdollista yhteistyötä, jonka suunnittelu jatkuu Kittilän kuntakäynnin jälkeen (kesäkuu 2010).

Terveydenhuolto on hakenut PaKaste hankkeen kautta terveyden edistämisen työskentelyjakson rahoitusta ja tämän puitteissa on suunniteltu mahdollista yhteistyötä. Rahoitusta on haettu päihdevalistukseen, ja kehittäjätyöntekijä on yksi hankkeen ohjaustyöryhmän edustaja.

Sosiaalityön kehittäminen

- **Asiakkaan osallisuus, syrjäytymisen ehkäisy, osaamisen lisääminen, asiakaskehittäjä-toiminta**

Syrjäytymisen ehkäisyä ja asiakkaan osallisuutta pyritään kehittämään ryhmätoiminnan avulla. Ryhmän jäseniä pyritään osallistamaan toimintaan alusta loppuun saakka eikä heille tarjota ”valmista pakettia”. He saavat itse suunnitella toimintaa, kehittää sitä, osallistua toteutukseen sekä arviointiin yhdessä ohjaajien kanssa.

Osaamista on lisätty osallistamalla eri koulutuksiin sekä seminaareihin. Kehittäjätyöntekijä on pyrkinyt välittämään materiaalia eri tapahtumista ja koulutuksista työntekijöille, joita on myöhemmin käyty yhdessä läpi esimerkiksi tiimipalaverissa.

- **Menetelmällinen kehittäminen**

- Ryhmätyömenetelmät

Nuorten ryhmätoiminnan (11–13 vuotiaat) aloittaminen maaliskuussa 2010.

Myös muita ryhmiä on suunniteltu ja pohdittu yhdessä tiimin sekä alueen eri toimijoiden kanssa (esimerkiksi nuorisotoimi, koulu).

- Lastensuojelusuunnitelma

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman valmistelu on käynnistetty ja tavoitteena se on saada valmiiksi vuoden 2010 aikana. Suunnitelman kokoamiseen ja kirjaamiseen on palkattu erikseen henkilö, joka aloittaa työnsä toukokuun 2010 loppupuolella, jonka jälkeen työskentely jatkuu syksyllä.

- Konsultaatio, työparityöskentely

Tiimi kokoontuu viikoittain yhteiseen palaveriin, jossa pääsääntöisesti keskitytään hankeasioihin. Palaveriin ovat osallistuneet sosiaalityöntekijät sekä etuuskäsittelijä, mutta halutessaan myös toimistotyöntekijä sekä

perhetyöntekijät voivat osallistua niihin. Palavereissa on käsitelty alkaneen ryhmän toimintaa, pohdittu hankkeen toteutusta ja tavoitteita, suunniteltu vaikuttavuuden arviointia sekä ideoitu yhteisesti tulevaisuutta. Palavereissa voi tuoda esille esimerkiksi ajankohtaisia huolenaiheita/”ilmiöitä” tai uusia ideoita liittyen ryhmien kokoamiseen/toimintaan.

Kehittäjätyöntekijä osallistuu sosiaalitoimiston kuukausipalavereihin, jossa käsitellään sosiaali- ja terveyslautakunnan pöytäkirja sekä ajankohtaiset asiat. Kehittäjätyöntekijä on osallistunut ja tarpeen vaatiessa voi osallistua moniammatillisten tiimien palavereihin (mielenterveystoimisto, koulu).

Yhteistyötä työntekijöiden kanssa tehdään ryhmien ohjauksessa sekä ryhmätoiminnan suunnittelussa.

Kittilän tiimissä on keskusteltu myös työparityöskentelystä, jossa kehittäjätyöntekijä voisi työskennellä yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa ja auttaa esimerkiksi kirjaamisessa tai osallistua työparina kotikäynneille. Jatkossa on myös suunniteltu, että kehittäjätyöntekijä voi tulevaisuudessa tavata myös yksittäisiä nuoria tarpeen vaatiessa.

□ **Vaikuttavuuden arviointi ja oman työn tutkiminen**

Vaikuttavuuden arviointia toteutetaan ryhmätoiminnan avulla. Vaikuttavuuden arviointiin osallistuvat ryhmän vetäjät mutta myös osallistujat. Yhtenä menetelmänä käytetään päiväkirjaa, joka on jaettu jokaiselle osallistujalle ja jota tullaan hyödyntämään toiminnan aikana. Myös ohjaajat pitävät yhteistä päiväkirjaa. Jokainen toimintakerta arvioidaan ja välineinä hyödynnetään erilaisia menetelmiä. Vaikuttavuuden arviointia on pohdittu yhdessä myös PaKaste hankkeen muiden työntekijöiden kanssa.

□ **Sosiaalityön strateginen ja prosessijohtamisen kehittäminen**

Kittilän oli tarkoitus osallistua sosiaalityön johtamisen koulutukseen, mutta aikaresurssien takia vastaava sosiaalityöntekijä joutui jättäytymään pois. Halukkuutta ja innokkuutta koulutukseen olisi ollut, mutta työntekijäresurssipulan vuoksi tämä ei onnistunut.

□ **Erityispalveluiden tuottaminen ja teknologian hyödyntäminen**

Teknologian hyödyntämistä ryhmätoiminnassa on suunniteltu kevään 2010 aikana. Esimerkiksi tekstiviestipalveluiden hyödyntämistä ryhmätoiminnassa on suunniteltu.

Videolaitteiden avulla on voitu osallistua eri työkokouksiin sekä pidetty hankkeen muiden työntekijöiden kanssa yhteispalavereita esimerkiksi ryhmiin liittyen. Ryhmätoiminnan kehittämisen ja vaikuttavuuden arvioinnista on pidetty useita palavereita videolaitteen välityksellä.

□ **Opetus- ja tutkimusklinikan kehittäminen**

Lapin ammattiopiston Levi-Instituutti on Kittilässä sijaitseva Lapin ammattiopiston matkailualan koulutukseen erikoistunut maakuntayksikkö, jossa annetaan monipuolista matkailualan ja hotelli- ja ravintola-alan koulutusta erilaisten yritysten monipuolisiin tehtäviin. Syksyllä 2009 heillä alkoi uutena koulutuksena nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajan koulutus, jonka opiskelijoita voisi hyödyntää esimerkiksi ryhmätoiminnassa. Yhteistyön suunnittelusta Levi-instituutin kanssa on sovittu yhteinen palaveri toukokuulle 2010.

Opetus- ja tutkimusklubin yhteistyötä on pohdittu myös Lapin yliopiston kanssa, mutta keväällä 2010 tämä ei onnistunut tilaongelmien takia. Tällä hetkellä sosiaalitoimistossa ei ole tiloja edes kaikille työntekijöille, joten esimerkiksi harjoittelijoiden ottaminen ei ollut mahdollista.

Seudullinen toiminta ja verkostoituminen

Kittilä on osallistunut seutukunnalliseen Luoteis-Lapin vertaiskonsultaatiopäiville Muoniossa helmikuussa 2010. Tällä hetkellä kehittäjätyöntekijänä on mukana suunnittelemassa seuraavaa Luoteis-Lapin verkostotapaamista yhteistyössä Enontekiön kehittäjä-sosiaalityöntekijän kanssa. Verkostotapaaminen on tarkoitus järjestää kesäkuun alussa ja sen suunnittelu aloitetaan toukokuussa 2010. Aiheena päivillä on toimeentulotuen soveltamisohjeiden jatkotyöstäminen, joka oli työntekijöiden toive.

Tunturi-Lapin alueelle on myös perustettu lastensuojelun asiantuntijaryhmä, josta Kittilässä mukana on lääkäri. Mukana olevien kuntien on mahdollista käyttää asiantuntijaryhmän konsultaatiota tarpeen vaatiessa. Varsinkin lastensuojelulakiin tulleiden muutosten jälkeen on pohdittu, millä tavalla seudullisia asiantuntijaryhmiä voitaisiin tulevaisuudessa tukea ja hyödyntää.

Mihin seminaareihin ja koulutuksiin olet osallistunut:

4.2.2010	Luoteis-Lapin verkostotapaaminen, Muonio
11.2.2010	TUKEVA- seminaari, Oulu
15.–16.2.2010	Poske päivät, Rovaniemi
17.2.2010	Lastensuojelusuunnitelmien työkokous, Rovaniemi
15.3.2010	Terapeuttiset menetelmät ihmissuhdetyössä, Lapin Yliopisto
17.3.2010	Uuden lastensuojelulain koulutustilaisuus AVI, Rovaniemi
18.–19.3.2010	PaKaste – hankkeen seminaari III, Ruka
25.3.2010	PaKaste työkokous, Rovaniemi
4.-5.5.2010	Luoteis-Lapin seutuseminaari, Muonio
11.5.2010	Evästä aikuiseen nälkään – monialaisen yhteistyön haasteet nuorten palveluissa, Rovaniemi
20.5.2010	PaKaste työkokous / Poske Lapin työkokous, Rovaniemi

Kehittäjätyöntekijä on osallistunut myös kyläliikunnan kehittämissuunnitelmien työstämistä varten pidettyihin ”Kyläliikuntailtoihin”, joissa pääsi tapaamaan edustajia alueen eri kylistä sekä tutustui, millaista toimintaa heillä on sekä mitä toiveita heillä on.

Muu lisätieto:

Tällä hetkellä Kittilän sosiaalitoimiston tiimi on keskittynyt varsinkin ryhmätoiminnan kehittämiseen ja ensimmäisen ryhmän kanssa työskentelyyn. Kehittäjätyöntekijä on luonnostellut toimintasuunnitelmaa yhteistyössä tiimin jäsenten kanssa. Jatkossa tarkoituksena on perustaa myös muita ryhmiä, kehittää työparityöskentelyä ja moniammatillista yhteistyötä sekä suunnitella kesän toimintaa (seudullinen yhteistyö). Kehittäjätyöntekijä on osallistunut myös työpariutta koskevaan palaveriin.

2 KAINUU

Yleistiedot hankkeesta

Virallinen nimi:	Pohjois-Suomen monialaiset sosiaali- ja terveystalvet – kehittämiskakenne ja toimintamalli / Kainuun osahanke
Lyhenne:	<i>PaKaste</i>
Toteutusaika:	1.7.2009 – 30.10.2011
Hallinnoija:	Kolpeneen kuntayhtymä
Rahoittaja:	Sosiaali- ja terveystministeriö (KASTE-ohjelma)
Rahoitus:	334 500 € , josta oma rahoitusosuus 83 625€ (25%)
Henkilöstö:	<ul style="list-style-type: none"> o projektipäällikkö Terho Pekkala (100%), projektisihteeri Tarja Karjalainen (10%) o Kehittäjä-sosiaalityöntekijä Margit Laaksonen aj. 1.2. - 31.12 2010 (100%) o Kehittäjähoitajat Katja Holappa (50 % aj. 15.3.- 31.12 2010) ja Seija Tuura (50 % aj. 1.4.- 31.12 2010)
Esimies:	kehittämispäällikkö Marita Pikkarainen
Ohjausryhmä:	-
Keskeiset tavoitteet:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Perusterveydenhuollon ja sosiaalityön palveluiden ja henkilöstön osaamisen kehittäminen 2. Sote-toimialan kehitystyön koordinointi 3. Tutkittuun tietoon perustuvan työn osuuden vahvistaminen palveluiden kehittämisessä

1. Perusterveydenhuollon ja sosiaalityön palveluiden ja henkilöstön osaamisen kehittäminen

Hankkeen toteutusvaihe on käynnistetty suunnitelmien mukaisesti kehittäjä-työntekijöiden rekrytoinnilla. Kehittäjä-työntekijät ovat aloittaneet työskentelyn sekä sosiaalityössä että perusterveydenhuollossa.

Perusterveydenhuollon kehittämisohjelma on saanut muotonsa ja suunnittelua on jatkettu uusien hankkeiden osalta. CCM-terveyshyötymallin keskeisyys kehittämistyön viitekehystenä on jatkuvasti vahvistunut.

Kehittäjä-sosiaalityöntekijänä toimii Margit Laaksonen ajalla 1.2-31.12.2010.

Tehtävänä on suunnitelmallisen asiakastyön sekä kuntouttavan ja aktivoivan orientaation kehittäminen aikuissosiaalipalveluiden asiakastyössä, sekä terveystsosiaalityön ja sosiaaligerontologisen orientaation kehittäminen perusterveydenhuollossa. Tavoitteet:

- 2010);
- 1) sosiaalityön ammatillisen henkilöstön työnjaon selkiennyttäminen (kevät 2010);
 - tarkennettu tehtäväjako ja aikuissosiaalityön prosessin kuvaus
 - 2) suunnitelmallisen, kuntouttavan ja aktivoivan työorientaation kehittäminen aikuissosiaalipalveluiden sosiaalityössä (kesä – alkusyksy 2010)
 - suunnitelmallinen toimintamalli aikuissosiaalityössä; yhteisten työmenetelmien ja -käytäntöjen käyttöönotto
 - 3) asiakkaiden itsehoidon vahvistaminen ja vaikuttavuuden edistäminen yhteistyössä perusterveydenhuollon kanssa (syksy 2010)
 - sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisten asiakkaiden toimintamalli

Kehittäjä-hoitajina ovat aloittaneet Seija Tuura Vuolijoen terveysasemalla ja Katja Holappa Ristijärven terveysasemalla. Tehtävä on 50-% osa-aikainen oman perustyön ohella.

Hoitajat keskittyvät erityisesti CCM-käytäntöjen kehittämiseen, jolla pyritään muuttamaan asiakastyön organisointia ja käytäntöjä. Keskeistä on asiakkaan itsehoidon, ammatillisen henkilöstön työnjaon ja kokonaisvaltaisen hoidon ohjauksen kehittäminen.

Tehtävän tavoitteina ovat:

- 1) Pitkäaikaissairauksien nykyisen toimintamallin kuvaaminen
 - Tutkimuspotilaiden elämäntilanne- ja hoitokartoitus, terveydenhuollon ja sosiaalitoimen ammattihenkilöiden toimien määrittäminen
- 2) Vastaanottotoiminnan kehittäminen
 - uuden toimintamallin koostaminen ja kuvaaminen; vastaanottotoimintojen henkilöstön perehdyttäminen ja koulutukselliset toimet
- 3) Asiakkaiden itsehoidon vahvistaminen ja vaikuttavuuden edistäminen yhteistyössä sosiaalihuollon kanssa
 - sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisten asiakkaiden toimintamalli

Keskeiset toimet:

- Aikuissosiaalityön kehittäjätyö on käynnistynyt 1.2. alkaen. Suunnitelman mukaisesti tehtävä on keskittynyt aikuissosiaalipalveluiden tehtäväjaon selkeyttämiseen. Kehittäjä-sosiaalityöntekijän johdolla on kartoitettu nykyiset resurssit ja käytännöt sekä luotu pohjaa suunnitelmallisen työn valmiuksien koulutuksiin.
 - Toteutettu aikuissosiaalityön kehittämispäivä 18.2. Aiheina olivat työnjaon ja suunnitelmallisen aikuistyön kehittäminen sekä toimeentuloturvatyön ajankohtaiset asiat.
 - Kehittäjäasiakastoiminta on käynnistetty aikuissosiaalityössä toimeentulotukiasiakkaiden osalta totu-ohjeistusten selkeyttämiseksi. Tavoitteena on saada asiakkaiden näkemykset huomioitua asiakasohjeistusten kehittämisessä. Myös vanhuspalveluissa käynnistetään kokeilut kehittäjä-asiakastoiminnasta.
- PaKaste-Kainuu on antanut suuntaa Kainuun perusterveydenhuollon kehittämiselle CCM-terveyshyötymallin myötä. CCM on yhteisenä viitekehyksenä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteiselle asiakastyölle sekä pitkäaikaissairauksien hoitomallille.
 - Perusterveydenhuollon kehittäjätyöntekijät ovat aloittaneet Ristijärven (15.3) ja Vuolijoen (1.4.) terveysasemilla, joissa heidän tehtävänä on käynnistää terveyshyötymallin testaaminen. Työn moniammatillista puolta tukee aikuissosiaalityön kehittäjä-sosiaalityöntekijä, joka toimii koko alueella.
 - Perusterveydenhuollon kehittämisohjelma Kainuussa on saanut kaksi uutta KASTE-rahoitteista hanketta, jotka jatkavat PaKaste-Kainuun aloittamaa valmistelua. Ohjelmassa yksittäisten kehittämistoimien sijaan ohjataan yhtenäistä tavoitekokonaisuutta.
- Vuodenvaihteen aikana toteutettiin vammaispalveluiden ja vanhuspalveluiden organisointia ja asiakasprosessien hallintaa koskeva selvitystyö. Tavoitteena oli selkiyttää ylisektorisen palveluiden johtamisen, asiakastyön ja kokonaiskehittämisen käytäntöjä. Työryhmän loppuraportissa esitettiin moniammatillista työskentelyä koskevat kehittämissuositukset.
- Kainuun soten asiakaspalautejärjestelmän kehittäminen on käynnistynyt yhdessä kuntayhtymän viestintäyksikön kanssa. Tavoitteena on saada luotua ”yhden luukun palautejärjestelmä”. Asiakkaiden näkökulman vahvistamisen lisäksi palautteen mittarihyödyn saaminen palautteesta on tärkeää huomioida ratkaisua kehitettäessä.

2. Sote-toimialan kehitystyön koordinointi

Kainuun sote-toimialan tutkimus, kehittäminen ja suunnittelu –vastuualue (TKS) on käynnistynyt vuoden 2010 alusta. PaKaste – Kainuu tukee kehittämistyön uudistamista osallistamalla toiminnan koordinaatioon. Käytännössä tämä tarkoittaa projektien yhteistoiminnan, perusorganisaation ja kehittämisen yhteistyön sekä kumppanuustoimijoiden parissa tehtävää työtä.

Keskeiset toimet:

- Valmisteltu TKS-vastualueen käynnistäminen koko henkilöstön ja sen eri tulosyksiköiden osalta (aloituskokoukset, toimintatapojen kehittämisen käynnistäminen).
- Käynnistetty ohjelmajohtamisen mallin käyttöönotto TKS-vastualueella. Perusterveydenhuollon hankekokonaisuutta ohjaa yksi johtoryhmä, joka toimii osahankkeiden ohjausryhminä.
- Tuettu KYTKE-hankkeen toiminnan käynnistymistä osana perusterveydenhuollon kehittämisohjelmaa. Hanke tukee kokonaisuutta tavalla prosessien kehittämistä sekä CCM-mallin edellyttämää itsehoidon tukea.
- Tuettu RAMPE-hankkeen toiminnan käynnistymistä osana perusterveydenhuollon kehittämisohjelmaa. Hanke tukee CCM-mallin jalkauttamista, hoitajien vastaanotto toiminnan sekä lääkäreiden perusterveydenhuollon lisäkoulutusta.
- PaKaste-hankkeen yhteinen työkokous järjestettiin Kuusamossa Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan osahankkeiden toteuttamana. Päivien aikana käsiteltiin yhteisiä sosiaali- ja terveydenhuollon aiheita, hyviä käytäntöjä, osahankkeiden välistä yhteistyötä ja Pohjois-Suomen kehittämisrakennetta.

3. Tutkittuun tietoon perustuvan työn osuuden vahvistaminen palveluiden kehittämisessä

Tutkitun tiedon käyttöönottoa tulee vahvistaa sekä paikallisissa että alueellisissa rakenteissa. Sosiaali- ja terveystoimialan tutkitun tiedon käyttöä palveluiden ohjauksessa ja kehittämisessä tulee lisätä. Kainuussa keskeiseksi muodostuu yhteistyön kehittäminen

Keskeiset toimet:

- CCM-hoitomallin vaikuttavuuden tutkimiseksi on suunniteltu yhteistyössä Kainuun yleislääketieteen professorin kanssa erillinen tutkimushanke, joka hyödyntää KASTE-hankkeiden toiminnallista kehittämistä. Mallin kehittämiseksi tarvitaan tutkittua, uutta käytännönläheistä tietoa, jolla voidaan osoittaa hoitomallin vaikuttavuutta (välitön asiakasvaikutus). Tutkimustiedon perusteella voidaan muuttaa palveluiden rakenteita ja suunnata palveluita kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi ja jakaa tätä tietoa myös muiden kuntien ja alueiden käyttöön (välilliset vaikutukset).
- Kuopion yliopiston kanssa on jätetty hankehakemus sosiaalityön tutkimus- ja opetuslinikkatoiminnasta, joka vahvistaisi Kainuussa sosiaalityön opintojen työelämäohjausta ja tutkimusyhteistyötä.
- Valmisteltu sote-toimialan tutkimusaiherekisteri ja toteutettu esikartoitus perusorganisaatiosta saatavien tutkimusaiheiden keräämiseksi.
- Oulun yliopiston prosessitutkimuslaboratorion kanssa on jatkettu suunnittelutyötä sote-toimialan prosessitutkimuksen yhteistyöstä.

korkeakoulujen kanssa sekä Pohjois-Suomen kehittäjäyhteistyön rakentaminen.

Viestintä ja tiedottaminen

- *Viestinnän vahvistamiseksi ja kansalaisten osallisuuden lisäämiseksi kehitetään ulkoisen viestinnän tapoja*
 - Valmistellaan sosiaalisen median hyödyntämistä
- *Raportointi suunnitelmien toteutumista*
 - Suunnitelmien etenemisestä ja toteutumisesta raportoidaan sekä hankehallinnon että kuntayhtymän esimiehille.
- *Sisäinen tiedottaminen henkilöstölle*
 - Tiedottaminen henkilöstölle työyhteisötasolla että intranetissä.

Keskeiset toimet:

- Laadittu väliraportti hankeseurantaan liittyen.
- Kainuu.fi-sivuston hankesivu linkitetty PaKaste-hankkeen sivustoon
- Valmisteltu sosiaalisen median käyttöönottoa osana sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisen viestintää.
- Tiedotettu henkilöstöä aloitetoiminnasta ja kehittäjä-hoitajien rekrytoinnista.
- Hanketoiminnasta ja perusterveydenhuollon kehittämisestä tiedotettu sosiaali- ja terveystalokuntaa, toimialan johtoryhmää, terveyden ja sairaudenhoidon tulosalueen sekä vastaanotto toimintojen johtoryhmiä sekä kansanterveystoimintajoukkoa.
- Luennoitu Kuopion yliopiston ja ISO:n työelämä – koulutus – dialogipäivässä kehittämissuunnitelman toiminnasta

4. Matka- ja osallistumiskalenteri

Tammikuu

- 18.1. Vammaispalveluiden organisointi –työryhmä
- 19.1.
 - Asiakaspalautejärjestelmän valmistelupalaveri / viestintä
 - Kainuun sosiaalifoorumin valmistelukokous
 - Videoneuvottelu / PaKaste-koulutusyhteistyö
 - Tutkimusaihepankin valmistelu / Kainuun korkeakoulujen tutkimusasiain
- 20.1. Aikuissosiaalityön palaveri
- 21.1. Kehittäjätyöntekijöiden rekrytointi / henkilöstöjohtaja
- 22.1. Aikuissosiaalityöntekijöiden palaveri, Ristijärvi
- 25.1. Projektipäällikköpalaveri
- 26.1. Sosiaalijohdon kehittäminen / UEF ja ISO, Kuopio
- 27.1. PaKaste-neuvottelukunta, videokokous
- 28.1. Kunnallisalan kehittämissäätiön rahoitusinfo
- 29.1. Prosessitutkimuspalaveri, TOL, Oulun yliopisto

Helmikuu

- 1.2. Kehittäjä-sosiaalityöntekijän aloituspäivä
- 3.2. Asunnottomuuspalaveri, Kajaani
- 4.2. CCM-tutkimussuunnittelu / yle-prof
- 8.2.
 - Kehittäjätyöntekijäpalaveri / osh Tuula Karppinen
 - PaKaste-työkokouksen valmistelu, videokokous
 - Asiantuntijayksikön aloituskokous
 - Aikuissosiaalityön kuntakierrokset, Ristijärvi, Paltamo
- 9.2.
 - Suunnittelupalaveri/ kehittämispäällikkö
 - Aikuissosiaalityön kehittämispäivä, Helsinki
- 10.2.
 - Suunnittelupalaveri/ kehittämispäällikkö
 - TKS-vastualueen aloituskokous
 - Aikuissosiaalityön kuntakierros, Sotkamo
- 11.2.
 - Kainuun ikäihmisten neuvottelukunta, kehittäjäasiakkuus
 - Kehittäjäasiakas- ja osallisuussuunnittelu / Merja Vikström
- 12.2
 - Aikuissosiaalityön kuntakierros, Suomussalmi
 - Videoneuvottelulaitteiston koulutus
- 15.2 Aikuissosiaalityön kuntakierros, Puolanka
- 16.2. Aikuissosiaalityön koulutuspäivän valmistelu
- 17.2. Kehittäjähoitajien aloituspalaveri
- 18.2. Aikuissosiaalityön kehittämispäivä
- 19.2 Aikuissosiaalityön kuntakierros, Hyrynsalmi
- 22.2.
 - Prosessitutkimusvalmistelu / Luovaliike
 - Kuntouttavan työtoiminnan palaveri, Kajaani
- 23.2.
 - Palveluohjauksen kehittäminen / vapa-johtaja, kehittämispäällikkö
 - Aikuissosiaalityön infotilaisuus, työttömien yhdistys
- 24.2.
 - Vammaispalveluiden organisointikeskustelu, pepa- ja vapa-johtajat
 - Prosessitutkimuspalaveri / TOL
- 25.2. TESA-johtoryhmä, perusth:n kehittäminen
- 26.2 Suunnittelupalaveri, mini-interventio sosiaalityössä

Maaliskuu

- 1.3. Asiantuntijayksikön kokous
- 2.3. Aikuissosiaalityön kuntakierros, Kuhmo
- 3.3. Suunnittelupalaveri/ kehittämispäällikkö
- 4.3. Vast.otto ja tk-johtoryhmä, perusth:n kehittäminen
- 5.3. Suunnittelupalaveri/ kehittämispäällikkö
- 8.3 Palaveri, ger.sosiaalityö
- 16.3. Sos.media ja viranhaltijat –koulutus
 - Koulutus, Mini-interventio sosiaalityössä, Ristijärvi
- 17-19.3. PaKaste-työkokous III, Kuusamo
- 22.3. Hankkeiden juurruttaminen / Matti Heikkinen

- Palaveri, terveystieteiden sosiaalityö
- 23 - 24.3. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointifoorumi, Oulu
- 24.3. Aikuissosiaalityön tiimipalaveri, Suomussalmi
- 25.3. Kainuun sosiaalifoorumin valmistelukokous
- 25.3. Kehittäjähoitaja-palaveri
- 26.3. Sosiaalisen median kehittäminen -palaveri
- 29.3. Väestöliiton vastaamopalvelun esittely
- 30.3. Asiantuntijayksikön kokous
 - Palveluohjauksen kehittäminen / vapa-johtaja, kehittämispäällikkö
 - Suunnitelupalaveri/toimeentulotuen kehittäjäasiakkaat
- 31.3. Lääkäriyhteistyö / Päivi Cheney
- 31.3. Koulutus-työelämä -dialogi, ISO-Kuopio

Huhtikuu

- 6.4. Sote-johtoryhmä, CCM ja perusth:n kehittäminen
- 8.4. Vammaispalveluiden kehittäminen –palaveri
 - kehittäjähoitaja-palaveri
- 13.4. Aikuissosiaalityön koulutusasiat, kehitt.sos.tt
- 14.4. Sote-lautakunta, CCM ja perusth:n kehittäminen
- 14.4. TKS-vastualueen suunnittelu / kehittämispäällikkö
- 20.4.
 - Vanhuspalveluiden jory, kehittäjäasiakastoiminta
 - Facebook-sivuston valmistelu / Merja Vikström
- 23.4. Vammaispalveluiden kehittäjätyöntekijän aloituspalaveri
- 26.4. Projektipäälliköiden kokous
 - kehittäjähoitaja-palaveri
- 28.4. Perusth:n ohjausryhmän kokous
- 29.4. Pisara-pitkäaikaissairauksien hoitomalli –seminaari, Oulu

3

KESKI-POHJANMAA: LASTENSUOJELUN JA PERHETYÖN KEHITTÄMINEN

nuppu

lastensuojelun ja perhetyön
kehittäminen Keski-Pohjanmaalla

3.1

JOHDANTO

Suomi on ollut maailmalla tunnettu lasten ja nuorten hyvästä asemasta. Kattava ja maksuton äitiys- ja lastenneuvolajärjestelmä tuottaa terveitä ja hyvinvoivia lapsia. Kansainvälisen Pisa-tutkimuksen mukaan suomalaisten nuorten osaaminen on maailman huippua lukutaidossa, matematiikassa luonnontieteissä ja ongelmanratkaisutaidoissa, mikä on tasa-arvoisen ja tasokkaan koulujärjestelmän ansiota.

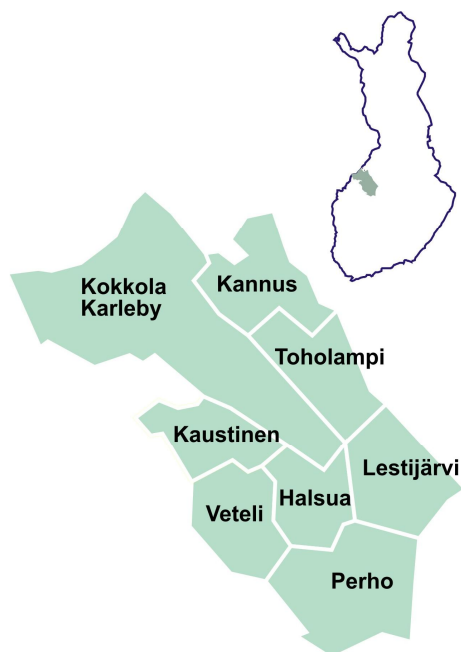
Lähemmin asiaa tarkastellessa tilanne ei kuitenkaan näytä yhtä valoisalta. 1990-luvun laman yhteydessä lasten ja perheiden peruspalveluja karsittiin: koululaisten terveystarkastuksia vähennettiin, neuvolan perhevalmennuksia karsittiin ja lapsiperheiden kotipalvelut ajettiin lähes alas. Päivähoidon henkilöstön mitoitus toteutui vain osittain ja kouluissa opetusryhmien koot kasvoivat. Lapsiperheiden peruspalvelujen heikkeneminen näkyy erityispalvelujen käytön kasvuna. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja huostaan otettujen lasten määrä on kasvanut. Lasten ja nuorten psykiatrinen erikoissairaanhoito on lisääntynyt, samoin kuin perheneuvolan palvelujen kysyntä. Myös erityisopetuksessa olevien lasten määrä on kasvanut.

(lähde: THL: Lasten asema ja palvelut 1990-luvun lamasta tähän päivään. Diasarja 2009)

Tässä raportissa esitellyssä Nuppu-hankkeessa on mukana ns. hallinnollinen Keski-Pohjanmaa, johon kuuluvat Kokkolan ja Kannuksen kaupungit sekä Halsuan, Kaustisen, Lestijärven, Perhon, Toholammin ja Vetelin kunnat. Kunta- ja palvelurakennemuutokseen liittyen kaikissa kunnissa tapahtui isoja hallinnollisia ja organisatorisia muutoksia 1.1.2009 alkaen.

Seitsemän Lesti- ja Perhonjokilaakson kuntaa muodostivat vuoden 2009 alusta sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueen, jonka järjestettäväksi kunnat siirsivät kaikki sosiaali- ja terveyspalvelunsa päivähoitoa lukuun ottamatta. Yhteistoiminta-alue toimii Keski-Pohjanmaan erikoissairaanhoito- ja peruspalvelukuntayhtymän liikelaitoksena. Jatkossa peruspalveluliikelaitoksesta käytetään lyhennettä JYTA (Jokivarsikuntien yhteistoiminta-alue). Kälviän, Lohtajan ja Ullavan kunnat liittyivät Kokkolan kaupunkiin samoin 1.1.2009 alkaen. Samalla purkautui Kokkolan seudun terveydenhuollon kuntayhtymä, ja sen toiminta liitettiin osaksi kaupungin sosiaali- ja terveyspalveluja. Kokkolan kaupunki hoitaa myös Kruunupyyn sosiaali- ja terveyspalvelut ns. isäntäkuntaperiaatteella. Himangan kunta liittyi

1.1.10 alkaen Kalajoen kaupunkiin ja näin irtaantui Keski-Pohjanmaan maakunnasta. Näiden muutosten seurauksena maakuntaan on muodostunut kaksi sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnallista kokonaisuutta: Kokkolan kaupunki ja Jokivarsikuntien yhteistoiminta-alue. Kokkolan väkiluku on 45 644 ja Jyta-alueen kuntien yhteensä 22 347.

Kuvio 1. Hallinnollinen Keski-Pohjanmaa ja hankkeessa mukana olevat kunnat.

Lastensuojelun ja perhetyön kehittämisen hanke tuli ”kreivin aikaan” kappaleessa kaksi kuvattuun, myös keskipohjalaiseen sosiaaliseen todellisuuteen. Keski-Pohjanmaalla ei ole toteutettu aikaisemmin yhtään varsinaista lastensuojelun kehittämishanketta eikä alueella toimi lastensuojelun kehittämissyksikkö. Siten myös PERHE-hankkeen (2005-2007) perhekeskusajattelu ja toimintamalli ovat olleet alueella vieraita.

Joitakin lääninhallituksen rahoittamia lasten ja nuorten palvelujen kehittämiseen kohdistuneita hankkeita viime vuosina on kuitenkin ollut:

- Terveet eväät elämään 2006-2008, Halsua
- Nuorten pyörät pyörimään, Kälviä
- Perhepäivähoidon ammattikuvan ja työn kehittäminen Keski-Pohjanmaalla 2006-2008, Himanka
- Verkkoa kutoen – osaamista kehittäen – Keskipohjanmaan perhetyön kehittämishanke 2006-2008, Kannus
- Näkymättömän lapsen tukiverkostoprojekti 2004-2005, Keski-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri
- Varpunet, Lasten ja nuorten syrjäytymistä ehkäisevä hanke 2003-2005, Kokkolan Kaupunki

Lapsiperheiden peruspalvelujen tila noudatti myös Keski-Pohjanmaalla valtakunnan kehityslinjoja. Lapsiperheiden kotipalvelua oli tarjolla hyvin rajoitetusti niin Kokkolassa kuin Jyta-alueen kunnissa. Äitiys- ja

lastenneuvolan sekä kouluterveydenhoidon henkilöresurssit olivat alimitoitettuja STM:n suosituksiin nähden. Joissakin neuvoloissa oli karsittu myös vanhempien valmennusten ryhmiä. Sikainfluenssapandemian rokotukset toteutettiin pääosin neuvolan terveydenhoitajien työpanoksella, jolloin neuvoloiden varsinainen toiminta loppui muutamiksi kuukausiksi lähes kokonaan. Avointa matalan kynnyksen lapsille ja perheille suunnattua toimintaa oli kunnallisena saatavissa ainoastaan Kokkolan Koivuhaan asuinalueen asukastuvalla. Perhetyö oli suunnattu lastensuojelun asiakkaana oleville perheille. Perusongelma oli, että huolen herättyä lapsen tai perheen tilanteesta, työntekijällä ei ollut peruspalveluissa ”osoitetta”, josta perhe olisi saanut helposti apua.

3.2. NUPPU-HANKE

3.2.1 Hankkeen taustaa

Kansallisen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelman, Kasteen 2008–2011, myötä kehittämishankkeiden hakumenettely ja organisoituminen muuttuivat. Kaste-ohjelmaa toteutetaan viiden alueellisen johtoryhmän ohjauksessa, jotka ovat yhteneväisiä ns. erva-alueiden kanssa. Näin Keski-Pohjanmaa kuuluu Pohjois-Suomen alueeseen. Samaan aikaan maakunnassa on käyty kiivastakin keskustelua maakunnan suuntautumisesta valtion aluehallinnon uudistamisessa etelään vai pohjoiseen. Osaamiskeskusverkostossa Keski-Pohjanmaa kuuluu Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskukseen kumppaneinaan Seinäjoki ja Vaasa.

Yksi Pohjois-Suomessa hankerahoituksen saanut hanke on *Pohjois-Suomen monialaiset sosiaali- ja terveysterveystoimet – kehittämisrakenne ja toimintamalli (PaKaste)*. Kehittämis hanke koostuu neljästä erillisestä maakunnallisesta osahankkeesta: Lappi, Kainuu, Pohjois-Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa. Osahankkeilla on omat kehittämisteemansa, mutta niiden yhteisenä päämääränä on rakentaa Kaste-ohjelmakauden aikana yhteinen sosiaali- ja terveysterveystoimien kehittämisrakenne ja toimintamalli Pohjois-Suomeen. Keski-Pohjanmaan Nuppu-osahankkeen teemana on *Lastensuojelun ja perhetyön kehittäminen*.

3.2.2 Hankkeen tavoitteet

Valtakunnallisen Kaste-ohjelman tavoitteet ovat taustatavoitteina kaikille myönnettyille Kaste-hankkeille. Tavoitteena niiden mukaan on, että kuntalaisen

- osallisuus lisääntyy ja syrjäytyminen vähenee
- hyvinvointi ja terveys lisääntyvät sekä hyvinvointi- ja terveyserot kaventuvat
- palvelujen laatu, vaikuttavuus ja saatavuus paranevat ja alueelliset erot kaventuvat

Tavoitteisiin pyritään

- ehkäisemällä ongelmia ja puuttamalla niihin mahdollisimman varhain
- varmistamalla alan henkilöstön osaaminen ja riittävyys
- luomalla sosiaali- ja terveydenhuollon ehyet palvelukokonaisuudet ja toimintamallit.

Keski-Pohjanmaan osahankkeen tavoitteiksi on hankesuunnitelmassa kirjattu:

1. Luodaan paremmat edellytykset eheille palvelukokonaisuuksille perhetyön keskuksen koordinoimana, erityisesti perhetyöhön ja lastensuojeluun.
2. Kehitetään tiedon tuotannon, vaikuttavuuden ja arvioinnin menetelmiä, vuoropuhelussa käytännön toimijoiden kanssa.
3. Tuotetaan pysyvä sosiaali- ja terveysalan kehittämisrakenne Keski-Pohjanmaalle alueen omat lähtökohdat ja edellytykset huomioiden.
4. Organisoidaan alueen tutkimus-, koulutus- ja kehittämisresurssit hankkeen aikana yhdessä perhetyön keskuksen kanssa lastensuojelun ja perhetyön käytännön toimintaa tukeviksi, ja myöhemmässä vaiheessa toimintaa laajennetaan muualle sosiaali- ja terveysalalle.

Hankesuunnitelman tavoitteet muotoutuivat kahdeksi käytäntöä palvelevaksi päätavoitteeksi:

1. Perhekeskusmallin rakentaminen. Tavoitteena on perhekeskus, joka toimii monitoimijaisesti ja joustavasti vastaten lapsen ja perheen tarpeisiin. Perhekeskus voi toimia yksikkönä tai se voi olla toimijoiden verkosto, jossa yhteistyölle on luotu vakiintuneet käytännöt.

Päätavoite ilmenee mm. seuraavina toimenpiteinä:

- Nivotaan lasten ja perheiden peruspalvelujen toimijat toiminnallisesti ja/tai rakenteellisesti yhteen ja sovitaan yhteiset toimintamallit, esim. neuvolan ja perhetyön yhteiset kotikäynnit ja työparityö
 - Luodaan ehkäisevän lastensuojelun alueelle työkäytäntöjä ja palveluja, joilla voidaan vähentää korjaavan lastensuojelun tarvetta
 - Kehitetään työmuotoja, joilla vahvistetaan perheen omia voimavaroja
 - Kehitetään matalan kynnyksen työmuotoja, esim. leikkitoiminta, perhekahvilat
 - Edistetään vertaisryhmätoimintaa, esim. vauva-vanhempiryhmät, isäryhmät
 - Kehitetään asiakkaiden avoimen osallistumisen muotoja
 - Järjestetään asiantuntijaluentoja/koulutusta työntekijöille, yhteistyökumppaneille ja lapsiperheille
 - Otetaan käyttöön yhtenäiset arviointimenetelmät/mittarit
2. Sosiaalialan opetus- ja tutkimuslinikkamallin rakentaminen. Opetus- ja tutkimuslinikka on verkostomainen yhteistyöorganisaatio, joka toiminnallaan

- kehittää sosiaalialan koulutus-, tutkimus- ja kehittämistoiminnan välistä vuoropuhelua ja yhteistyötä alueella
- lisää sosiaalialaa koskevaa tietoisuutta ja ymmärrystä, ammatillista osaamista sekä alan arvostusta
- kehittää keskipohjalaista sosiaalialaa ja sitä kautta laajemmin alueen sekä siellä asuvien ihmisten hyvinvointia

3.2.3 Hankkeen resurssit ja organisoituminen

Sosiaali- ja terveysministeriö myönsi ”Pohjois-Suomen monialaiset sosiaali- ja terveysterveystoimintatavoitteet” valtionavustusta yhteensä 3 810 000 euroa ajalle 2009-2011. Hankkeen kokonaiskustannukset voivat olla siten 5 087 075 euroa. Kokonaishankkeen hallinnoijana on Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymä Rovaniemellä.

Keski-Pohjanmaan osahanke sai valtionavustusta 337 500 euroa, kuitenkin enintään 75 % toteutuneista kustannuksista. Hankkeen valtionavustuksen perusteena ovat 448 230 euron kokonaiskustannukset. Keski-Pohjanmaan osahanketta hallinnoi Kokkolan kaupunki, joka on tehnyt yhteistyösopimuksen Jokivarsikuntien yhteistoiminta-alueen kanssa. Kuntien omat rahoitusosuudet ovat 25 % toteutuneista kustannuksista ja ne jakaantuvat asukasluvun mukaisessa suhteessa, jolloin Kokkolan osuus on 67 % ja Jyväskylä-alueen kuntien 33 %.

Hankkeeseen on palkattu kokoaikainen kehittäjäkoordinaattori Liisa Ahonen 17.8.2009 alkaen. Kokkolaan ja Jyväskylä-alueelle palkattiin osa-aikaiset (50 %) kehittäjäsosiaalityöntekijät. Jyväskylä-alueella aloitti sosiaalityöntekijä Anne Kujala 1.6.2009 alkaen ja Kokkolassa sosiaalityöntekijä Sanna Sarkkinen-Vuorinen 1.1.2010 alkaen. Toukokuun alussa aloittaa Kokkolassa Torkinmäen alueella pilottina neuvolan perhetyö, johon on palkattu sosionomi AMK, perheohjaaja Tanja Hemmoranta.

Nappu-hankkeen **ohjausryhmän** tehtävänä on seurata ja arvioida hankkeen toteutumista, käsitellä ja hyväksyä hankkeen suunnitelmat, tavoitteet ja aikataulut sekä hoitaa yhteyksiä ja tiedotusta omiin taustatahoihin.

Ohjausryhmän kokoonpano taustatahoineen:

Kokkolan kaupunki	Seppo Mattila, palvelujohtaja Tuija Tuorila, kehittämisjohtaja Pirjo Höri, perhepalvelujen palvelupäällikkö
Peruspalveluliikelaitos (Jyväskylä)	Tarja Oikarinen-Nybacka, peruspalvelujohtaja Kalle Pokela, sosiaalityön päällikkö
SonetBotnia	Pirjo Knif, vs.kehitysjohtaja, ohjausryhmän pj.
Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu	Pirjo Forss-Pennanen, sosiaalialan yliopettaja Kla

Leena Raudaskoski, sosiaalialan yliopettaja Yka
Kokkolan yliopistokeskus Chydenius
Aila-Leena Matthies, sosiaalityön professori
Kallion peruspalvelukuntayhtymä
Pirjo Matikainen, palvelujohtaja
Raahen kaupunki
Kirsti Isokoski, vt.perusturvajohtaja
Vaasan kaupunki
Erkki Penttinen, tulosaluejohtaja
Kolpeneen palvelukeskus/Pohjois-Suomen osaamiskeskus
Kaisa Kostamo-Pääkkö, kehitysjohtaja
Sosiaali- ja terveysministeriö
Lotta Silvennoinen, hallitusneuvos

Huhtikuun loppuun mennessä ohjausryhmä on kokoontunut neljä kertaa.

Hanketyöntekijöiden työn tueksi ja valmistelevalle toimielimeksi nimettiin **työrukkanen**, jonka jäseniksi nimettiin yhteistyöorganisaatioiden avainhenkilöt:

Työrukkasen kokoonpano on:

Kokkolan kaupunki	Mattila Seppo, palvelujohtaja Höri Pirjo, palvelupäällikkö
Peruspalveluliikelaitos	Tarja Oikarinen-Nybacka, peruspalvelujohtaja
SonetBotnia	Pirjo Knif, vs.kehitysjohtaja
Yliopisto	Anu-Riina Svenlin, yliopiston opettaja
Ammattikorkeakoulu	Pirjo Forss-Pennanen, yliopettaja

Työrukkanen on kokoontunut huhtikuun loppuun mennessä seitsemän kertaa, joista yksi kokous on ollut yhteinen Kokkolan ja Jyväskylä-alueen sosiaali- ja terveysjohdon kanssa.

Kokkolaan ja Jyväskylä-alueelle on nimetty kumpaankin oma, moniammatillinen **kehittäjätiimi**, jonka tehtävänä on paikallisten kehittämissideoiden ja -tarpeiden esiin nostaminen, paikallistason osaaminen ja asiantuntemus sekä vuorovaikutus omien taustayhteisöjen välillä. Kehittäjätiimit laativat omaa aluettaan koskevat kehittämissuunnitelmat.

Kokkolan alueen kehittäjätiimin jäsenet taustayhteisöineen:

Neuvola	Kerttu Peltola, terveydenhoitaja Seija Ritamäki, terveydenhoitaja
Lapsiperheiden kotipalvelu	Anita Pöyhönen, kotipalvelunohjaaja
Varhaiskasvatus	Anne-Mari Uusitalo, päiväkodinjohtaja
Koulujen sosiaalityö	Simo Säippä, koulukuraattori
Perheneuvola	Seppo Parviainen, psykologi
Ensi- ja turvakoti	Marita Loukiainen, toiminnanjohtaja
Lapsiperheiden sosiaalityö	Johanna Alatalo, sosiaalityöntekijä
Koivutupa	Sirpa Lehtomaa, toiminnanohjaaja

Lastensuojeluyksikkö Teli Pirkko Kivistö, johtaja
Lasten psykiatria Anne Myllykangas, sosiaalityöntekijä

Kehittäjätiimi on kokoontunut huhtikuun loppuun mennessä seitsemän kertaa.

Jyta-alueen kehittäjätiimin jäsenet taustayhteisöineen:

Neuvola	Inkeri Jussila, johtava terveydenhoitaja
Varhaiskasvatus	Terhi Elamaa, päivähoiton johtaja, Toholampi
Perheneuvola	Merja Heikkilä, sosiaalityöntekijä, Pajalan yksikkö
Lapsiperheiden sosiaalityö	Ulla Siirilä, lapsiperheiden johtava sosiaalityöntekijä
Perhetyö, kotipalvelu	Kirsi Takkinen, perhetyöntekijä, Toholampi
Koulujen sosiaalityö	Niina Hietala, koulukuraattori, Kaustinen

Kehittäjätiimi on kokoontunut huhtikuun loppuun mennessä kuusi kertaa.

Sosiaalialan opetus- ja tutkimusklinikan työstämistä varten on koottu **klinikkaryhmä**. Sen kokoonpano on:

Ammattikorkeakoulu	Helinä Jokitalo, harjoittelujen koordinaattori AMK Juha Pekola, opettaja AMK (perhetyö) Savolainen Marja, opettaja AMK, opinto-ohjaaja Yka Paloranta Satu, opiskelija
Yliopistokeskus	Anu-Riina Svenlin, opettaja yo Sirkka Alho-Konu, opettaja yo opiskelijajäsen (nimetään myöhemmin)
Työelämä/Kokkola	Oili Hagström, johtava sosiaalityöntekijä/lastensuojelu Anne Meriläinen, sosiaaliohjaaja
Työelämä/Jyta	Pokela Kalle, sosiaalityön palvelupäällikkö
Työelämä/Terveystieteiden tutkimuskeskus	Tina Sandström, sosiaalityöntekijä kpsph

Klinikkaryhmä on kokoontunut huhtikuun loppuun mennessä viisi kertaa.

3.2.4 Hankkeen viestintä

Viestinnän perustavoitteena on antaa tietoa hankkeen etenemisestä ja lisätä näin tietoisuutta lastensuojelun asioista sekä pidemmällä aikavälillä vaikuttaa asennemuutokseen. Ajantasaisella viestinnällä kerrotaan, mitä hankkeessa tavoitellaan ja siten saadaan aikaan yhteisymmärrystä muutoksen tarpeellisuudesta. Tieto on edellytys osallistumiseen ja vaikuttamiseen. Ennen kaikkea avoin ja rehellinen viestintä synnyttää luottamusta toimijoiden kesken, joka on edellytys rakentavalle yhteistyölle. Viestinnän varmistamiseksi ja vastuiden selkeyttämiseksi hankkeelle laadittiin viestintäsuunnitelma, joka hyväksyttiin ohjausryhmässä marraskuussa 2009.

Vuoden 2009 aikana laadittiin yksi lehdistötiedote, joka lähetettiin kaikkiin keskipohjalaisiin lehtiin. Joulukuussa saatiin radio Keskipohjanmaahan yksi

uutisjuttu. Kevään aikana Keski-Pohjanmaassa on ollut yksi juttu ja Kokkolan "paikallislehdessä" yksi juttu perhekeskus-teemalla.

Maakunnan seitsemän kunnan alueella ilmestyvien Lestijokilaakso ja Perhonjokilaakso -lehtien kanssa on sovittu juttusarjasta, jossa esitellään noin kerran kuukaudessa joku perheiden palveluihin kuuluva tehtävä/työntekijä. Tekemällä työntekijöiden työtä tutuksi, voidaan madaltaa palveluihin hakeutumisen kynnyksiä.

Henkilöstötiedotteita on laadittu huhtikuun loppuun mennessä kaksi.

Hankkeella toimii "kummeina" muutamia vaikutusvaltaisia poliitikkoja, joiden kautta voidaan varmistaa tiedon kulkua hankkeen ja päätöksenteon välillä.

Hankkeen verkkosivut ovat osoitteessa:

<http://www.sosiaalikollega.fi/kaste/keski-pohjanmaa>. Sivuille pääsee myös Kokkolan kaupungin perusturvan sivuilta linkin kautta. Sivuille kootaan ajankohtaista tietoa hankkeen etenemisestä.

3.2.5 Hankkeen koulutus

Nappu-hanke järjesti Pohjois-Suomen Kaste-hankkeen toisen työntekijätapaamisen joulukuussa 2009. Samaan yhteyteen järjestettiin Keski-Pohjanmaan hankkeen aloitustilaisuus alueen toimijoille avoimena koulutusiltapäivänä teemalla "Yhteistä voimaa kehittämiseen". Koulutusiltapäivään osallistui yhteensä 60 alueen työntekijää ja 19 sosionomiopiskelijaa, jotka osallistuivat tapahtuman järjestämiseen.

Kehittäjäsosiaalityöntekijä Anne Kujala järjesti Jyväskylä-alueella yhdessä Lastensuojelusuunnitelma-hankkeen työntekijän kanssa kaksi samansisältöistä koulutusta yhteistyökumppaneille lastensuojelulain sisällöistä, osallistujia noin 100.

Hanke järjesti helmikuussa perhekeskuseminaarin, jossa STM:n ja THL:n asiantuntijat kertoivat perhekeskustoiminnan periaatteista ja tavoitteista. Osallistujia seminaarissa oli yli sata.

Maaliskuussa järjestettiin III Maakunnallinen sosiaalialan seminaari. Osallistujia noin 60.

Hankkeen työntekijät ovat osallistuneet mm. Jyväskylän yliopiston sosiaalityön tutkimuksen päiville helmikuussa ja PaKasteen työntekijätapaamiseen Kuusamoon maaliskuussa. Työntekijät ovat myös osallistuneet Väli-Suomen Kaste-hankkeen/lapset ja nuoret seminaareihin Vaasassa ja Seinäjoella.

Henkilöstölle on tehty koulutustarvekartoitus, jonka mukaan tulevia koulutuksia on suunniteltu. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu järjestää lukuvuonna 2010-2011 perhetyön erikoistumisopinnot, joiden

opintomoduleihin on saatu sisällytettyä henkilöstön esittämiä koulutustoiveita erillisinä kokonaisuuksina.

3.2.6 Hankkeen verkostoituminen

Hanke on osa Pohjois-Suomen laajaa PaKaste-hanketta, jolloin luontevin verkostoituminen tapahtuu siihen. Yhteistyötä tehdään myös Väli-Suomen Perhe-hankkeiden kanssa.

Opetuslinikkaa koskevan kehittämisosion osalta ollaan mukana Sosnet-verkoston koordinoimassa valtakunnallisessa *Sosiaalityön koulutuksen työelämälähtöisyys-hankkeessa*.

SonetBotnian Keski-Pohjanmaan kehittämistyön toimijat on tärkeä yhteistyökumppani.

Alueellisesti ja paikallisesti on verkostoiduttu eri julkisten sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden kanssa. Kumppanuutta haetaan myös mm. seurakuntien ja järjestöjen lapsiperhetyötä tekevien kanssa sekä alueella toimivien muiden hanketyöntekijöiden kanssa.

Nappu-hankkeen kehittämiskohteita ja teemoja on saatu sisällytettyä Keski-Pohjanmaan hyvinvointistrategiaan sekä Keski-Pohjanmaan lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Olennaista on, että tavoitteet ja toimenpiteet saadaan sisällytettyä virallisten organisaatioiden toimintarakenteisiin.

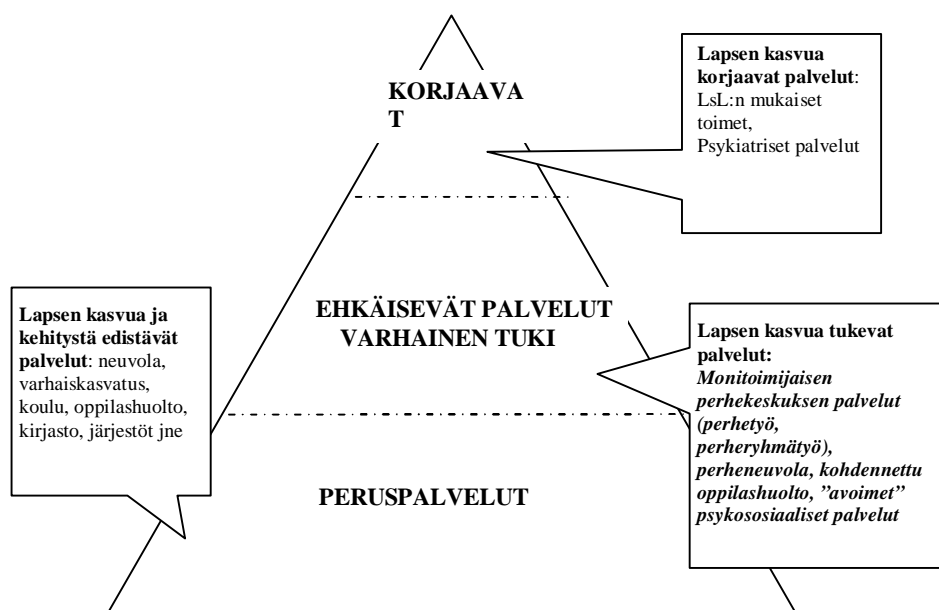
3.3 PERHEKESKUKSEN KEHITTÄMINEN

Perhekeskuksen kehittämisen viitekehyykseksi otettiin STM:n PERHE-hankkeen toimintakonsepti.

Perhekeskus on paikallisesti kehittyvä toimintamalli.

- Sen palvelurakenne muodostuu äitiys- ja lastenneuvolan, varhaiskasvatuksen, koulutoimen sekä varhaisen tuen ja perhetyön paikallisista palveluista.
- Perhekeskuksen perhelähtöiset työkäytännöt edistävät lasten hyvinvointia, antavat tukea vanhemmuuteen, parisuhteeseen ja ovat ongelmia ennaltaehkäiseviä.
- Perhekeskukseen kuuluu perheiden kohtaamispaikkana toimiva tila asuinalueella
- Perhekeskuksen toimintatapana on yhteistyö perheiden, järjestöjen, seurakunnan, vapaaehtoisten ja muiden toimijoiden kanssa.
- Perhekeskuksen palveluohjaus varmistaa tarvittavien erityispalvelujen saannin.
- Perhekeskus on osa kunnan lapsi- ja perhepalvelujen organisaatiota. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 23)

Lastensuojelun kokonaisuudessa hankkeen työ kohdistuu ensisijaisesti peruspalvelujen sekä ehkäisevien palvelujen ja varhaisen tuen osa-alueille. Riittävät ja hyvin toimivat peruspalvelut lasten ja perheiden normaaleissa kehitysympäristöissä mahdollistavat lasten ja perheiden hyvinvoinnin. Ne myös ehkäisevät ongelmien kasvamisen ja laajenemisen kalliisti ja pitkäkestoisesti hoidettaviksi erityisongelmiksi.

Kuvio 2. Lastensuojelun kokonaisuus ja perhekeskuksen sijoittuminen siihen (mukaillen Helsingin kaupungin mallia)

Perhekeskus voi toimia fyysisenä kohtaamispaikkana, joka tarjoaa perheille sekä tiettyjä palveluja että tilat vertaisryhmä- ja muuta toimintaa varten. Perhekeskus voi olla myös toimijoiden ja palvelujen verkosto, jossa on sovittu moniammatilliset yhteistyökäytännöt eri toimijoiden kesken. Olennaista kummassakin mallissa on lasten ja perheiden oma osallisuus toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Kehittämiskohteiden valinta

Molemmilla toiminta-alueilla (Kokkola, Jyväskylä) kehittäjätiimien työskentely aloitettiin tulevaisuusverstaas-työmenetelmällä. Kehittämiskohteiksi valittiin molemmilla alueilla:

- Riittävät resurssit
- Moniammatillisen yhteistyön kehittäminen
- Ennaltaehkäisevien työmuotojen kehittäminen ja lisääminen
- Lapsiperheiden asioiden ja palvelujen esillä pitäminen mediassa

3.3.1 Varhainen avoin yhteistoiminta

”Miksi aina, kun lapsen tai nuoren elämässä tapahtuu jotain kamalaa, joku taho kertoo, että olivathan ongelmat jo vuosia sitten nähtävillä? Jos ne kerran nähdään ja tiedetään, miksi ei puututa ajoissa?”

Moniammatillisen ja –toimijaisen yhteistyön keskeisimmäksi työvälineeksi on noussut varhainen avoin yhteistoiminta lapsiperheiden kanssa työskentelevien kesken. Tavoitteena on luoda työtapa, jolla lasten ja perheiden ongelmiin voidaan puuttua mahdollisimman varhain, mahdollisimman avoimesti ja mahdollisimman hyvässä yhteistyössä. Varhaisella puuttumisella tarkoitetaan toimintaa, jolla pyritään ehkäisemään tiettyjen riskitilanteissa olevien lasten/perheiden ongelmia tukemalla heitä riittävän varhaisessa vaiheessa, silloin kun mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja on vielä runsaasti käytettävissä. Varhaisella tuella pyritään ehkäisemään pienten ongelmien kasaantumista isoiksi ongelmiksi ja perhetilanteen kriisiytymistä.

Toimintamalli perustuu Arnkil&Erikssonin kehittämään neljään ”huolen vyöhykkeeseen”, jolla työntekijä mittaa omaa huolta lapsen/perheen tilanteesta:

1. Ei huolta; asiat toimivat.
2. Pieni huoli mielessä: Ota asia puheeksi, muuta toimintaasi niin että huoli häviää.
3. Huolen harmaa vyöhyke, pienten ja suurten huolten epäselvässä välimaastossa: harmaalta vyöhykeltä pois pääsemiseksi tarvitset yhteistyökumppaneiden apua.
4. Suuri huoli: Ota yhteys lastensuojeluun.

Toimintamalli on tiivistetty **Varhainen puuttuminen/puheeksi ottaminen** – ohjeistukseen neuvolan, päivähoidon ja koulujen työntekijöille. Mallin tarkoituksena on selkeyttää ja jäsentää työntekijän toimintaa huolen eri vyöhykkeillä olevissa tilanteissa. Toiminta perustuu kunnioittavaan, avoimeen yhteistyöhön asiakkaiden ja muiden viranomaisien kanssa. Lomakkeet liitteenä.

Toimintamallin perustana on, että peruspalvelujen työntekijöitä on koulutettu avoimiin ja dialogisiin kohtaaisiin huoli puheeksi-koulutuksissa, joissa tuetaan työntekijöitä tarttumaan huolitilanteisiin varhain ja asiakasta kunnioittavasti. Osa työntekijöistä on käynyt koulutuksen jo aiemmin ja lisäksi hankkeen aikana järjestetään koulutuksia tarpeen mukaan sekä maakunnassa että Kokkolassa. Yhteisenä ”lähtölaukauksena” järjestetään toukokuussa kaksipäiväinen dialogisuus ja verkostot –koulutus ”Eväitä yhteiseen toimimiseen.” Lisäksi päivitetään ”asiantuntijapankki” henkilöistä, jotka ovat saaneet koulutuksen muiden verkostodialogisten menetelmien käyttöön, joita ovat esim. dialogiset verkostopalaverit ja läheisneuvonpito. Työyhteisöt voivat tilata näitä verkostokonsultteja vetämään verkostopalaverejaan.

Varhainen avoin yhteistoimintamalli on tarkoitus juurruttaa osaksi lapsiperheiden kanssa työtä tekevien perustyötä neuvoloissa, päivähoitossa, kouluissa ja muissa palveluissa. Tämä edellyttää paitsi työntekijöiden myös esimiesten ja päättäjien sitoutumista toiminnan periaatteisiin. Varhainen puuttuminen ja tukeminen sekä verkostodialogisten menetelmien käyttäminen tulee sisältyä kuntien strategioihin ja sitä kautta taloussuunnitelmiin. Varhaisen tuen palvelujen koordinoitua varten tulee nimetä toimialojen rajat ylittävä päällikkötason ohjausryhmä, joka vastaa ennaltaehkäisevän työn kehittämisestä ja jalkauttamisesta sekä seuraa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteutumista.

Nämä toimintaperiaatteet pyritään sisällyttämään kesän 2010 aikana hyväksyttävään lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

3.3.2 Monitoimijainen perhevalmennus

Ennaltaehkäisevässä työssä neuvolan rooli nousee keskeiseksi, koska neuvola tavoittaa lähes 100 % perheistä sekä raskauden aikana että pikkulapsivaiheessa. Perhevalmennuksen kehittäminen/uudistaminen otettiin Jyväskylä-alueella yhdeksi kehittämisen kohteeksi.

Perhönjokilaaksossa valmennuksista vastaavat äitiys- ja lastenneuvolan terveydenhoitajat. Lisäksi terveyskeskuspsykologi, suuhygienisti ja fysioterapeutti pitävät oman osuutensa. Synnytyksen jälkeen ei enää järjestetä valmennusta.

Lestijokilaaksossa kunnista vain Kannuksessa perhevalmennus toimii saumattomasti. Kannuksessa perhevalmennus jatkuu synnytyksen jälkeen ”*Mammis kerhona*”, joka kokoontuu ohjatusti viisi kertaa.

Kummassakin jokilaaksossa oli kuntia, joissa perhevalmennusta ei viime aikoina ole järjestetty lähinnä resurssipulasta johtuen. Yhdessä pienessä kunnassa valmennus annettiin henkilökohtaisesti, koska synnyttäjien määrä oli niin alhainen.

Tavoitteena on yhtenäistää perhevalmennusten sisältöä koko yhteistoiminta-alueella ja uudistaa sitä monitoimijaiseen suuntaan.

3.3.3 Neuvolan perheohjaaja

Varhaisen tuen ongelmakohtaksi muodostui erityisesti Kokkolan alueella se, että kaupungissa ei ollut tarjolla varhaisen tuen palveluja perheille, joiden kohdalla neuvolan terveydenhoitajan huoli oli herännyt. Lapsiperheiden kotipalveluja oli tarjolla rajoitetusti, mutta tarpeeseen nähden riittämättömästi. Lastensuojelun perhetyön palveluja voitiin antaa vain lastensuojeluasiakkuuden omaaville lapsille ja perheille.

Neuvolan perhetyön tavoitteeksi asetettiin seuraavaa:

- tuetaan ja vahvistetaan vanhempia arjessa jaksamisessa
- autetaan vanhempia näkemään ja kokemaan pikkulapsen tarpeet, oma vanhemmuus ja parisuhde sekä sosiaalinen verkosto
- ohjataan ja rohkaistaan vanhempia muihin palveluihin

Neuvolan perhetyön kohdistetaan erityisesti ensimmäistä lastaan odottaville vanhemmille, joilla ei ole mielikuvaa vauvasta ja/tai vanhemmuudesta. Muita mahdollisia kohderyhmiä ovat hyvin nuoret vanhemmat, jotka tarvitsevat tukea vauvan hoitoon ja vauvan tarpeiden tunnistamiseen. Vanhemmat voivat olla myös uupuneita tai heillä voi olla lieviä mielenterveys ja/tai päihdeongelmia tai suuria elämänmuutoksia.

Neuvolan perheohjaaja aloittaa työnsä toukokuun alussa Torinmäen neuvolan alueella. Perheohjaajan tueksi on nimetty moniammatillinen kehittämisen tukiryhmä. Tavoitteena on koota tietoa työstä ja saada perheohjaajan tehtävä kaupungin talousarvioon vuodesta 2011 lähtien.

3.3.4 Perhesosiaalityöntekijä

Varhaisen avoimen yhteistoiminnan toteutuminen (kts. luku 3.1.) edellyttää toimivia yhteistyöverkostoja. Tavoitteena on saada tukea tarvitsevat perheet mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tuen piiriin – jo ennen kuin perheellä on tarvetta lastensuojelun asiakkuuteen. Lastensuojelun sosiaalityön resurssien vähäisyydestä johtuen sosiaalityöntekijöiden työpanos Kokkolan kaupungin alueella suuntautuu yksinomaan lastensuojelun asiakkuuden omaavien perheiden kanssa tehtävään korjaavaan työhön. Lasten ja perheiden kanssa työskentelevät peruspalvelujen ammattilaiset ovat kokeneet ongelmana sosiaalityön osaamisen puuttumisen yhteistoimintaverkostosta silloin kun lapsella/perheellä ei ole vielä lastensuojelun asiakkuutta.

Lasten ja perheiden ongelmien havaitsemisessa, tunnistamisessa ja varhaisessa tuessa ensisijainen rooli on neuvolan, päivähoiton ja koulun työntekijöillä. Joskus tulee kuitenkin tarvetta saada myös sosiaalityön näkökulma asiakastilanteeseen, vaikka varsinaista lastensuojelun tarvetta ei olekaan eikä perheellä ole lastensuojelun asiakkuutta. Perheessä voi olla jonkinlaista tuen tarvetta tai sosiaalisia riskitekijöitä kuten vanhemman jaksamattomuutta, isoja elämäntilanteen muutoksia tai neuvonnan ja ohjauksen tarvetta kasvatuskysymyksissä tai taloudellisissa asioissa.

Olennaista lastensuojelutarpeen kannalta on se, että havaitut riskitekijät eivät vielä vaikuta lasten hyvinvointiin ja perheellä on vielä omia voimavaroja. Toimimalla *mahdollisimman varhain, mahdollisimman avoimesti ja mahdollisimman hyvässä yhteistyössä* voidaan estää pienten ongelmien kasautuminen ja muuttuminen suuriksi lastensuojeluongelmiksi.

Kokkolan alueen kehittäjäsosiaalityöntekijän tehtäviä on täsmennetty 1.5.2010 alkaen niin, että hän toimii perhesosiaalityöntekijänä erityisenä työalueenaan

neuvolaikäiset lapset ja perheet. Tavoitteena on selvittää, millaisiin perheiden tarpeisiin perhesosiaalityöllä pystytään vastaamaan ja voidaanko lastensuojeluongelmia havaita herkemmin. Selvityksen kohteena on myös, voidaanko varhaisen tuen avulla ehkäistä lastensuojelutarpeen syntymistä perheissä.

3.3.5 Osallisuus

Viranomaiskeskeisyys on osa suomalaista työkulttuuria. Asiakkaiden aito osallistuminen ja heidän asiantuntijuuden käyttö esim. palvelujen suunnittelussa on harvinaista. Vielä harvinaisempaa on lasten osallisuuden toteutuminen, vaikka *lapsen oikeus osallisuuteen* on yksi Lapsen oikeuksien sopimuksen määrittämistä perusoikeuksista jo kahdenkymmenen vuoden takaa. Lastensuojelulain mukaan lasten tulee saada osallistua paitsi itseään koskevien asioiden käsittelyyn, myös palvelujen kehittämiseen.

Lasten osallisuutta on lähdetty konkreettisesti toteuttamaan Toholammilla. Alkusysäys tuli Kuusiston koulun oppilaskunnan lahjoittamista taksvärkkirahoista, jotka he halusivat kohdentaa toholampilaisten lapsiperheiden hyväksi. Kehittäjäsosiaalityöntekijä kutsui koolle lapsiperheiden kanssa toimivien tahojen edustajia mm. päivähoidosta, liikunta- ja nuorisotyöstä, perhetyöstä, seurakunnasta ja Mannerheimin lastensuojeluliiton paikallisyhdistyksestä. Yhteisessä kokoontumisessa helmikuun 2010 lopulla päätettiin lähteä toteuttamaan leikkipuiston rakentamista Toholammin keskustaan, jossa ei tällä hetkellä ole leikkipuistoa.

Alusta asti mukana on ollut innokas porukka, joka on nopealla aikataululla vienyt hanketta eteenpäin. Toholammin kunta on luvannut keskustasta puistoalueen leikkipuistoa varten ja MLL hakee hanketta varten rahoitusta Pirityiset ry:ltä. Lisäksi rahaa kerätään yrityksiltä ja yksityisiltä. Kaikki toholampilaiset haastetaan yhdessä tekemään leikkipuistoa, sillä kaikkia välineitä, joita lapset ovat puistoon suunnitelleet, ei osteta valmiina, vaan jotain tehdään myös talkoilla.

Lapset ovat yhdessä aikuisten kanssa suunnittelemassa leikkipuistoa. Seurakunnan päiväkerhojen ja päivähoidon lapset sekä esikoululaiset ja 1. ja 2. luokan oppilaat ovat ideoineet kouluissa ja kotona, mitä kaikkea leikkipuistoon tulisi. Jokaisesta ryhmästä lapset valitsivat viisi työtä, jotka pääsivät näyttelyyn kunnantalolle. Kaikki lapset kutsuttiin näyttelyn avajaisiin, jossa yksi suunnitteluun osallistuneista lapsista soitti klarinetilla ”Peppi Pitkätossu” -kappaleen.

Seuraavassa vaiheessa työryhmä käy läpi lasten suunnitelmia ja kokoaa sieltä asioita, joita lapset ovat leikkipuistoon halunneet. Lapset osallistuvat jatkossa työryhmän kokouksiin ja ovat siten koko ajan mukana hankkeen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Osallistuminen paitsi parantaa suunnitteluprosessia myös vahvistaa lapsen itsetunnon kehitystä ja antaa kokemuksen omista vaikutusmahdollisuuksista.

Kokkolan alueella lapsiperheiden vanhempia haastetaan osallisuuteen kutsumalla heitä teemanuovonpitoon koskien perhekeskuksen toiminnan sisältöjä. Teemanuovonpitoon kutsutaan myös alan ammattilaisia ja päättäjiä. Tilaisuus järjestetään toukokuun lopulla.

3.4 SOSIAALIALAN OPETUS- JA TUTKIMUSKLINIKAN KEHITTÄMINEN

3.4.1 Valtakunnalliset taustat

Käytännön opetus on olennainen ja pakollinen osa sekä sosiaalityön maisteritutkinnossa että sosionomi (AMK)-tutkinnossa. Sosiaalityön yliopisto-opetuksessa ei kuitenkaan ole luotu vakiintunutta järjestelmää käytännön opiskeluun kuten on esim. luokanopettajakoulutuksessa. Sosiaalityön neuvottelukunta (2003) ja korkeakoulujen arviointineuvosto (2004) ovat raporteissaan ottaneet kantaa sosiaalialan opetusklinikan perustamisen puolesta. Varsinaisena alkusysäyksenä voidaan kuitenkin pitää Opetusministeriön työryhmämuistiota 2007:43 *Sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta*, jossa ehdotetaan perustettavaksi sosiaalityön koulutusta antavien yliopistojen yhteyteen opetus- ja tutkimusklinitikka sosiaalityön koulutuksen ja tutkimuksen rakenteeksi ja yhteistyön areenaksi yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja työelämän välille. (Opetusministeriö 2007)

Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnet toteuttaa Lapin yliopiston koordinoimana Euroopan sosiaalirahaston rahoittaman projektin *Sosiaalityön koulutuksen työelämälähtöisyys*. Hankerahoitus on ajalle 2009- 2011. Hankkeen tavoitteena on valtakunnallisesti vakiintuneen yhteistyörakenteen luominen työelämän kanssa käytännön opetuksen kehittämiseksi ja organisoimiseksi.

3.4.2 Paikalliset taustat

Sosiaalityön maisteriopinnot käynnistyivät aikuisopintona Jyväskylän yliopiston Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksessa vuonna 2006. Alueella toimi entuudestaan Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu, jolla oli sosionomi AMK-koulutusta sekä Kokkolassa että Ylivieskassa. Oppilaitosten yhteistyöhankkeena toteutettiin vuonna 2008 selvitys *Keskipohjalaisen sosiaalialan työn tila ja tulevaisuus*. Raportin yhtenä toimenpide-ehdotuksena esitetään selvitettäväksi mahdollisuuksia ottaa käyttöön sosiaalityön ja sosiaalialan opetuksessa nk. klinikkamalli oppilaitosten yhteistyökäytäntöjen, käytännönharjoittelujen ja opinnäytetöiden koordinoimiseksi ja systematisoimiseksi (Rantamäki, 84).

Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksen toimeenpanemana toteutettiin selvitys *Sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä sosiaalialan opetus- ja tutkimusklinitikkatoiminnan kehittämiseen* (Niemi 2008). Selvityksessä kartoitettiin ryhmähaastatteluin yliopistokeskuksen sosiaalityön koulutuksen toimialueella työskentelevien sosiaalityöntekijöiden odotukset klinitikkatoimintaa kohtaan.

Kehittämiskohteiden valinta

Klinikkatyöryhmän työskentely aloitettiin tulevaisuusverstaas – työmenetelmällä, jonka avulla kartoitettiin kehittämiskohteet. Sisällöllisiksi kehittämiskohteiksi valittiin

- sosiaalityöntekijöiden ja sosionomien työparityöskentelyn kehittäminen ja tehtävärakenteen selkeyttäminen mm. yhteisten harjoittelujaksojen avulla
- käytännön opetuksen ohjaajien valmennus ja koulutus; selvitetään mahdollisuudet yhteistyöhön ammattikorkeakoulun kanssa
- sosiaalialan koulutuksen ja käytännön työelämän yhteyksien tiivistäminen esim. lisäämällä työelämän edustajien osuutta opetuksessa
- yliopiston ja ammattikorkeakoulun välisen opetusyhteistyön tiivistäminen ja toisen toiminnan tuntemuksen lisääminen
- käytännönopetukseen ja työelämään integroituvat opinnäytetyöt ja yhteisen opinnäytepörssin aikaansaaminen

3.4.3 Käytännön opettaja sosiaalialan työn kehittäjänä

Käytännön opetus/harjoittelu on pakollinen osa sosiaalialan opintoja niin yliopistossa kuin ammattikorkeakoulussa. Käytännön opetus on työssä oppimista, joka tukee ja syventää oppilaitoksessa annettavaa teoreettista opetusta. Työskentelyä ohjaa sosiaalityöntekijän tai sosionomin tutkinnon suorittanut työntekijä. Käytännön opetus etenee prosessin luonteisesti ja se on suunnitelmallista ja selviin tavoitteisiin tähtäävää opetusta. (Svenlin 2010)

Sosiaalityön opetusta antavissa yliopistoissa käytännön opettajina toimivien sosiaalityöntekijöiden koulutus/valmennus on ollut yliopistokohtaista. Esimerkiksi Helsingissä koulutusta on ollut jo kymmenen vuoden ajan ja koulutus on haluttua. Monissa yliopistoissa koulutusta ei ole järjestetty tai siihen ei ole ollut kysyntää, vaikka sitä olisi järjestettykin. Kokkolan yliopistokeskuksen sosiaalityön yksikössä ei koulutusta ole järjestetty aikaisemmin.

Ammattikorkeakoulussa ohjaajien koulutusta on järjestetty useamman vuoden ajan ”*Taitava ohjaaja*” –nimikkeellä. Koulutukseen osallistujat ovat olleet pääosin terveydenhuollon yksiköistä.

Käytännön opettaja sosiaalialan työn kehittäjänä –koulutus päätettiin järjestää sekä sosionomi- että sosiaalityöntekijäopiskelijoiden ohjaajille. Koulutus suunnattiin Keski-Pohjanmaan alueen lisäksi Vaasan ja Raahen kaupunkien sekä Kallion ja Selänteen peruspalvelukuntayhtymien alueelle. Opiskelijoilta kysyttiin myös halukkuutta toimia ylikunnallisesti ohjaajana siten, että opiskelija suorittaa harjoitteluaan joko toisessa kunnassa tai toisessa työyksikössä. Lisäksi kysyttiin hakijoiden halukkuutta toimia sosionomi-sosiaalityöntekijäopiskelijatyöparin ohjaajina.

Koulutuksen tavoitteena on vahvistaa käytännön opettajien pedagogisia ja työnohjauksellisia ohjausvalmiuksia sekä tarjota välineitä oman asiantuntijuuden pohtimiseen ja kehittämiseen. Koulutuksen tuotoksena saadaan alueelle ammattikäytäntöjen opetusta ja kehittämistä tukeva asiantuntijaverkosto, joka myös aktiivisesti luo toimivaa käytännön opetusympäristöä (Svenlin 2010).

Koulutus alkaa toukokuussa ja siihen on hyväksytty 16 opiskelijaa, joista 12 on sosiaalityön pätevyys ja neljällä on sosionimitutkinto. Neljällä opiskelijalla on molemmat tutkinnot.

3.4.4 Sosiaalityöntekijöiden ja sosionomien työparityöskentely ja tehtäväkuvausten selkeyttäminen

Sosiaalialan koulutusjärjestelmää on uudistettu ja kehitetty vastaamaan paremmin väestön haasteisiin 1990-luvulta lähtien. Yliopistoissa sosiaalityö on saanut pääaineen statuksen ja sosiaalityöntekijän kelpoisuutena on ylempi korkeakoulututkinto. Korkeakoulujärjestelmää täydennettiin ammattikorkeakouluilla, minkä seurauksena sosiaalialalle syntyivät uudet ammattikorkeakoulututkinnot, mm. sosionomi AMK.

Sosiaali- ja terveysministeriössä koottiin työryhmä 2005-2006, jonka tehtävänä oli antaa suositukset sosiaalihuollon tehtävärakenteen kehittämiseksi. Taustalla olivat myös henkilöstön riittävyys ja työssä jaksaminen. Valmistuneiden suositusten tarkoituksena on selkiyttää sosiaalihuollon keskeisten ammattiryhmien työnjakoa ja muuttaa sosiaalialan tehtävärakennetta vastaamaan entistä paremmin asiakkaiden tarpeisiin sekä hyödyntää täysimääräisesti sosiaalialan uudistuneen koulutuksen tuottamaa osaamista (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007).

Suositukset ovat vain harvoissa kunnissa johtaneet muutoksiin työnkuviissa ja tehtävärakenteissa. Kuntien taloudellinen tilanne ei ole mahdollistanut sosiaalityön resurssien lisäämistä asiakasmäärän kasvusta huolimatta. Lisäksi sosiaalityö halutaan edelleen nähdä vaativana ammattityönä, joka edellyttää kaikilta osin sosiaalityöntekijän pätevyyttä. Sosiaalityöntekijäpulasta johtuen lisää hämmennystä tehtäväkuviissa aiheuttaa se, että sosionomi AMK toimii usein pitkiäkin aikoja sosiaalityöntekijän sijaisena, kun muodollisesti pätevää työntekijää ei saatavissa. Uusittu lastensuojelulaki korostaa sosiaalityön merkitystä siinä, että lapsen asioista vastaavalla työntekijällä tulee olla sosiaalityöntekijän pätevyys.

Hankkeessa selvityksen kohteena on erityisesti sosiaalityöntekijän ja sosionomin työparityöskentely lastensuojelussa. Tavoitteena on toteuttaa harjoittelujakso, jossa eri korkeakoulun opiskelijat voivat käytännössä tutkia tehtävärakenteen mukaista työskentelyä. Lastensuojelulain perusteella lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä vastaa koko prosessista, mutta asiakasprosessin eri vaiheissa tavoitteena on hyödyntää kummankin ammattiryhmän osaamista tarkoituksenmukaisesti. Ammattiryhmien yhteinen

tiimityöskentely prosessin aikana antaa myös uusia näkökulmia työhön ja sen vaikuttavuuteen.

Hankkeen aikana yamk-tutkintoa suorittava opiskelija tekee opinnäytetyön aiheesta kohdealueenaan keskipohjanmaan työyksiköt.

3.4.5 Opetusyhteistyö yliopiston ja ammattikorkeakoulun välillä

Kokkolassa Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulussa sosionomien koulutusta on toteutettu vuodesta 1996 alkaen ja Kokkolan yliopistokeskuksessa sosiaalityön maisterikoulutusta vuodesta 2006 alkaen. Pitkiä perinteitä ei siis ole kummallakaan korkeakoululla.

Viime vuosien aikana korkeakouluilla on ollut erilaista hankeyhteistyötä. Opetusyhteistyötä ei juurikaan ole ollut, vaan molemmat opillaitokset ovat pitäytyneet omissa työsuunnitelmissaan.

Hankkeen aikana järjestetään muutamia yhteisiä teemallisia koulutuspäiviä, joista opiskelijat saavat korvaavuuksia tutkintoonsa. Ensimmäiset teemakoulutukset ovat syyslukukaudella 2010.

3.4.6 Sosiaalialan koulutuksen ja työelämän yhteyksien tiivistäminen

Hankesuunnitelmassa tästä asiasta on kirjoitettu: *..”opiskelijoiden osallistuminen tärkeänä lisäresurssina toimintaan. Heidän, työntekijöiden ja asiakkaiden kanssa olennaista on myös uudenlaisten toimintojen käynnistäminen sekä syvällisempi ongelmatilanteisiin perehtyminen: tehdä sitä, mitä front-line-työntekijät tekisivät, jos heillä olisi aikaa”*

Käytännön opettaja-koulutukseen osallistuvien kanssa kartoitetaan työyksiköjä, jotka haluavat olla mukana pilotoimassa opiskelijoiden jalkautumista kohdennetusti erilaisiin asiakastehtäviin. Aiemminkin sosionomiopiskelijat ovat osallistuneet mm. erilaisten lapsi-vanhempi vertaisryhmien ohjaamiseen. Yliopisto-opetuksessa on syventävän vaiheen projektiopinnoissa mahdollisuuksia suunnitella ja toteuttaa mm. erilaisia ryhmätoimintoja joko yksinään tai yhdessä sosionomiopiskelijoiden kanssa.

Ammattikorkeakoulussa alkaa syksyllä perhetyön erikoistumisopinnot, joiden käytännön kehittämistehtävät kohdennetaan työelämästä nouseviin tarpeisiin.

Opetusklinikan kautta järjestetään myös jossain määrin alan täydennyskoulutusta. Koulutustoiveita on kysely työelämässä toimivilta.

3.4.7 Opinnäytepörssi

Klinikatoiminnassa yhtenä tavoitteena on, että käytännön sosiaalialan työ, opetus-, tutkimus- ja kehittämistoiminta nivoutuvat toisiinsa niin, että saadaan vastavuoroisen toiminnan malli. Käytännön työelämästä nostetaan ajankohtaisia kehittämis- ja tutkimusaiheita opiskelijoiden opinnäytetöiden aiheiksi. Työelämälähtöisiä aiheita voidaan hyödyntää myös esim. sosiaalityön projektiopinnoissa.

Muutamia opinnäytetöitä onkin jo alkamassa.

3.5 HANKKEEN KUSTANNUKSET

Keski-Pohjanmaan osahankkeen tarkennettu kokonaisbudjetti on 448 230 euroa.

Valtionosuutta on myönnetty yhteensä 336 173 euroa, joka jakautuu siten, että lääninhallituksen

- vuoden 2008 määrärahasta myönnetty osuus on 172 057 euroa, joka on käytettävä 31.10.2010 mennessä
- vuoden 2009 määrärahasta myönnetty osuus on 164 116 euroa, joka on käytettävä 31.10.2011 mennessä

Kuntien omavastuuosuus on 25 % kokonaiskustannuksista eli 112 057 euroa, joka jakautuu kunnille asukasluvun mukaisessa suhteessa. Kokkolan kaupungin osuus on tulee näin olemaan hankkeen koko ajalta 75 078 euroa (67 %), ja Jyta-alueen kuntien osuus yhteensä 36 979 euroa (33 %).

Kokonaiskustannusten toteuma 30.4.2010 tilanteen mukaan on seuraava:

Kulut	Määräraha/ tark. hankesuunnitel ma	Toteuma 30.4.2010
Henkilöstökulut	315 000	65 216
- siitä työpanoksen siirto		- 19 052
Palvelujen ostot	113 500	19 694
Aineet, tarvikkeet, tavarat		581
Vuokrat	16 500	1 522
Investoinnit	3 230	
Menot yhteensä	448 230	87 013
Kuntien omarahoitus 25 %	112 057	21 753
- siitä Kokkola 67,36 %	- 75 078	- 14 653
- siitä Jyta-alue 32,64 %	- 36 979	- 7 100
Valtionosuus 75 %	336 173	65 260

Seuraava tilitys tehdään tilanteen 31.10.2010 mukaan.

3.6 TYÖ JATKUU

Perhekeskuksen toimintamallin rakentamisessa keskeisimmät työn kohteet ovat neuvolan perheohjaajan työn kehittäminen, perhesosiaalityön pilotointi sekä varhaisen avoimen yhteistyön toimintamallin jalkauttaminen.

Opetuslinikkayhteistyössä ensisijaiset kehittämisen kohteet ovat käytännön opettajien koulutus, yhteiset harjoittelujaksojen koordinoinnit ammattikorkeakoulun ja yliopiston opiskelijoille sekä opetusyhteistyön virittäminen oppilaitosten kanssa

Syksyn aikana alkaa useampi moniammatillisesti suuntautunut koulutuskokonaisuus.

Viestintä hoidetaan hyväksytyin viestintäsuunnitelman mukaisesti.

Lähteet

Myllärniemi, Anniina 2007: Perhesosiaalityön raportti

Varhainen tuki perheiden kanssa tehtävässä sosiaalityössä

Niemi, Kristiina 2008: Sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä sosiaalialan opetus- ja tutkimuslinikkatoiminnan kehittämiseen; Kokkolan Yliopistokeskus Chydenius

Opetusministeriö 2007: Sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:43

Rantamäki, Niina 2008: Keskipohjalaisen sosiaalialan työn tila ja tulevaisuus; Kokkolan Yliopistokeskus Chydenius

Sosiaali- ja terveysministeriö 2007: Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön tehtävärakennesuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:14

Sosiaali- ja terveysministeriö 2008: Perhekeskustoiminnan kehittäminen, PERHE-hankkeen loppuraportti; Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:12

Svenlin Anu-Riina (2010): Luentomateriaali: Käytännön opettaja sosiaalialan tyn kehittäjänä 11.5.2010

Tuohino, Noora (2007); Käytännön opetus sosiaalityön koulutuksessa. Valtakunnallinen selvitys sosiaalityön käytännön opetuksesta

<http://varttua.stakes.fi/FI/index.htm>

diasarja: Lasten asema ja palvelut 1990-luvun lamasta tähän päivään

4 POHJOIS-POHJANMAA

Tiivistelmä

Lapsen hyvä arki-hanke on Pohjoisen alueen Kasteen (PaKaste - Pohjois-Suomen monialaiset sosiaali- ja terveystyöpalvelut - kehittämisrakenne ja toimintamalli) hankekokonaisuuden osahanke. Hanke toteutetaan Pohjois-Pohjanmaalla 11 kunnan ja kuntayhtymän alueella. Näitä ovat Kuusamo, Posio, Taivalkoski, Peruspalvelukuntayhtymä Kallio (Alavieska, Nivala, Sievi, Ylivieska) ja Peruspalvelukuntayhtymä Selänne (Haapajärvi, Käsämäki, Pyhäjärvi, Reisjärvi). Kuntatoimijoiden lisäksi mukana on seurakuntien ja järjestöjen lapsiperhepalveluiden henkilöstöä sekä asiakkaiden edustus. Hankkeessa työskentelee kokopäivätoimisena projektipäällikkönä Aira Vähärautio, jonka palkkamenoista 50 % tulee Poske:n Pohjois-Pohjanmaan yksikön perusrahoituksesta. Koillismaan kokopäivätoimisena kehittämiskoordinaattorina työskentelee Anu Määttä ja Kallio-Selänteen alueella vastaavasti Kirsi Anttila. Seurantajakson aikana hankkeessa on työskennellyt lisäksi 50 % kehittäjätyöntekijänä Paula Loukkola ja maisteriopiskelijaharjoittelija.

Hankkeen päätavoitteena on lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen sekä lasten ja perheiden palvelujen laadun ja vaikuttavuuden parantaminen. Tähän liittyen tavoitteena on kehittää moniammatillista kumppanuutta ja uusia toimintamalleja, kasvatuskumppanuuden rakentumista ja vanhemmuuden tukemista, asiakkaan osallisuuden vahvistamista, varhaista tukea ja tunnistamista sekä vahvistaa henkilöstön ammatillista osaamista ja tehdä tiivistä yhteistyötä alan tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden kanssa.

Seurantajakson aikana ollaan kaikissa kehittämiskunnissa ja kuntayhtymissä siirrytty konkreettiseen, aktiivisen kehittämisen vaiheeseen. Kullekin kehittämisalueelle on laadittu moniammatillisten kehittämistiimien toimesta kehittämissuunnitelmat, joiden pohjalta paikalliset työryhmät ovat määritelleet omat kehittämisen kohteensa ja pilotoivat prosessit. Kehittämissuunnitelmissa on hyödynnetty alueilla aiemmin tehtyjä kehittämissuunnitelmia ja – hankkeiden tuotoksia, kuultu alueiden työntekijöitä, kehittämistiimien ja työryhmien jäseniä sekä kerätty arviointi- ja palautetietoa lapsiperhepalveluiden asiakkailta Bikva-arvioinneilla Kallio-Selänteen alueella ja vertaishaastatteluilla Koillismaan alueen kunnissa.

Kehittämistyö perustuu tuetun prosessikehittämisen malliin, jonka mukaisesti on käynnistetty keskeisiä kehittämisen prosesseja tukevia koulutus- ja konsultaatioprosesseja mm. moniammatillisten toimintamallien koulutus- ja kehittämisprosessi, pedagogisen johtamisen koulutus ja kasvatuskumppanuuskouluttajakoulutus. Lisäksi kullakin kehittämisalueella on toteutettu ajankohtaisfoorumit, jotka on suunnattu alueiden työntekijöille. Hankkeen työntekijät ovat verkostoituneet muiden PaKaste-osahankkeiden ja paikallisten kehittämishankkeiden kanssa hyödyntäen vastavuoroisesti asiantuntija- ja kehittämisosaamista. Yhteistyö alueen oppilaitosten kanssa on ollut myös aktiivista. Hanke on solminut kumppanuussopimukset keskeisten alueen tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden kanssa. Kevään aikana on käynnistynyt kahdeksan ammattikorkeakoulun perus- ja jatkotutkintoihin tähtäävää opinnäytetyöprosessia hankkeen keskeisistä kehittämisen teemoista.

4.1 HANKKEEN TAVOITTEET JA ORGANISOITUMINEN

4.1.1 Tavoitteet ja odotetut vaikutukset

Lapsen hyvä arki-hanke on Pohjoisen alueen Kasteen (PaKaste – Pohjois-Suomen monialaiset sosiaali- ja terveystalvelut – kehittämisrakenne ja toimintamalli) hankekokonaisuuden osahanke. Hankekokonaisuus pohjautuu elinkaarimallin mukaiseen ajatteluun. Se muodostuu neljästä erillisestä osahankkeesta, joiden päämääränä on rakentaa KASTE-ohjelmakauden aikana yhteinen sosiaali- ja terveystalveluiden kehittämisrakenne ja toimintamalli Pohjois-Suomeen.

Lapsen hyvä arki-osahanke tuottaa kehittämisrakennekokonaisuuteen lasten ja perheiden palvelujen kehittämisen osion Pohjois-Pohjanmaalle varhaiskasvatuksen substanssista käsin. Hankkeen pyrkimyksenä on kehittämistyön avulla purkaa sektoroitunutta työkalukulttuuria lasten ja perheiden palvelujen toteuttamisessa, ja näin vahvistaa elinkaarimallin mukaista lasten ja perheiden palvelujen kehittämistä varhaisen tuen ja ennaltaehkäisyä näkökulmasta.

Hankkeen päätavoitteena on lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen sekä lasten ja perheiden palvelujen laadun ja vaikuttavuuden parantaminen. Tähän liittyen tavoitteena on:

1. Moniammatillisen kumppanuuden edistäminen, yhteisten moniammatillisten toimintamallien ja verkostojen kehittäminen ja vahvistaminen lasten ja lapsiperheiden palvelujen tarjoajien välille.
2. Varhaisen tunnistamisen ja tukemisen edistäminen sekä lasten eri elämän piireissä tapahtuvan kasvatuksellisen vuorovaikutuksen ja vanhemmuuden tukeminen.
3. Lasten ja perheiden palveluissa työskentelevän henkilöstön ammatillisen osaamisen kehittäminen.
4. Kuntien ja muiden tahojen välisen yhteistyön ja yhteisen työn tapojen vahvistaminen lasten ja lapsiperheiden palveluissa asiakkaan osallisuus huomioiden.
5. Tutkimuksen, koulutuksen ja käytännön työn välisen yhteyden kehittäminen.

Hankkeen odotettuina vaikutuksina on, että lasten ja perheiden hyvinvointi ja osallisuus vahvistuvat:

- lapset ja perheet saavat oikea-aikaista palvelua
- saavat itse osallistua palvelujen kehittämiseen
- kokevat tulevansa kuulluiksi
- lapset ja perheet saavat tukea omissa kehitysympäristöissään ja peruspalvelujen yhteydessä – kotona, päivähoitossa, neuvolassa
- vanhemmat saavat tukea kasvatustehtävässään
- vanhemmuus vahvistuu
- lasten ja perheiden tarpeet tunnistetaan mahdollisimman varhain ja niihin voidaan antaa oikea-aikaista tukea
- lasten ja perheiden palvelujen työmenetelmät kehittyvät ja leviävät keskeisten toimijoiden käyttöön
- lasten ja perheiden palveluiden yhteistyö on mallinnettu rakenne- ja sisältötasolla
- ylisektorinen ja – kunnallinen yhteistyö vahvistuu ja sille luodaan toimintamalli
- lasten ja perheiden palveluissa työskentelevien ammatillinen osaaminen vahvistuu ja heillä on käytössä yhteisiä työkaluja

- alan opiskelijat integroituvat kehittämistyöhön opinnäytetöiden ja harjoittelujen kautta
- korjaavan lastensuojelun tarve vähenee

4.1.2 Hallinnointi ja toimijat

Osahankkeen hallinnoinnista vastaa **Peruspalvelukuntayhtymä Kallio**. Hankkeessa ovat mukana Peruspalvelukuntayhtymä Kallio (Alavieska, Nivala, Sievi, Ylivieska) **Peruspalvelukuntayhtymä Selänne** (Haapajärvi, Kärsämäki, Pyhäjärvi, Reisjärvi) sekä **Kuusamo, Posio ja Taivalkoski**.

Hanke toteutetaan tiiviissä yhteistyössä **Oulun yliopiston** kanssa. Yliopiston kanssa on solmittu erillissopimus, jossa on määritelty hankkeen osalta tila- ja tutkimusresurssien käytöstä.

Lapsen hyvä arki-hankkeella on **ohjausryhmä**, joka muodostuu hankkeen kuntatoimijoiden sekä keskeisten sidosryhmien edustuksesta¹. Ohjausryhmä vastaa hankekokonaisuuden sisällöllisestä ja hallinnollisesta ohjaamisesta. Se seuraa ja arvioi hankkeen talouden ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumista sekä alueiden kehittämisprosessien etenemistä koko hankkeen toiminta-alueella. Ohjausryhmä kokoontuu puolivuositain. Kokouksissa käsitellään hankkeen toiminnallinen ja taloudellinen puolivuosisraportti.

Seurantajakson aikana ohjausryhmä on kokoontunut 15.1.2010. Ohjausryhmä katsoi alueellisen ja paikallisen tason syyskauden toiminnan sekä laadittujen kehittämissuunnitelmien vastaavan hankesuunnitelman mukaisia kehittämistyön tavoitteita ja linjauksia. Seuraava ohjausryhmän kokous on 17.6.2010.

Hankkeen työntekijöinä toimivat projektipäällikkö Aira Vähärautio (1.8.2009-31.10.2011), jonka työpiste on Oulun yliopistolla ja työsuhde on Poske:n Pohjois-Pohjanmaan yksikköön ja Oulun seudun ammattikorkeakouluun. Kuusamo-Taivalkoski-Posio- alueiden kehittämiskoordinaattorina toimii Anu Määttä (17.8.2009-31.10.2011), joka on työsuhteessa Kuusamon kaupunkiin. Kallio-Selänteiden alueiden kehittämiskoordinaattorina on Kirsi Anttila (17.8.2009-31.10.2011), joka on työsuhteessa Peruspalvelukuntayhtymä Kallioon. Hankkeen määräaikaiseksi kehittäjätyöntekijäksi (55 %) on palkattu vuodelta 2009 siirtyneiden resurssien turvin Paula Loukkola (1.2.-30.9.2010). Hän on työsuhteessa peruspalvelukuntayhtymä Kallioon työpisteen ollessa Oulun yliopistolla. Lisäksi seurantajakson aikana on hankkeessa työskennellyt harjoittelijana kasvatuspsykologian maisteriopiskelija Kristiina Huttunen (1.3.-11.6.2010) Oulun yliopistolla.

Hankkeen työntekijöistä koostuvan tiimi on vastannut hankesuunnitelman mukaisen toiminnan suunnittelusta, toteutuksesta ja koordinoinnista yhteistyössä kehittämisalueiden toimijoiden kanssa. **Työntekijätiimi** on pitänyt säännöllisesti viikkopalavereja pääsääntöisesti puhelinneuvotteluina sekä Oulun yliopiston mahdollistamalla ACP-yhteydellä. Lisäksi keskimäärin kerran kuukaudessa on kokoonnuttu kehittämisspäivien merkeissä, jolloin on paneuduttu intensiivisemmin kehittämistyön erityiskysymyksiin. Hanketyöntekijöiden tiimipalaverien ja kehittämisspäivien ajankohdat ja asiasisällöt löytyvät liitteestä 1.

¹ Ohjausryhmän kokoonpano ja pöytäkirjat löytyvät verkkosivuilta - <http://www.sosiaalikallega.fi/kaste/pohjois-pohjanmaa-lapsen-hyva-arki/ohjausryhma-ja-poytakirjat/ohjausryhma/view>.

Projektipäällikkö ja kehittämiskoordinaattorit ovat arvioineet alueiden kehittämistyön käynnistymistä ja hankkeen toteutusta 20.4. ja 28.4. käydyissä kehittämiskeskusteluissa.

Alueellinen kehittäjäverkosto on muodostettu Lapsen hyvä arki-hankkeen toiminta-alueelle. Se koostuu Pohjois-Pohjanmaan sosiaali-, terveys- ja kasvatustieteiden korkeakoulujen ja oppilaitosten sekä järjestöjen ja seurakunnan edustuksesta. Hanke on solminut **kumppanuussopimukset** seuraavien tahojen kanssa: Oulun yliopisto, Oulun seudun ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksikkö, Diakoniana ammattikorkeakoulun Oulun yksikkö, Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun Ylivieskan yksikkö, Oulun Diakoniaopisto, Oulun seudun ammattiopiston Kontinkankaan yksikkö, Ylivieskan ammattiopisto, Oulaisten ammattiopisto, MLL:n Pohjois-Pohjanmaan piiri ja Oulun hiippakunta.

Alueellisen kehittäjäverkoston tehtävänä on vahvistaa ja lisätä moniammatillista yhteistyötä alan opiskelijoiden, tutkijoiden, kouluttajien ja käytännön työn kehittäjien välillä. Verkosto integroi hankkeen kehittämistyöhön perus- ja jatko-opiskelijoiden oppimisprosesseja: opinnäytteitä, harjoittelujaksoja ja muita projekteja. Alueellinen kehittäjäverkosto osallistuu moniammatillisen opinnäytepankin ja oppilaitosyhteistyönä toteutuvien moniammatillisten työpajojen suunnitteluun ja toteutukseen.

Alueellisen kehittäjäverkoston asiantuntemusta on hyödynnetty kehittämistyön toteutuksessa työntekijöiden koulutukseen ja kehittämisprosessien konsultaatioon liittyvissä asiantuntijapalveluissa.

Alueellisen kehittäjäverkosto ei ole kokoontunut seurantajakson aikana². Hankkeen toimesta on toteutettu oppilaitoskohtaisia vierailuja sekä käyty konkreettisia yhteistyöneuvotteluja opiskelijoiden oppimisprosessien ja opinnäytetöiden integroimiseksi tiiviimmin kehittämistyöhön³.

4.1.3 Hankkeen organisoituminen kehittämisalueilla

Kehittämistyö toteutuksesta paikallistasolla vastaavat alueille perustetut **moniammatilliset kehittämistiimit**: Kallion, Selänteen ja Koillismaan kehittämistiimit. Moniammatillisten kehittämistiimin kokoonpanossa on huomioitu lapsiperhepalvelujen kokonaisuus sekä paikalliset erityispiirteet ja tarpeet. Kehittämistiimiin kuuluu lasten ja lapsiperhepalvelujen työntekijöitä, johtajia sekä järjestöjen ja seurakuntien edustajia⁴. Niiden tavoitteena on luoda hankkeen aikana alueille toimiva ennaltaehkäisevän, varhaisen puuttumisen yhteistyö- ja kumppanuusmalli sekä uusia lasten ja perheiden hyvinvointia tukevia työmalleja yhdessä kehittämiskoordinaattorin ja kehittäjätyöntekijöiden kanssa. Kehittämistiimi on laatinut alueen yhteistyö- ja kehittämissuunnitelman kehittämistyön pohjaksi yhdessä alueen koordinaattorin kanssa⁵. Kehittämistiimin jäsenten tehtävänä on kehittää ja levittää uusia toimintamalleja ja työmenetelmiä omaan organisaatioon. Kehittämistiimi seuraa ja arvioi hankkeen etenemistä ja sen käytännön toteutumista alueellaan. Kehittämistiimien työskentelyä raportoidaan hankkeen www-sivuilla – www.sosiaalikallega.fi.

² Seuraava kokous on 3.6.2010.

³ Tarkemmin oppilaitosyhteistyöstä luvussa 3.

⁴ Moniammatillisten kehittämistiimien kokoonpano löytyy verkkosivuilta <http://www.sosiaalikallega.fi/kaste/pohjois-pohjanmaa-lapsen-hyva-arki>.

⁵ Tarkemmin kehittämisalueiden toiminnan osuudessa luvussa 2.

Kehittämisalueille on perustettu paikallisen tarpeen mukaisesti **työryhmiä**, joiden vastuulla on yksittäisten kehittämisteemojen konkretisointi ja kehittämistyön vieminen työyksikötasolle kunnan tai kuntayhtymän lapsiperhepalveluissa. Työryhmien kokoonpanossa on huomioitu lapsiperhepalvelujen kokonaisuudet painopisteen ollessa varhaiskasvatuksessa ja varhaisen tuen moniammatillisissa yhteistyökäytännöissä. Osassa työryhmiä on myös asiakkaiden edustus.

Koillismaan työryhmät ovat luonteeltaan moniammatillisia ja paikkakuntaakohtaisia: Posion, Taivalkosken ja Kuusamon työryhmät. Kalliossa ja Selänteellä on kummallakin omat moniammatilliset työryhmät: varhaiskasvatuksen (VASU) ja varhaisen tuen (VAVU) työryhmät sekä molemmille yhteinen perhepäivähoidon (PPH) työryhmä. Hankeorganisaation rakenne ilmenee kokonaisuudessaan liitteessä 2. olevasta kaaviosta.

4.2 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUMINEN 1.1.–30.4.2010

4.2.1 Tuetun prosessikehittämisen malli ja ajankohtaisfoorumit

Kehittämistyön käytännön toteutus perustuu **tuetun prosessikehittämisen malliin**⁶, jonka keskeiset periaatteet ovat:

- toimijalähtöisyys
- paikallisuuden korostaminen
- kehittämistyön prosessiluonne
- kehittämistyössä tarvittava tuki – koulutus ja konsultaatio

Tuetun prosessikehittämisen paikallisuus näkyy kehittämisen kohteiden ja prosessien eriytyemisessä kehittämisalueiden erityistarpeiden mukaisesti. Hankkeen käynnistyttyä on kehittämiskoordinaattoreiden toimesta kartoitettu paikallisia tarpeita, hyödynnetty alueilla aiemmin tehtyjä kehittämissuunnitelmia ja – hankkeita, kuultu alueiden työntekijöitä, kehittämistiimien ja työryhmien jäseniä sekä kerätty arviointi- ja palautetietoa lapsiperhepalveluiden asiakkailta Bikva-arvioinneilla ja vertaishaastattelulla.

Tuetun prosessikehittämisen mallin mukaisia kehittämistyön tuloksia levitetään kehittämisalueilla järjestettävissä **ajankohtaisfoorumeissa** ja vertaisvierailujen avulla. Ajankohtaisfoorumi-konsepti on kehitetty varhaiskasvatuksen kehittämysyksikkö Varhiksen aikana (2006-2008). Foorumeiden tavoitteena on kehittää työntekijöiden ammatillista osaamista, edistää monialaista ja moniammatillista yhteistyötä alueilla sekä mahdollistaa vanhempien osallistuminen ajankohtaiseen keskusteluun ja lapsiperhepalveluiden kehittämiseen.

Lisäksi toteutetaan kunakin kehittämisvuonna yksi, kaikille alueille yhteinen kehittämispäivä – **Pohjoinen varhaiskasvatuspäivä**. Kevään 2010 osalta päivä on 6.5.2010 Oulun yliopistolla. Se on suunniteltu laajan yhteistyöverkoston toimesta seurantajakson aikana. Lapsen hyvä arki-hankeen ohella päivän suunnitteluun ja toteutukseen on osallistunut MLL:n Pohjois-Pohjanmaan piirin ESKO Voimaperhe-hankeesta projektipäällikkö Hannakaarina Sarvela, Oulun yliopistolta tutkijatohtori Anna-Maija Puroila sekä Oulun kaupungin päivähoiton palvelupäällikkö Irja Knuuti. Lisäksi mukana ovat seuraavat järjestöt: Autismi- ja Aspergerliitto ry, ADHD Liitto ry, Neurologisten Vammaisjärjestöjen Liitto, MLL Pohjois-Pohjanmaan piiritoimisto, Yhden

⁶ Malli on kehitelty Posken Pohjois-Pohjanmaan yksikön varhaiskasvatuksen kehittämishankkeissa 2000-luvulla. Tarkempaa tietoa menetelmästä esim. Puroila Anna-Maija (toim.) 2004. Kehittyvä perhetyö. Posken julkaisusarja 12.

Vanhemman Perheiden Liitto ry, Oulun Ensi- ja turvakoti ry, Suomen Sydänliitto ry, Popli, Pohjois-Pohjanmaan Liikunta ry, Oulun evankelis-luterilainen seurakunta, lapsityö sekä Opi leikkien AMO oy. Toteutukseen osallistuu myös eri oppilaitosten opiskelijoita. Päivään on ilmoittautunut n. 500 osallistujaa⁷!

4.2.2 Koillismaan kehittämisaalue

Raportoitavalla ajanjaksolla Koillismaan Kuusamo-Taivalkoski-Posio alueen kehittämiskoordinaattori Anu Määtän työn painopisteitä ovat olleet:

- Alueen kehittämissuunnitelman laatiminen yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa
- Talouden hallinta Koillismaan osalta
- Moniammatillisen kehittämistiimin ja kuntakohtaisten työryhmien työskentelyn koordinointi
- Kasvatuskumppanuus- koulutuksen ja työmenetelmäohjausten toteuttaminen Kuusamossa
- Ajankohtaisfoorumien järjestäminen
- Vertaishaastattelun suunnittelu ja toteutus
- Oppilaitos- ja opiskelijayhteistyön koordinoiminen alueella

4.2.2.1 Kehittämissuunnitelma

Koillismaan kehittämissuunnitelman laadinnasta on vastannut kehittämiskoordinaattori yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa. Kehittämissuunnitelmassa linjataan alueen lapsiperhepalvelujen kehittämistoimintaa sekä sen edellyttämiä konkreettisia toimia yhteistyön ja sitouttamisen välineenä. Suunnitelma on laadittu hankkeen toiminta-ajalle ja sitä päivitetään kehittämistyön edetessä. Kehittämissuunnitelmassa on hyödynnetty Koillismaan hankekuntien työstämiä lasten- ja nuorten hyvinvointiohjelmaa, varhaiskasvatussuunnitelmia, lähisuhde- ja perheväkivallan toimintasuunnitelmia, lastensuojelusuunnitelmia sekä muita kuntien omia strategioita ja suunnitelmia, joissa on linjattu lasten ja perheiden palvelujen kriittisiä menestystekijöitä ja kehittämisuuntia. Nämä asiakirjat ohjaavat osaltaan myös hankkeessa tehtävää kehittämistyötä.

Kehittämiskoordinaattori on kartoittanut hankekuntien lapsiperhepalvelujen nykytilaa hankkeen alkuvaiheessa haastatteleamalla keskeisiä lasten ja perheiden parissa työskenteleviä toimijoita kuntasektorilta sekä järjestö- ja vapaaehtoistyön toimijoita.

Asiakkaiden näkökulmaa on selvitetty toteuttamalla vertaishaastatteluja hankekuntien alueella kevään 2010 aikana.

Tämä eri tahojen kanssa käyty pohdinta lapsen hyvästä arjesta ja kehittämistarpeista on vienyt kehittämisprosessia paikallistasolla eteenpäin toimijoita kuullen. Yhteisten keskustelujen myötä kehittämistyön "punaiset langat" ovat hahmottuneet ja ensimmäinen suunnitelmaluonnos oli moniammatillisen kehittämistiimin tutkailtavana tammikuussa 2010. Koillismaan kehittämissuunnitelma on luettavissa hankkeen [www-sivuilta](http://www.sosiaalikalleg.fi)⁸.

⁷ Ohjelma löytyy hankkeen verkkosivuilta - <http://www.sosiaalikalleg.fi/kaste/pohjois-pohjanmaa-lapsen-hyva-arki>.

⁸ Koillismaan kehittämissuunnitelma löytyy hankkeen verkkosivuilta linkistä <http://www.sosiaalikalleg.fi/kaste/pohjois-pohjanmaa-lapsen-hyva-arki/kuusamo-taivalkoski-posio/kehittamistyo-kuusamo-taivalkoski-posio/view>.

4.2.2.2 Kehittämistyön tavoitteet ja painopisteet

Koillismaan kehittämistyön painopisteinä ovat moniammatillinen yhteistyö, varhainen tunnistaminen ja tukeminen, asiakkaan osallisuus, kasvatuskumppanuus sekä peruspalvelujen kehittäminen. Kehittämistyön konkretisoituminen on tapahtunut pääosin kuntakohtaisten moniammatillisten työryhmien työskentelyn kautta⁹.

Moniammatillinen yhteistyöhön liittyen kehittämistyön tavoitteena on tarkastella yhteistyötä lasten ja perheiden palveluissa toimivien kesken sekä mallintaa keskeisiä palveluprosesseja. Työskentely käynnistyi Koillismaan yhteisellä moniammatillisen yhteistyön koulutusprosessilla 22.4. Posion Himmerkissä. Kouluttajina toimivat Oamk:n sosiaali- ja terveystieteiden yksikön yliopettajat Arja Veijola ja Hilikka Honkanen. Koulutuksessa ovat mukana kehittämistiimin ja kuntakohtaisten työryhmien jäsenet. Työskentely jatkuu kouluttajien opastuksella kevääseen 2011 saakka.

Palveluprosessien mallinnuksen tiimoilta on käynnistetty yhteistyötä Tukeva- hankkeen kanssa. Tarkoituksena on perehtyä Process guide -ohjelmalla tapahtuvaan mallinnustyöhön Tukevan toimijoita sekä Kuusamon atk-neuvontaa konsultoiden. Varsinainen mallinnustyö käynnistyy syksyllä 2010.

Lapsen hyvä arki- hankkeen rakenteina ovat moniammatillinen kehittämistiimi ja kuntakohtaiset työryhmät, jotka omalta osaltaan tukevat kyseisen kehittämisteeman konkretisoitumista alueella.

Koillismaan kunnissa on meneillään lastensuojelusuunnitelmien tekeminen. Taivalkoskella lastensuojelusuunnitelma on tehty ja sen tavoitteisiin pyritään osittain hanketyön kautta. Kuusamossa on juuri tehty laaja kysely toimijoille lastensuojelusuunnitelman pohjaksi. Vastuuhenkilönä ja suunnitelman kokoajana toimii johtava sosiaalityöntekijä. Posiolla lastensuojelusuunnitelma on osana hyvinvointikertomusta. Teemaan liittyen alueella odotellaan THL:n Lastensuojelu varhaiskasvatuksessa - opasta, jota on tarkoitus pilotoida osana hankkeen kehittämistyötä.

Neuvolatyön näkökulmasta moniammatillinen yhteistyö konkretisoituu hankkeessa uuden neuvola-asetuksen mukaisen laajan 4-vuotistarkastusmallin laatimisessa. Posiolla malli on tehty neuvolan ja päivähoidon yhteistyönä. Kuusamossa asian tiimoilta on perustettu erillinen työryhmä, jonka työskentely on käynnistynyt. Tarkastuksesta laaditaan kuntiin prosessikuvaukset osana moniammatillisen yhteistyön prosessia. Mallinnusta tehdään yhteistyössä Tukeva- hankkeen ja THL:n erikoissuunnittelija Arja Hastrupin kanssa.

Varhaisen tunnistaminen ja tukemisen teemaan on pureuduttu alueella Jari Sinkkosen koulutusten myötä. Henkilöstökoulutuksen teemana oli Lapsen terve ja epäterve aggressio ja yleisöluennolla kuultiin Mitä lapsi tarvitsee hyvää kasvuun. Henkilöstökoulutukseen osallistui alueelta 126 lapsiperhepalveluiden toimijaa ja yleisöluennolla oli n.400 kuulijaa. Alueella on osallistuttu mielenterveyden keskusliiton Lapset puheeksi- menetelmäkoulutukseen, josta on jaettu palautetta ja materiaalia kuntakohtaisissa työryhmissä. Perhenavigaattori on otettu käyttöön Kuusamon neuvolassa osana lapsen 2-vuotisneuvolakäyntiä, Posion perhetyössä ja lastenneuvolassa sekä Taivalkoskella

⁹ Palaverit on luetteloitu liitteeseen 3.

arvioitavaksi useissa toimipisteissä. Myös Vanhemmuuskorteista on jo muutamia käyttökokemuksia toimijoilla.

Varhaisen tuen polkuja tarkastellaan paikallisissa työryhmissä osana moniammatillisen yhteistyön mallinnusprosessia.

Lapsen hyvä arki- hankkeen yhtenä tavoitteena on vahvistaa **asiakkaiden osallisuutta** ja kuulla vanhempien ääntä palvelujen kehittämisessä. Asiakkaiden näkökulman kartoittamiseksi Koillismaan alueella käytettiin Anna-Leena Välimäen¹⁰ kehittämää Vertaishaastattelu- menetelmää. Haastattelun teemat ja toteutus sovittiin kehittämistiimissä ja työryhmissä. Vertaishaastattelu nähtiin välineenä, jota kentän toimijat voivat suhteellisen helposti käyttää omassa arkityössään asiakasnäkökulman kartoittamiseksi myös jatkossa.

Vertaiskeskustelun tarkoituksena oli antaa vanhemmille / huoltajille mahdollisuus kertoa mielipiteensä lapsen hyvästä arjesta ja näkemyksensä kuntien lapsiperhepalveluista sekä ajatuksensa palvelujen kehittämisestä. Kuntien toimijat pyysivät haastatteluun varhaiskasvatuseräisten (0-8v) lasten vanhempia eri palvelujen käyttäjäryhmistä. Keskustelut toteutettiin 2-3 hengen ryhmähaastatteluina helmi-maaliskuun 2010 aikana ja niihin osallistui kaikkiaan 59 vanhempaa. Haastattelujen tulosten koonti on vielä osittain kesken, mutta pääimmäistä antia on käsitelty kevään aikana työryhmien kokouksissa sekä alueen ajankohtaisfoorumissa. Syksyllä 2010 järjestetään vertaishaastattelujen tulosten pohjalta kuntakohtaisia keskustelutilaisuuksia sekä tiedotetaan asiasta paikallislehdissä. Vertaishaastattelun toteuttamisessa on ollut apuna myös Oulun yliopiston varhaiskasvatuksen opiskelija sekä hankkeen harjoittelija Kristiina Huttunen. Koillismaan ensimmäinen ajankohtaisfoorumi pidettiin 25.3. Kuusamon lukiolla teemalla Asiakkaan osallisuus. Kouluttajana toimi Seija Järvi. Kehittämiskoordinaattori kertoi kuulijoille vertaishaastattelun toteutuksesta ja tuloksista ja hankkeen kehittämispäällikkö esitti katsauksen hankkeen ajankohtaisiin asioihin. Tilaisuudessa oli mukana 79 osallistujaa eri ammattialoilta.

Kasvatuskumppanuus- teema on hyvin vahva juonne Koillismaan kehittämistyössä. Kuusamossa käynnistyi tammikuussa viides peruskoulutusryhmä ja kahden edellisen ryhmän työmenetelmäohjaukset ovat jatkuneet kevään ajan. Taivalkoskelta ja Posiolta on työparit parhaillaan kouluttajakoulutuksessa. Kevään aikana laaditaan paikalliset koulutus suunnitelmat ja peruskoulutukset käynnistyvät syksyllä 2010.

Kuusamossa on sovittu kasvatuskumppanuuskoulutuksen myötä kehittyneen päivähoiton aloitusprosessin mallinnuksesta sekä työmenetelmäohjaustyyppisen rakenteen luomisesta osaksi päivähoiton pedagogista johtamista. Taivalkoskella osana kasvatuskumppanuusprosessia on tarkasteltu omahoitajuutta ja pienryhmätyöskentelyä konsultoiden päiväkodin johtaja Marja Hiitola-Moilasta.

Peruspalveluiden kehittämiseen liittyen Koillismaan alueen päivähoiton vastaavat ohjaajat sekä kehittämiskoordinaattori ovat osallistuneet Ediva Oy:n Varhaiskasvatuksen johtamisen prosessikoulutukseen maalikuussa. Koulutuksella tavoitellaan eväitä pedagogiseen johtamiseen, verkostoyhteistyöhön sekä kehittämistyön juurtumiseen osaksi perustyötä.

¹⁰ Järvi, S. & Välimäki, A-L. 2005. Vertaishaastattelu ja dialoginen kasvuprosessi julkaisussa: Seppänen-Järvelä, R. (toim.) 2005. Vertaismenetelmät kehittävän arvioinnin välineinä. Hyvät käytännöt. Menetelmäkirja. Helsinki: Stakes.

4.2.2.3 Koulutusprosessit ja ajankohtaisfoorumi

Kehittämissuunnitelmaan sisältyy alueen sisällöllisiin kehittämisteemoihin sekä kehittämistyön menetelmiin liittyvä koulutus. Koillismaan alueella jatketaan Varhishankkeen aikana Kuusamossa aloitettua ja vaikuttavaksi todettua kasvatuskumppanuuskoulutusta. Posion ja Taivalkosken osalta peruskoulutukset käynnistyvät syksyllä 2010 neljän työntekijän osallistuessa kouluttajakoulutukseen kevään 2010 aikana. THL:n kouluttajakoulutuksessa kouluttajina toimivat Marjatta Kekkonen ja Aini Ronkainen.

Toinen mittava koulutusprosessi, Varhaiskasvatuksen johtaminen (Ediva Oy, Sanna Parrila), käynnistyi maaliskuussa 2010. Johtamiskoulutukseen osallistuu alueelta 4-5 päivähoidon ohjaajaa sekä alueen kehittämiskoordinaattori mahdollisuuksien mukaan. Koulutuksen anti konkretisoituu kehittämistyöhön syksyn 2010 aikana. Koulutus kestää vuoden 2010 loppuun saakka sisältäen 10 lähiovetuspäivää.

Moniammatillisen kehittämistiimin ja kuntakohtaisten työryhmien jäsenet osallistuvat Koillismaan yhteiseen moniammatillista yhteistyötä tukevaan koulutukseen. Kouluttajina toimivat Oamk:n sosiaali- ja terveystalun yksikön yliopettajat Arja Veijola ja Hilka Honkanen. Koulutusprosessi käynnistyi huhtikuussa 2010 jatkuen kevääseen 2011 saakka.

Edellä mainittujen prosessikoulutusten lisäksi alueella on järjestetty ajankohtaisfoorumissa koulutusta asiakkaan osallisuudesta sekä Jari Sinkkosen koulutusta lapsen hyvään arkeen ja varhaiseen tukemiseen liittyen. Lisäksi alueella on perehdytty uusien työmenetelmien ja -välineiden käyttöönottoon (Lapset puheeksi, VIG, Vanhemmuuskortit jne.). Oma roolinsa koulutuksen ja osaamisen kehittämiseksi on ajankohtaisfoorumeilla, joissa on sisällöllisten luentojen ohella tarkoitus jakaa kehittämistyön edetessä saatua kokemustietoa ja kehittämisen näkökulmia paikallisten toimijoiden toimesta.

4.2.3 Kallio-Selänteen kehittämialue

Raportoitavalla ajanjaksolla Kallio-Selänteen alueen kehittämiskoordinaattori Kirsi Anttilan työn painopisteitä ovat olleet:

- Alueen kehittämissuunnitelmien tekeminen
- Budjetin tarkastelua suhteessa toimintaan
- Työryhmien perustaminen Kallion PPKY:n sekä Selänteen PPKY:n alueille
- Verkostoituminen Selänteen ja Kallion peruspalvelukuntayhtymien vastuuihmisten sekä muiden alueen hankkeiden kesken
- Yhteistyön suunnittelua alueen oppilaitosten, seurakunnan ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton kanssa
- Ajankohtaisfoorumin suunnittelu ja toteutus
- BIKVA arviointimenetelmään toteuttaminen
- Koulutusten järjestäminen alueella

4.2.3.1 Kehittämissuunnitelma

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion kehittämissuunnitelman pohjana käytettiin nykytilanalyysia. Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa oli tehty vahaiskasvatukselle suunnitelma vuodelle 2010, josta saatiin suunnitelmaan sisältöä. Kallion nettisivuilta saatiin ajanmukaista tietoa, jota täsmennettiin henkilökohtaisesti eri toimijoiden kanssa käydyissä keskusteluissa. Kehittämiskoordinaattori esitteli suunnitelmaa moniammatillisen kehittämistiimin jäsenille tammikuun ja helmikuun kehittämistiimien kokouksissa. Varhaiskasvatuksen palvelujohtajan kanssa suunnitelmaa tarkennettiin ja maaliskuussa suunnitelma julkaistiin hankkeen nettisivuilla¹¹.

Peruspalvelukuntayhtymä Selänteen kehittämissuunnitelmaa pohjustettiin nykytilanalyysilla. Peruspalvelukuntayhtymä Selänne perustettiin vuoden 2010 alusta ja kehittämissuunnitelmaa on linjattu kuntayhtymän strategioiden mukaisesti¹². Lapsen kanssa – hankkeen loppuraportista¹³ saatiin ajankohtaista tietoa lastensuojelun tilasta sekä moniammatillisesta yhteistyöstä Nivala-Haapajärven seutukunnassa. Kehittämissuunnitelmaa käsiteltiin tammikuussa ja helmikuussa moniammatillisen kehittämistiimin kokouksissa. Suunnitelmaan pyydettiin lisäksi kommentteja Selänteen peruspalveluiden palvelujohtaja. Suunnitelma löytyy hankkeen nettisivuilta¹⁴.

Molempien alueiden kehittämissuunnitelmien laadinnassa on hyödynnetty Bikva-arvioinnilla hankittua asiakkaiden antamaa palautetietoa lapsiperhepalveluiden nykytilasta sekä kehittämistarpeista.

4.2.3.2 Kehittämistyön tavoitteet ja painopisteet

Kallion moniammatillinen kehittämistiimi on kokoontunut seurantajakson aikana kaksi kertaa Selänteen moniammatillinen kehittämistiimi kerran (tarkemmin liitteessä 4.). Kehittämistyö on organisoitunut molemmilla alueilla työryhmätasolle ja kehittämistiimit ovat nimenneet edustajat perustettuihin työryhmiin, jotka ovat kokoonpanoltaan moniammatillisia. Työryhmien tehtävänä on konkretisoida kehittämissuunnitelmissa linjattuja kehittämistyön painopisteitä sekä määritellä alueilla pilotoitavia kehittämisen prosesseja. Työryhmät ovat saaneet kehittämissideoita Bikva-asiakaslähtöisen arviointimenetelmän esille nostamista asioista. Työryhmien työskentelyä raportoidaan hankkeen verkkosivuilla.

Moniammatillisen yhteistyön tavoitteena on mallintaa ja kehittää peruskuntien keskeisiä lapsiperhepalveluja Kallion ja Selänteen peruspalvelukuntayhtymissä. Moniammatilliseen yhteistyön rakentamiseen saadaan tukea prosessikoulutuksesta, josta vastaa TtT Arja Veijola ja TtT Hilka Honkanen OAMK:sta. Kallion ensimmäinen kokoontuminen oli 4.4.2010 seurakunnan leirikeskuksessa ja Selänteen 14.4.2010 Haapajärven kaupungin talolla. Prosessikoulutusta jatketaan molemmilla alueilla kaksi kertaa syksyllä 2010 sekä kaksi kertaa keväällä 2011.

¹¹ Peruspalvelukuntayhtymä Kallion Lapsen hyvä arki-hankkeen kehittämissuunnitelma löytyy linkistä <http://www.sosiaalikallega.fi/kaste/pohjois-pohjanmaa-lapsen-hyva-arki/kallio/kehittamistyo-kallio/view>

¹² Tiedot poimittu Selänteen nettisivuilta <http://www.selanne.net/index.asp>.

¹³ Alueellinen lastensuojeluyksikkö, Lapsen kanssa-lastensuojelun kehittäminen Nivala-Haapajärven seutukunnassa [http://www.selanne.net/singlenewsinfo.asp?newsname=Lapsen+kanssa+%2Dhankkeen+loppuraportti%3A+Alueellinen+n+lastensuojeluyksikk%F6&id=26704&menu_id=14624&selected=14624&companyId=0&show=.](http://www.selanne.net/singlenewsinfo.asp?newsname=Lapsen+kanssa+%2Dhankkeen+loppuraportti%3A+Alueellinen+n+lastensuojeluyksikk%F6&id=26704&menu_id=14624&selected=14624&companyId=0&show=)

¹⁴ Peruspalvelukuntayhtymä Selänteen Lapsen hyvä arki-hankkeen kehittämissuunnitelma löytyy linkistä <http://www.sosiaalikallega.fi/kaste/pohjois-pohjanmaa-lapsen-hyva-arki/selanne/kehittamistyo-selanne/view>.

Kallion kehittämisalueella tavoitteena on saada aikaan perhepalvelukeskuksen malli. Tätä mallinnustyötä tehdään jokaisessa työryhmässä. Perhepalvelukeskuksen rakenteesta ei ole tehty vielä päätöksiä, mutta suunnittelun lähtökohtana on verkostomainen palvelumalli.

Moniammatillisen yhteistyön mallinnukseen otetaan vaikutteita TUKEVA-hankkeen tekemästä perhevalmennuksen uudistamistyöstä. Tarve perhevalmennuksen uudelleen järjestämiselle nousi BIKVA asiakaskyselyn tulosten myötä, kun henkilöstö halusi vastata asiakkailta nousseeseen tarpeeseen.

Kallion kehittämisalueella Sievissä mallinnetaan yhteistyötä sivistystoimen esiopetuksen kanssa lapsen näkökulmasta.

Nivalassa kehitetään kuntatason moniammatillisen yhteistyön malli, joka otetaan käyttöön soveltuvin osin myös muissa peruspalvelukuntayhtymän kunnissa Kalliossa.

Peruspalveluiden kehittämistä ja varhaiskasvatuspalveluissa toimivien johtajien **ammattillisen osaamisen vahvistamista** toteutetaan varhaiskasvatuksen johtamisen prosessikoulutuksena, jonka tuottaa Ediva Oy:stä Sanna Parrila. Ensimmäinen koulutusjakso oli maaliskuussa.

Peruspalvelujen kehittämiseen liittyen Kalliossa ja Selänteellä työistetään kuntayhtymän yhteistä Vasu-asiakirjaa. Lapsikohtaista Vasu-työskentelyä kehitetään Kalliossa ottamalla käyttöön uusi mallinnettu versio lapsen Vasusta syksyllä 2010. Lapsikohtaisiin Vasu-keskusteluihin liitetään perhenavigaattorin käyttö osana vanhempien kanssa käytäviä keskusteluja. Selänteellä lapsikohtaista Vasua työistetään ja mallinnetaan Haapajärven Satakielen päiväkodissa. Malli levitetään jatkossa myös muihin Selänteen peruspalvelukuntayhtymän kuntiin.

Perhepäivähoidon osalta Kalliossa ja Selänteellä kehitetään varahoitojärjestelmää lapsen ja perheen, perhepäivähoitajan sekä varahoitopaikan näkökulmasta. Lisäksi kartoitetaan perhepäivähoitajan kokemuksia omasta työstään ja sen mielekkyydestä.

Asiakkaan osallisuutta pyritään vahvistamaan Kallion ja Selänteen VASU-työryhmissä. Tavoitteena on edistää vanhempien osallisuutta osana kuntien Vasu-työskentelyä. Konkreettisia toimia ollaan suunnittelemassa tämän toteuttamiseksi. Kalliossa lapsen ja vanhemman osallisuutta päivähoidossa mallinnetaan Theraplay-menetelmän avulla. Päiväkodeissa lasten osallisuutta kehitetään osana ammattikorkeakoulun perus- ja jatkotutkintoja suorittavien opiskelijoiden käynnistämiä opinnäytetyöprosesseja sekä Nivalassa että Pyhäjärvellä.

Asiakkaiden osallisuutta on toteutettu kehittämistyössä kartoittamalla asiakkaiden näkemyksiä Bikva asiakaslähtöisellä arvioinnilla kummallakin kehittämisalueella. Kalliossa asiakashaastattelut tehtiin joulukuussa 2009. Selänteellä asiakashaastattelut tehtiin tammikuussa 2010. Lapsiperhepalveluiden henkilöstöhaastattelut tehtiin molemmille alueille helmikuussa. Esimiesten kuulemiset ovat olleet Kalliossa maaliskuussa ja Selänteellä huhtikuussa¹⁵.

¹⁵ Tarkemmin liitteessä 4.

Vanhemmuuden ja varhaisen vuorovaikutuksen tukemiseen pyritään kasvatuskumppanuuden rakentamisen ja vahvistamisen avulla Kallion ja Selänteen kehittämisalueilla. Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö Varhis-hankkeen aikana Kallion alueelle koulutettiin kasvatuskumppanuuskouluttajia, jotka ovat jatkaneet työskentelyään myös Lapsen hyvä arki-hankkeessa kouluttamalla kasvatuskumppanuuden peruskoulutusryhmiä sekä pitämällä työmenetelmäohjauksia. Kevään 2010 aikana sekä Kallion että Selänteen alueille koulutetaan lisää kasvatuskumppanuuskouluttajapareja.

Selänteen kehittämisalueella Reisjärvellä mallinnetaan erityistä tukea tarvitsevan lapsen sijoittumista päivähoitoon, kun erityislastentarhanopettajan palvelua ei ole saatavilla. Tukena käytetään Paula Korkalaisen (2009) väitöstutkimusta: ”Riittämättömyyden tunteesta osaamisen oivallukseen. Ammatillisen asiantuntijuuden kehittäminen varhaiserityiskasvatuksen toimintaympäristöissä”.

Vanhemmuuden tukemiseen sekä varhaiseen puuttumiseen on Selänteen alueella aloitettu perheiden vertaisryhmätoiminnan mallinnus. Vertaisryhmätoiminta saa alkunsa Pyhäjärven ja Kärsämäen perheille (kolme molemmista) 10.–11.9.2010 järjestettävästä perheleiristä. Perheet valitaan perhetyöntekijöiden toimesta, kriteerinä ovat syrjäytymisuhan alla olevat pienten lasten perheet. Mukana toiminnan suunnittelussa ovat seurakunta, neuvola, perhetyö, päivähoito, MLL sekä Martat.

Kallion alueella Nivalan päiväkodissa kehitetään varhaiseen puuttumisen mallinnusta, joka kohdistuu Askeleittain tunnekasvatusohjelmaan. Osa päivähoiton työntekijöistä on koulutettu ohjelman käyttöön sekä Ylivieskan yhdessä yksikössä mallinnetaan hoivaavaa vuorovaikutusleikkiä. Näillä molemmilla on vaikutusta lapsen tunnetilojen hallintaan. Vanhemmat otetaan osalliseksi kehittämistoimintaan.

4.2.3.3. Koulutusprosessit ja ajankohtaisfoorumi

Kasvatuskumppanuuskouluttajakoulutukseen on nimetty Kallion alueelta kaksi henkilöä, perhepäivähoidon palvelupäällikkö sekä kiertävä erityislastentarhanopettaja. Selänteen alueelta on nimetty samoin kaksi henkilöä, varhaiskasvatuksen ohjaaja ja neuvolan terveydenhoitaja. Tälle raportointijaksolle on sijoittunut viisi koulutuspäivää.

Varhaiskasvatuksen johtamiskoulutukseen osallistuu Kalliosta kuusi henkilöä, joista yksi on perhepäivähoidon palvelupäällikkö ja viisi on perhepäivähoidon ohjaajia. Selänteelle tarjottiin neljää paikkaa koulutukseen, mutta heidän rajallisten henkilöstöresurssien vuoksi koulutukseen osallistuu vain kaksi henkilöä. Molemmat ovat varhaiskasvatuksen ohjaajia, toinen perhepäivähoidon esimies ja toinen ryhmäperhepäivähoidon esimies. Raportoitavalla jaksolla koulutusta on ollut kaksi päivää.

Moniammatillisen yhteistyön koulutus toteutettiin paikallisesti. Kouluttajina toimi TtT Arja Veijola ja TtT Hilikka Honkanen, molemmat Oulun ammattikorkeakoulun opettajia. Kallion koulutuksessa 4.4.2010 paikalla oli 17 henkilöä ja Selänteellä 14.4.2010 oli paikalla 14 henkilöä.

Alueellisena koulutuksena on Kallion alueella toteutunut kasvatuskumppanuuskoulutuksen peruskoulutusta kolmena päivänä sekä työmenetelmäohjausta neljänä päivänä kaksi

tuntia kerrallaan. Huoli puheeksi koulutusta on toteutettu yhdeksän tuntia, kahdelle ryhmälle kaksi kertaa.

Selänteen ja Kallion yhteinen ajankohtaisfoorumi pidettiin seminaarityyppisenä 20.3.2010 klo 9.00–15.00. Paikalla oli Selänteeltä 93 ja Kalliosta 118 lapsiperhepalvelujen työntekijää. Tilaisuudessa tuotiin ajankohtaisia kuulumisia Oulun Yliopistolta (Eeva-Liisa Kronqvist) Lapsen äänen kuulemisesta, Haukiputaan huolen puheeksi ottamisen mallista (Eila Huotari) sekä THL:n erikoistutkijan Niina Halmeen väitöskirjan pohjalta isän osuudesta lapsiperheiden arkeen. THL:n tutkija kertoi THL:n omasta hankkeesta Laps-YTY:sta, jossa on moniammatillinen näkökulma.

4.3 ALUEELLISEN KEHITTÄJÄVERKOSTON TOIMINTA JA YHTEISTYÖ TUTKIMUS- JA KOULUTUSORGANISAATIOIDEN KANSSA

Alueellinen kehittäjäverkosto ei ole kokoontunut seurantajakson aikana. Hankkeen työntekijät ovat tehneet oppilaitosvierailuja ja yhteistyön konkretisoimiseksi on toteutettu suunnittelupalaveria.

Seurantajaan aikana on avattu opinnäytepankki hankkeen verkkosivuille osoitteeseen - <http://www.sosiaalikallega.fi/kaste/pohjois-pohjanmaa-lapsen-hyva-arki/opinnaytepankki/opinnaytepankki/view>. Hankkeessa on tähän mennessä käynnistynyt 8 opinnäytetyöprosessia (ks. liite 5.).

Oulun yliopiston varhaiskasvatuksen opiskelijoita on osallistunut asiakaslähtöisten aineistojen hankintaan Bikva- arvioinneilla ja vertaishaastatteluilla. He ovat osallistuneet myös paikallisten kehittäjätiimien ja työryhmien työskentelyyn osana opintojaan.

Yksityiskohtaisemmasta yhteistyöstä ja tiiviistä opintojen integroimisesta Lapsen hyvä arki-hankkeeseen on sovittu Oulun Diakoniaopiston lähihoitajaopiskelijoiden osalta syksystä 2010 alkaen. Yhteistyö tulee suuntautumaan Koillismaan kehittämisalueen yksiköihin. Diakin Oulun yksikön kanssa on sovittu vastaavasta opintojen integroinnista syksyllä 2010 yhteistyöalueen ollessa Kallio-Selänne kehittämissuunnitelmassa. Diakin opiskelijat tulevat osallistumaan 2011 Pohjoisen varhaiskasvatuspäivän suunnitteluun ja toteutukseen. Oulaisten ammattiopiston sosiaali- ja terveysalan yksikön kanssa on suunniteltu lähihoitajaopiskelijoiden perheissä tapahtuvaan työssäoppimiseen liittyvää yhteistyötä. Savonian ammattikorkeakoulusta on terveydenhuollon opiskelijoita mukana Selänteen alueella toteutettavan, perheille tarkoitetun vertaisryhmätoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.

4.4 MUU VERKOSTOYHTEISTYÖ

Hankkeen työntekijät ovat verkostoituneet aktiivisesti PaKaste-osahankkeiden, muiden Pohjois-Pohjanmaan kehittämissuunnitelmien sekä keskeisten toimijoiden ja sidosryhmien kanssa kehittämisalueillaan. Konkreettisia yhteistyöverkostojen kokoontumisia on seurantajakson aikana ollut PaKaste- osahankkeiden työseminaari 18.–19.3.2010 Rukalla, jonka toteutuksesta vastasivat yhteistyössä Lapsen hyvä arki-hanke ja Kainuun osahanke. **PaKasteen Nappu-hankkeen** kanssa on sovittu koulutusyhteistyöstä ja ajankohtaisfoorumeihin liittyvästä yhteistyöstä kevään ja ensi syksyn osalta. PaKasteen

verkkosivuille on tehty osahankkeiden yhteinen koulutusala, joka palvelee myös muiden PaKasteen osahankkeiden kanssa tehtävää yhteistyötä.

Tiiviimpää yhteistyötä on ollut myös **TUKEVA-hankkeen** kanssa. TUKEVA-hankkeen osalta on sovittu, että Lapsen hyvä arki-hankkeessa voidaan hyödyntää jo tehtyä lapsiperhepalveluiden mallinnustyötä. Hankkeen työntekijöiden kesken on myös toteutettu vertaisvierailuja ja koulutuksellista yhteistyötä mm. neuvolan ja päivähoidon yhteistyökäytäntöjen mallinnustyöhön liittyen. Yhteistyöpalaveri THL:n ja TUKEVA-hankkeen kanssa toteutettiin 30.4.2010. Mukana oli projektipäällikkö, Koillismaan kehittämiskoordinaattori ja Kuusamon neuvolan terveydenhoitaja.

Seurantajakson aikana projektipäällikkö osallistui **Voske-verkosto**¹⁶ työkokoukseen 23.3.2010 sosiaali- ja terveysministeriössä Tarja Kahiluodon, neuvottelevan virkamiehen, kutsusta. Tapaamisessa käsiteltiin päivähoidon ja lapsiperhepalveluiden kehittämisen ajankohtaisia asioita. Voske-verkoston toiminta koordinoituu käytännön tasolla valtakunnallisesti sosiaalialan osaamiskeskusten ja Kaste-hankkeiden työntekijöiden verkostojen kautta. Seuraava tapaaminen on 18.11.2010.

THL:n on vastannut yhteistyöpyyntöömme ja olemme päässeet mukaan valtakunnalliseen lasten, nuorten ja perheiden Kaste-hankkeiden verkostoon. Seuraava **Lasten Kaste-verkostoseminaari**, johon osallistumme, on Turussa 1.-2.6.2010.

4.5 SELVITYS HENKILÖSTÖN SEKÄ KOULUTUS- JA ASiantuntijapalveluiden Käytöstä

Hankkeen työntekijöinä toimivat projektipäällikkö Aira Vähärautio (1.8.2009-31.10.2011), jonka työpiste on Oulun yliopistolla ja työsuhde on Poske:n Pohjois-Pohjanmaan yksikköön ja Oulun seudun ammattikorkeakouluun. Kuusamo-Taivalkoski-Posio- alueiden kehittämiskoordinaattorina toimii Anu Määttä (17.8.2009-31.10.2011), joka on työsuhteessa Kuusamon kaupunkiin. Kallio-Selänteen alueiden kehittämiskoordinaattorina on Kirsi Anttila (17.8.2009-31.10.2011), joka on työsuhteessa Peruspalvelukuntayhtymä Kallioon. Hankkeen määräaikaiseksi kehittäjätyöntekijäksi (55 %) on palkattu vuodelta 2009 siirtyneiden resurssien turvin Paula Loukkola (1.2.-30.9.2010). Hän on työsuhteessa peruspalvelukuntayhtymä Kallioon työpisteen ollessa Oulun yliopistolla. Lisäksi seurantajakson aikana on hankkeessa työskennellyt harjoittelijana kasvatopsykologian maisteriopiskelija Kristiina Huttunen (1.3.-11.6.2010) Oulun yliopistolla.

Lapsen hyvä arki-hankkeessa on järjestetty kehittämistyön prosesseja tukevaa koulutusta **kaikille yhteisinä** prosesseina sekä **paikallisesti erityvinä** koulutuksina ja muina asiantuntijapalveluina.

Kaikille yhteisiä kehittämistyötä tukevia koulutusprosesseja on seurantajakson aikana ollut:

- Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtaminen - Ediva Oy:n koulutus 4.-5.3.2010 Oulun yliopistolla. Hanketta on laskutettu koulutuksesta sopimuksen mukaan. Kustannukset ilmenevät hankkeen talousraportista ja liitteestä 6.
- Moniammatillisten toimintamallien ja verkostojen kehittäminen ja vahvistaminen - Hiikka Honkasen ja Arja Veijolan tarjoama koulutus Kallion kehittämisalueella 7.4.2010, Selänteen kehittämisalueella 14.4.2010 ja Koillismaalla 22.4.2010.

¹⁶ Sosiaalialan osaamiskeskusten varhaiskasvatuksen kehittäjien valtakunnallinen verkosto (Voske).

Koulutuksista aiheutuneet kustannukset eivät näy vielä tämän seurantajakson kirjanpidossa.

- Kasvatuskumppanuuskouluttajakoulutus – Marjatta Kekkosen ja Aini Ronkaisen tarjoama koulutus Oulun yliopistolla 30.-31.3.2010 ja 26.-28.4.2010 sekä 27.5.2010. Koillismaalta osallistuu koulutukseen neljä henkilöä sekä Kallion ja Selänteen alueilta neljä henkilöä. Koulutuksesta aiheutuneet kustannukset eivät näy vielä tämän seurantajakson kirjanpidossa.

Paikallisesti erityvinä koulutuksina on toteutettu kasvatuskumppanuusperuskoulutusta sekä kasvatuskumppanuuden työmenetelmäohjauksia. Kouluttajina ovat työskennelleet Kuusamossa kehittämiskoordinaattori Anu Määttä ja lastentarhanopettaja Anja Niemi. Peruspalvelukuntayhtymä Kallion kasvatuskumppanuuskouluttajina ovat työskennelleet kehittämispäällikkö Marjut Parhiala ja varhaiskasvatuksen palvelupäällikkö Sari Suhonen. Kallion ja Selänteen peruspalvelukuntayhtymien alueella on toteutettu Huoli-puheeksi koulutusta. Kouluttajina ovat toimineet Marjut Parhiala ja Kaija Leppälä. Kouluttajien ja muiden asiantuntijoina toimineiden palveluista aiheutuneet kustannukset¹⁷ ja koulutusten laajuudet tuntimäärineen on koottu liitteeseen 6. Hanketyöntekijät ovat osallistuneet seurantajakson aikana liitteeseen 7. koottuihin koulutuksiin. Siitä ilmenevät myös koulutuksista mahdollisesti aiheutuneet kustannukset.

4.6 TIEDOTTAMINEN, VERKKOYMPÄRISTÖT JA JULKAISUTOIMINTA

Lapsen hyvä arki -hankkeelle on laadittu omat verkkosivut osaksi PaKaste-hankkeen sivustoa (<http://www.sosiaalikallega.fi/kaste>). Sivustolle raportoidaan kehittämistyön alueellisia ja paikallisia prosesseja. Verkkosivuilla tiedotetaan kootusti hankkeen toimijoiden kokouksista, koulutuksista ja muista ajankohtaisista tapahtumista. Hankeen keskeisten toimielinten pöytäkirjat ja muistiot julkaistaan verkkosivuilla.

Sivusto on linkitetty hankekuntien ja kuntayhtymien kotisivuille sekä Oulun yliopiston kasvatustieteen tiedekunnan sivustolle.

Posken Lapin toimintayksikön ylläpitämää ja hankkeessa mukana olevien toimijoiden käytössä olevaa verkkokonsultaatiopalvelua (<http://www.sosiaalikallega.fi/verkkokonsultaatio>) on kehitetty vastaamaan entistä paremmin lapsiperhepalveluiden moniammatillisen työskentelyn haasteisiin vahvistamalla neuvolan ja perhetyö osaamisaluetta. Lapsiperhepalvelujen työntekijöitä on informoitu verkkokonsultaatiopalvelusta hankkeen tilaisuuksissa.

26.4.2010 Pyhäjokiseutulehdessä oli kehittämiskoordinaattorin henkilökuva, jossa Lapsen hyvä arki -hanke esiteltiin.

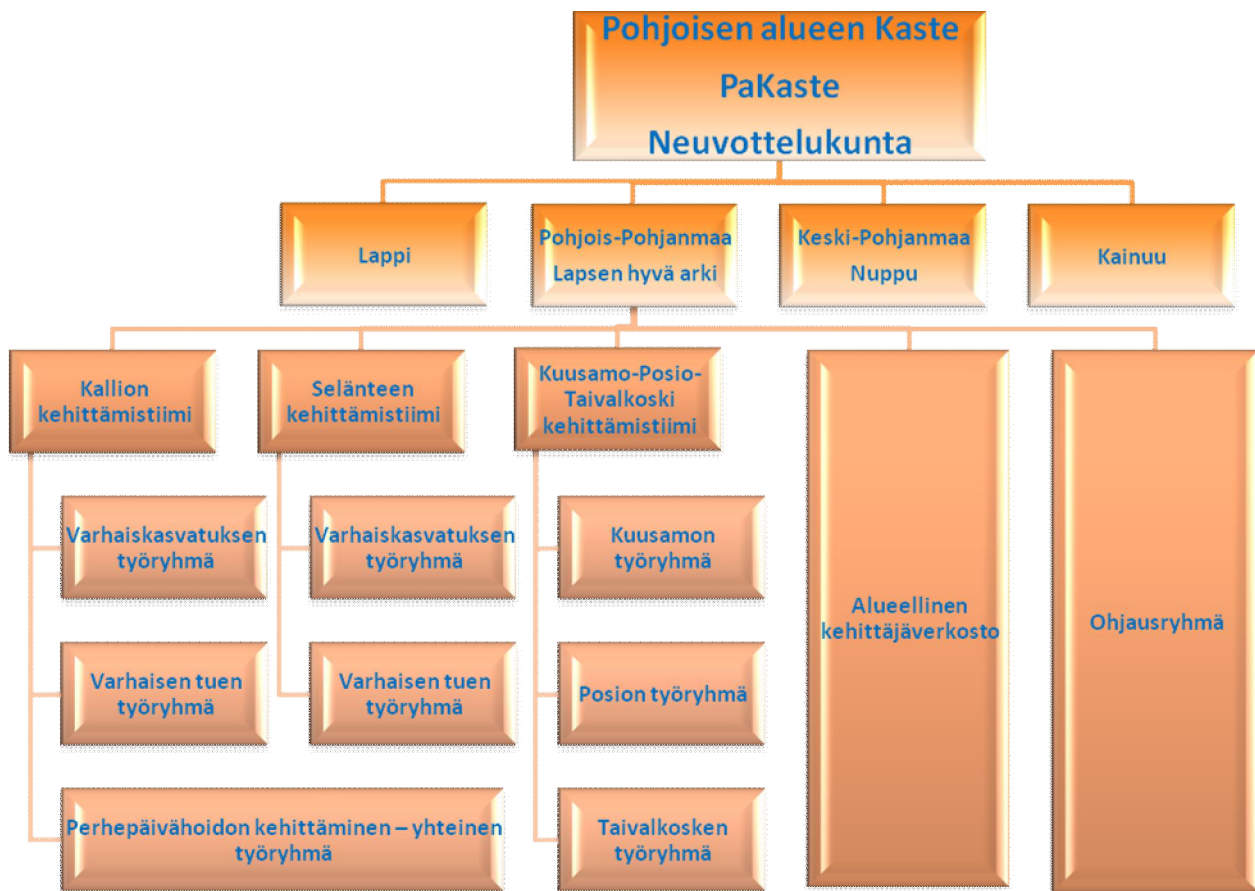
¹⁷ Kaikkien toteutuneiden koulutusten kustannukset eivät ehtineet kirjautua tämän seurantajakson maksatushakemukseen. Liitteeseen 6. on koottu kuitenkin kaikki toteutuneet koulutukset ja niiden laajuudet.

LAPSEN HYVÄ ARKI

Liite 1. Hanketyöntekijöiden tiimipalaverit ja kehittämispäivät

Aika	Asiasisältö
11.1.	Talousasiat, kehittämistiimien kokousten valmistelut, ohjausryhmän kokouksen valmistelu
18.1.	Yhteenvetoa ja toimenpiteitä kehittämistiimien ja ohjausryhmän kokouksista, neuvottelukunnan kokous 27.1., opinnäytepankki, harjoittelija, ACP-yhteyksien käyttöönotto
2.2.	Talouden suunnittelu ja seuranta, Kuusamon PaKaste-seminaari 18.-19.3., kevään koulutukset (Ediva Oy:n tarjous ja Kasvatuskumppanuus-kouluttajakoulutus), kevään ajankohtaisfoorimit, Pohjoisen varhaiskasvatuspäivän suunnittelu, www-sivujen päivitys, opinnäytepankki avattu
8.2.	Kuusamon PaKaste-seminaarin 18.-19.3. suunnittelua yhdessä Kainuun osahankkeen kanssa
22.2.	Harjoittelijan työnkuva, Kuusamo 18.-19.3., talous, alueiden kehittämissuunnitelmat
2.3.	Www-sivujen päivitystä, maksatushakemuksen lisäselvitys, opinnäytetyönä tehdyn kasvatuskumppanuusoppaan lunastaminen hankkeen käyttöön
16.3.	Opinnäyteyhteistyön käynnistäminen, vk-päivän suunnittelu, oppilaitosyhteistyöstä sopiminen (ODL, Diak, Oamk), yhteistyöpalaveri Nuppu-hankkeen kanssa Kuusamossa, alueiden kehittämistyön ajankohtaiset asiat, www-sivujen päivitystä
12.4.	Alueiden kehittämissuunnitelmat, hanke-esite, syksyn toimintakalenteri, talouden tilannekatsaus, Kristiinan gradun esittely liittyen lapsivasuista tehtyyn tutkimukseen
21.4.	Talouden tilannekatsaus ja maksatushakemus, toimintaraportin laadintaprosessin aikaistuminen, syksyn toiminnan suunnittelua

LAPSEN HYVÄ ARKI
Liite 2. Hankeorganisaatiokaavio

LAPSEN HYVÄ ARKI

Liite 3. Koillismaan palaverit ja käsitellyt asiat 1.1.–30.4.2010

Palaveri	Aika	Paikka	Käsitellyt asiat
Koillismaan kehittämistiimi	14.1.2010 klo 12-15	Posio, vanh.kodin kokoushuone	Kehittämissuunnitelman luonnos. Raportti ja talous 17.8.-31.12.2009. Vertaishaastattelun ja ajankohtaisfoorumin suunnittelu.
	14.4.2010 klo 13-16	Taivalkoski, terveyskeskuksen neuvotteluhuone	Tilannekatsaus. Kehittämissuunnitelman päivitys. Hanke-yhteistyö. Vertaishaastattelun tuloksia. Talousasiat.
Posio/ työryhmä	8.1.2010 klo 12-14	Posio, seurakuntatalo	Srk:n toiminnan esittely. Kehittämissuunnitelman Posion painopisteet. Vertaishaastattelun toteutuksen suunnittelu.
	8.2.2010 klo 12-14	Posio, mielenterv.- ja perheneuvola	Perheneuvolan toiminnan esittely. Kehittämissuunnitelman terveiset. Vertaishaastattelu ja kehittämissuunnitelma. VIG-info. Lapset puheeksi- menetelmä.
	15.3.2010 klo 12-14	Posio, päiväkot	Kokemukset vertaishaastattelusta. 4v. tarkastusmalli. Vanhemmuuskortit. Perhenavigaattori.
	15.4.2010 klo 11.45-13.45	Posio, päiväkot	Ajankohtaisfoorumin anti. Vertaishaastattelun palautetilaisuus. Kehittämissuunnitelman päivitys. Kehittämistiimin asiat. Yksikkötapaamiset.
Posio	8.2.2010	Posio, peruskoulu	Sirpa Määttä, Onnistuvat opit- hanke. Hanke-esittelyt ja kosketuspinnat.
Kuusamo/ työryhmä	25.2.2010 klo 9-11	Kuusamo, kaup.talo	Ajankohtaiset kuulumiset. Kehittämistiimin terveiset. Vertaishaastattelun tilannekatsaus. Kehittämissuunnitelman Kuusamon painopisteet. Koillismaan kokonaisuunnitelma. VIG-info. Lapset puheeksi- menetelmä.
	8.4.2010 klo 9-11	Kuusamo, srk-talo	Vertaishaastattelun anti. Kehittämissuunnitelman päivitys. PaKaste-seminaarin ja ajankohtaisfoorumin palautteet.
Kuusamo	30.3.2010	Kuusamo, kaup.talo	Hankkeen esittely ja tilannekatsaus Kasvatus- ja sivistyslautakunnassa
	31.3.2010	Kuusamo, neuvola	4v. tarkastuksen suunnittelutyöryhmä
	7.1.2010	Kuusamo, kaup.talo	Kevään 2010 kasvatuskumppanuuskoulutuksen suunnittelu Anja Niemen kanssa.
	26.4.2010	Kuusamo, kaup.talo	Perhepäivähoidon kasv.kumpp.koulutuksen suunnittelu. Päivähoidon ohjaaja Tarja Vuorela ja pph Pirjo Talala.
Taivalkoski/ työryhmä	29.1.2010 klo 12-14	Taivalkoski, tk:n neuvotteluhuone	Kehittämistiimin terveiset. Vertaishaastattelun suunnittelu. Kehittämissuunnitelman Taivalkosken painopisteet. VIG-info. Lapset puheeksi- menetelmä.
	17.3.2010 klo 14-16	Taivalkoski, ryhmis II	Ryhmis II:n esittely. Vertaishaastattelun kokemuksia. Kehittämissuunnitelman päivitys. Koulutuspalautteet.
Taivalkoski	22.1.2010	Taivalkoski, päivähoitotsto	Päivähoidon ohjaajan ja lton kanssa katsaus varhaiskasvatuksen ajankohtaisiin asioihin.
	3.2.2010	Taivalkoski, tk:n neuvotteluhuone	Ryhmissä henkilöistö - omahoitajuus, pienryhmätyöskentely
	1.3.2010	Taivalkoski, tk:n neuvotteluhuone	Perhepäivähoitajien palaveri. Hanke-esittely. Lapsen hyvä arki perhepäivähoidossa.
	7.4.2010	Taivalkoski, esikoulu	Päivähoidon palaveri. Vasujen päivitys. Kasvatuskumppanuus. Omahoitajuus. Pienryhmätyöskentely.
Oulun Diakoniaopisto	29.3.2010	ACP-yhteys	Case- tyyppisen oppilaitosyhteistyön suunnittelu.
Anja Niemi, Marjut Parhiala, Sari Suhonen	20.4.2010	ACP-yhteys	Varhaiskasvatuspäivän työpajan suunnittelu.

LAPSEN HYVÄ ARKI

Liite 4. Kallio-Selänteen kehittämisalueen palaverit ja käsitellyt asiat 1.1.–30.4.2010

Palaveri	Aika	Paikka	Käsitellyt asiat
Kallion kehittämistiimi	12.1.2010 13-15	Nivala	Kehittämissuunnitelman esittely. Seurantaraportti ajalta 17.8–31.12.2009. Talouden tilanne. Työryhmien kokoonpanoista sopiminen. Bikva-prosessin esittely.
Selänteen kehittämistiimi	13.1.2010 13-15	Pyhäjärvi	Kehittämissuunnitelman esittely. Seurantaraportti ajalta 17.8–31.12.2009. Talouden tilanne. Työryhmien kokoonpanoista sopiminen. Bikva-prosessin esittely.
Selänne /hallinto	8.2.2010 14–15.30	Haapajärvi	Hankkeen sisällöllinen osuus. Alueen tarpeet. Hankkeen talous.
Kallio/päiväkotien esimiehet	9.2.2010 9-10	Ylivieska	Hankkeen menetelmien ja prosessien esittely. Päiväkotien kehittämistarpeista keskustelua.
Kallio/hallinto	10.2.2010 10-11	Nivala	Hankkeen sisällöllinen osuus. Alueen tarpeet. Hankkeen talous.
Selänne/päivähoidon esimiehet	12.2.2010 9-11	Haapajärvi	Hankkeen menetelmien ja prosessien esittely. Alueen kehittämistarpeet.
Kallion VASU-työryhmä	15.2.2010		Työryhmän järjestäytyminen. Peruspalvelukuntayhtymän VASU. Hankkeen menetelmät ja prosessit. Keskustelua mahdollisista pilottikohteista. Oppilaitosyhteistyö.
Selänteen kehittämistiimi	17.2.2010 9–11	Haapajärvi	Hankkeen tilannekatsaus. Ohjausryhmän ja neuvottelukunnan kuulumiset. Keskustelua jatkohankkeesta. Kehittämissuunnitelman hyväksyminen. Talouden toteutuma vuodelta 2009. Bikva-prosessin esittely.
Kallion kehittämistiimi	17.2.2010 13-15	Nivala	Hankkeen tilannekatsaus. Ohjausryhmän ja neuvottelukunnan kuulumiset. Keskustelua jatkohankkeesta. Kehittämissuunnitelman hyväksyminen. Talouden toteutuma vuodelta 2009. Bikva-prosessin esittely.
Selänne/VASU-työryhmä	22.2.2010	Pyhäjärvi	Työryhmän järjestäytyminen. Varajäsenten valinta. Vasun sisällöt. Lapsivasu.
Kallion VAVU-työryhmä	24.2.2010	Ylivieska	Keskusteltiin ajankohtaisista asioista alueella. Hankkeen menetelmät ja prosessit. Perhevalmennuksen kehittämisestä ja kolmannen sektorin osuudesta sopiminen. Oppilaitosyhteistyö.
Perhepäivähoidon työryhmä	1.3.2010	Haapajärvi	Työryhmän järjestäytyminen. Keskustelua perhepäivähoidon nykytilasta ja varahoitojärjestelmästä. Perhepäivähoitajan työn mielekkyys.
Selänne/VASU-työryhmä	23.3.2010	Haapajärvi	Varajäsenten nimeäminen. Lapsivasu asiakirjan työstämisestä sopiminen. Vasuasiakirjasta sopiminen. Ennaltaehkäisevästä päivähoitosta keskusteltiin.
Kallio/Selänne/ML	29.3.2010	Ylivieska	Yhteistyöstä sopiminen.
Kallion VAVU-työryhmä	31.3.2010	Nivala	Lapsen osallisuudesta keskusteltiin. Sovittiin yhteistyöstä TUKEVA hankkeen kanssa perhevalmennuksen osalta. Vertaisryhmä toiminnan suunnittelua.
Kallion VASU-työryhmä	31.3.2010	Nivala	Varajäsenten nimeäminen. Lapsivasu materiaalin työstämisestä. Kuntayhtymävasun sisällön sopimista. Tutustuttiin hyvät käytännöt nettisivustoon. Keskustelua vanhempien ja lapsen osuudesta vasuun. Pilottikohteiden mietintää.
Perhepäivähoidon työryhmä	12.4.2010	Nivala	Kehittämiskohteiden pohdintaa. Varahoitojärjestelmä. Perhepäivähoitajan työn mielekkyys.
Selänne/VASU-työryhmä	19.4.2010	Kärsämäki	Vasuprosessin aikataulu. Erityisen tuen tarpeessa olevan lapsen sijoittuminen päivähoitoon.
Kallion kehittämistiimi	20.4.2010 13-15	Ylivieska	Työryhmien työskentelyn käynnistyminen ja tilannekatsaus. Koulutuskuulumiset. Bikva-raportin esitelty. Talouden tilanne. Syksyn ajankohtaisfoorumista ja kokouksista sopiminen.

LAPSEN HYVÄ ARKI

Liite 5. Hankkeeseen kytkeytyvät opinnäytetyöt

Kehittämisaalue	Aihe	Yhteistyötaho	Aikataulu
Kallio	Asiakkaan osallisuuden vahvistaminen ehkäisevässä perhetyössä - työntekijöiden näkökulma. Laadullinen tutkimusorientoitunut opinnäytetyö	Oamk/sote, sosiaalialan koulutusohjelma, amk:n perustutkinto	Kevät 2010- Syksy 2010
	Lapsen näkökulma ja osallisuus päiväkodin lapsikohtaisessa vasutyöskentelyssä (Vilkunan päiväkotina, Nivala). Laadullinen tapaustutkimus.	Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu Ylivieskan yksikkö, sosiaalialan koulutusohjelma, amk:n perustutkinto	Kevät 2010- Kevät 2011
	Kasvatuskumppanuuden kehittyminen Knuutinpuhdon päiväkodissa (Nivala) vanhempien näkökulmasta 200-luvun aikana. Laadullinen tapaustutkimus.	Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu Ylivieskan yksikkö, sosiaalialan koulutusohjelma, amk:n perustutkinto	Kevät 2010- Kevät 2011
Selänne	Lapsen osallisuuden vahvistaminen päiväkodissa (Pyhäjärvi). Toiminnallinen kehittämisprosessi.	Oamk/sote, sosiaali- ja terveysalan amk:n jatkotutkinto	Kevät 2010- Kevät 2011
Koillismaa	Kasvatuskumppanuuskoulutuksen merkitys päiväkotityössä (Kuusamo). Kyselytutkimus.	Oamk/sote, sosiaalialan koulutusohjelma, amk:n perustutkinto	Kevät 2010- Syksy 2010
	Vanhempien kokemuksia kasvatuskumppanuudesta Kuusamon päivähoitossa. Laadullinen tapaustutkimus.	Oamk/sote, sosiaalialan koulutusohjelma, amk:n perustutkinto	Kevät 2010- Kevät 2011
	Palveluopas Kuusamon lapsiperheille. Tuotekehitysprosessi.	Oamk/sote, sosiaalialan koulutusohjelma, amk:n perustutkinto	Kevät 2010- Kevät 2011
	Asiakkaan osallisuuden vahvistaminen lapsiperhepalveluissa (päivähoito, neuvola, lastensuojelu ja sosiaalityö)-vanhempien näkökulma.	Oamk/sote, sosiaalialan koulutusohjelma, amk:n perustutkinto	Kevät 2010- Kevät 2011

LAPSEN HYVÄ ARKI

Liite 6. Selvitys koulutus- ja asiantuntijapalveluiden käytöstä

Nimi	Koulutussisältö	Tunnit	Kustannukset
Anja Niemi	Kasvatuskumppanuuskoulutus: peruskoulutus ja työmenetelmäohjaus (Kuusamo)	82	22 €/h = 1804 + sivukulut
Jari Sinkkonen	Lapsen terve ja epäterve aggressio ja Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun?	5	1000 € (hankkeen osuus)
Sari Suhonen	Kasvatuskumppanuuskoulutus: peruskoulutus ja työmenetelmäohjaus	29	Tiedot löytyvät talouden seurantaraportista.
Marjut Parhiala	Kasvatuskumppanuuskoulutus: peruskoulutus ja työmenetelmäohjaus ja Huoli puheeksi - koulutus	52	Tiedot löytyvät talouden seurantaraportista.
Kaija Leppälä	Huoli puheeksi - koulutus	14	Tiedot löytyvät talouden seurantaraportista.
Ediva Oy.	Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtaminen		3 172 € (erä I)
Eeva-Liisa Krongvist	Luento	1,5	265 € + sivukulut
Eila Huotari	Luento	1	Matkat ja päiväraha
Nina Halme	Luento	3	Matkat ja päiväraha
Arja Veijola	Luento	12	(Ei vielä laskutettu)
Hilkka Honkanen	Luento	12	(Ei vielä laskutettu)
Aini Ronkainen	Kasvatuskumppanuuskouluttaja-koulutus	40	(Ei vielä laskutettu)

LAPSEN HYVÄ ARKI

Liite 7. Hankkeen työntekijöiden osallistuminen koulutuksiin

Aika	Paikka	Koulutus	Kustannukset	Osallistujat
21.1.2010 9-16	Kuusamo	Lapsen puheeksi. Mielen terveyden keskusliitto.	Ilmainen	Anu Määttä
28.1.2010 12.30-15.30	Oulu	Vig-infotilaisuus. Videoavusteinen vuorovaikutuksen ohjaus	Osallistujille ilmainen. Hanke osallistui kouluttajan kustannuksiin yhdessä MLL:n kanssa	Kirsi Anttila, Anu Määttä, Aira Vähärautio
26.2.2010	Kokkola/Nuppu-hanke	Lapsiperheiden hyvinvointia rakentamassa. Perhekeskuksen kehittäminen	Ilmainen	Kirsi Anttila
3.3.2010	Kuusamo	Lapsen terve ja epäterve aggressio. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun? Jari Sinkkonen	Koulutus toteutettiin yhteistyössä Koillismaan Lapsen hyvä arki- hankkeen ja Kuusamon kaupungin toimijoiden kanssa. Hankkeelle aiheutuneet kustannukset ilmenevät talousraportista (yht. 1000 €).	Anu Määttä
4.-5.3.2010	Oulu	Varhaiskasvatuksen johtaminen – prosessikoulutus (Ediva Oy.)	Hankkeen kustantama koulutus kehittämisalueille. Kehittämiskoordinaattoreiden osallistumisesta ei ole aiheutunut lisäkustannuksia.	Kiris Anttila, Anu Määttä
18.3.2010	Videoyhteys	Lastensuojelu ja laki	Ilmainen	Anu Määttä
22.3.2010	Videoyhteys	Lapsen hyvän kasvun edellytykset (OYs, Marja Schulman)	Maksullinen. Lasku ei ole vielä tullut.	Anu Määttä
29.3.2010	Ylivieska	Moniammatillisen yhteistyön lainsäädäntöpohja. Onnistuvat opit.	Ilmainen	Kiris Anttila
7.4.2010 12-16	Ylivieska/Kallio	Moniammatillinen prosessikoulutus (Hiikka Honkanen ja Arja Veijola)	Hankkeen kustantama koulutus kehittämisalueille. Kehittämiskoordinaattorin osallistumisesta ei ole aiheutunut lisäkustannuksia.	Kirsi Anttila
14.4.2010 12-16	Haapajärvi/Selänne	Moniammatillinen prosessikoulutus (Hiikka Honkanen ja Arja Veijola)	Hankkeen kustantama koulutus kehittämisalueille. Kehittämiskoordinaattorin osallistumisesta ei ole aiheutunut lisäkustannuksia.	Kirsi Anttila
22.4.2010 12-16	Posio/Koillismaa	Moniammatillinen prosessikoulutus (Hiikka Honkanen ja Arja Veijola)	Hankkeen kustantama koulutus kehittämisalueille. Kehittämiskoordinaattorin osallistumisesta ei ole aiheutunut lisäkustannuksia.	Anu Määttä

TERVEYDEN EDISTÄMINEN

Liite 1

Terveyden edistämisen työkokousten aikataulu ja osanottajamäärät kunnittain:

Päivämäärä	Kunta	terveys- toimi	hammas- huolto	sosiaali- toimi	muut hallinnon alat	kunnan- johtaja	luottamus- henkilöt	muut	yhteensä
3.2.	Sodankylä	8	3	4	1	-	5	3	24
9.2.	Kemijärvi	8	1	8	8	-	10	3	38
10.2.	Savukoski	5	1	2	4	1	4	-	17
15.2.	Pelkosenniemi	5	1	-	2	-	6	1	15
16.2.	Salla	6	-	2	6	-	9	1	24
18.2.	Tornio								
22.2.	Keminmaa	8	1	3	3	1	1	5	22
23.2.	Tervola	8	2	2	6	1	3	4	26
24.2.	Posio	2	1	2	4	-	6	1	16
1.3.	Enontekiö	2	-	3	3	-	4	6	18
22.3.	Kemi	11	2	4	3	1	6	6	33
29.3.	Simo	3	2	1	3	1	1	3	14
31.3.	Kolari	7	-	3	1	1	6	-	18
12.4.	Muonio	1	-	-	1	1	5	1	9
14.4.	Ranua	3	-	1	1	1	3	1	10
22.4.	Pello	7	1	2	2	1	5	1	19
Yht.	16	84	15	37	48	9	74	36	303

**Terveyden edistämisen työskentelyjaksojen suunnitelmat
Hyvinvointikertomukset ja -strategiat:**

Ranua	Hyvinvointikertomuksen laatiminen	
Tornio	Hyvinvointistrategian laatiminen	8–10/2010
Keminmaa	Keminmaan kunnan hyvinvointisuunnitelma, jota pystyttäisiin käyttämään päätöksenteon perustana suunniteltaessa tulevaisuuden palveluja ja palvelurakennetta	2010
Sodankylä	Hyvinvointikertomuksen laatiminen: sisällön työstäminen ja eri hallintokuntien tavoitteiden täsmentäminen.	9–10/2010
Enontekiö	Hyvinvointistrategian tekeminen hyvinvointikertomuksen pohjalta; saamelaisten hyvinvoinnin erityiskysymykset nostetaan esille. Yksi osa kokonaisuutta, johon liitetään PaKasteen toinen työskentelyjakso ja Tervein mielin -hankkeen tuki	syksy 2010–2/2011
Muonio	Kunnan hyvinvointisuunnitelman loppuunsaattaminen ja päivittäminen sekä elämäntapaohjausmallin kehittäminen lasten ja nuorten päihteiden ja tupakan käytön ehkäisemiseksi ja lopettamiseksi.	kevät 2010–kevät 2011
Simo	Hyvinvointikertomuksen ja päihde- ja mielenterveysstrategian laatiminen	8/2010–3/2011

Terveyden edistämisen organisointi:

Inari	Terveyden edistämisen työn käynnistäminen. Terveyden edistämisen työskentelytapojen kehittäminen	1.10.–31.11.2010
Kemijärvi	Terveyden edistämisen painopisteiden valinta ja terveyden edistämisen toimintaohjelman tekeminen.	

Terveyden edistämiseen liittyvien toimintamallien kehittäminen:

Rovaniemi	Terveyden edistämisen hyvien käytäntöjen juurruttaminen terveystarkastusten sisältöihin neuvoloissa, koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa uuden valtioneuvoston asetuksen mukaisesti.	2–4/2010
Posio	Posiolainen suun terveydenhuollon malli kuntalaisten terveyden edistämiseksi, sitoo suun terveyden osaksi yleisterveyttä	2–3/2010
Kittilä	Päihdevalistus nuorille ja heidän vanhemmilleen: lapsiperheiden parissa työskenteleville valmis työväline päihteiden käytön puheeksi ottamiseksi	10–11/2010
Salla	Ennaltaehkäisevät kotikäynnit ja siihen liittyvä palveluohjaus 75 vuotta täyttäneillä kuntalaisilla	1/2011

Tervola	Lapsiperheiden arkiliikunnan edistäminen. Kunta ostaa työskentelyjakson toteutuksen paikalliselta urheiluseuralta	1.5.–31.12.2010
Pello	Elämäntapaohjausmallin kehittäminen (painonhallinta) ja ryhmän käynnistäminen	8–9/2010 →
Pelkosenniemen - Savukosken ktt:n kuntayhtymä	Suun terveyden edistäminen lapsilla, nuorilla ja ikäihmisillä. Toiminta Pelkosenniemen ja Savukosken kunnissa	
Pelkosenniemen - Savukosken ktt:n kuntayhtymä, syksy 2010 - 3/2011	Työttömien terveyden, työ- ja toimintakyvyn edistäminen. Toiminta Pelkosenniemen ja Savukosken kunnissa	
Kittilä	Neuvolan työmuotojen kehittäminen	1.8.–31.10.2010